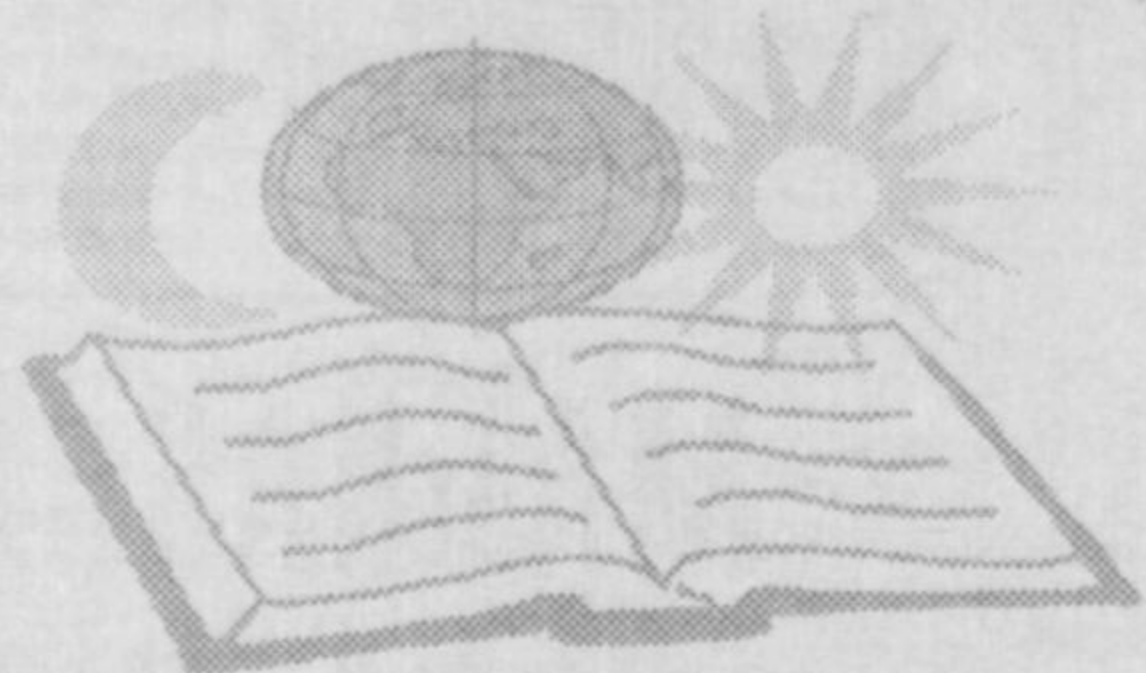

Гулистон шаҳридаги хорижий тилларга ихтисослашган мактаб-интернатда ўқувчиларга таълим-тарбия бериш учун барча шароитлар муҳайё этилган.

Ҳозирги кунда ушбу мактабда 320 нафар ўқувчига 30 нафар малакали педагог турли тилларда сабоқ бериб келмоқда. 340 ўринга мўлжалланган мактаб биноси ўтган 2002 ўқув йилида капитал таъмирдан чиқарилиб, замонавий ўқув анжомлари билан жиҳозланди. Энг муҳими, ушбу ўқув даргоҳи анъанавий

“Йил мактаби — 2002” танловида ғолиб бўлди. Бу эса мазкур жамоага катта масъулият юклайди. Шу боис, бу ерда ўқувчилар инглиз, француз, немис тилларини чуқур ўрганишмоқда. Шунингдек, унда араб тили тўғараги ҳам ташкил этилган.

Ўйлаймизки, келгусида мактаб-интернат тарбияланувчилари юртимиз довруғини дунёга таратади.

Суратларда: мактаб-интернат ҳаётидан лавҳалар. Илҳом ТЎРАЕВ (ЎЗА) олган суратлар.

KONFERENSIYA

Prezident Islom Karimovning Vazirlar Mahkamasining 2002 yilda mamlakatni ijtimoiiy-iqtisodiy rivojlantirish yakunlari va 2003 yilda iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirishning asosiy yo'nalishlariga bag'ishlangan majlisida so'zlagan nutqidan kelib chiqqan holda poytaxtimizda O'zFA iqtisodiyot instituti “Ijtimoiy fikr” jamoatchilik fikrini o'rganish markazi va Fridrix Ebert nomidagi jamg'arma (Germaniya) bilan hamkorlikda “Milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish muammolari” mavzusida ilmiy nazariy konferensiya bo'lib o'tdi.

XALQARO ANJUMAN

Oliy Majlisda O'zbekiston qonunchiligida sheriklik va hamkorlik to'g'risidagi bitim moddalarining amaliyotiga bag'ishlangan xalqaro anjumanda mamlakatimiz va evropalik mutaxassislarning korporativ huquq, soliq va bojxona sohasiga oid huquqlar, xorijiy sarmoyaga doir qonunchilik hamda raqobatga oid mavzularda qiziqarli chiqishlar qilishdi.

Adliya vazirligida bo'lib o'tgan “O'zbekiston Respublikasida sud-huquq islohotlari: bugun va kelajak” deb nomlangan xalqaro anjumanda Konstitutsiyaviy, Oliy va Oliy xo'jalik sudlari, Bosh prokuratura hamda xalqaro tashkilotlar vakillari ishtirok etishdi.

“ЙИЛ ЎҚИТУВЧИСИ” МУРАББИЙЛАРИ ВА ИЗДОШЛАРИ ҲУЗУРИДА

Жорий йилда ўтказилган “Йил ўқитувчиси” кўрик-танловининг ғолибаси Ирода Ҳамидова бир қатор сифатларни ўзида мужассам этган, десак янглишмаймиз. У барча ўқитувчиларга хос ширинсухан, кенг табиатли бўлиш билан бирга, ўқитувчилик касбини юксак қадрлайди. Ўз билими, маҳорати ва қобилиятини тўлақонли намоён қилган ҳолда, мактабга илк бор қадам босган болага илм-фан сирларини ҳар томонлама мукаммал ўргатишга интилади. Ана шу сифатлари муаллимани эл назарида эътиборли этиб, уни ҳурмат ва эъзозга мушарраф қилди.

Эътиборлиси шундаки, ўқитувчи ўз тажрибаларини ёш ҳамкасбларига ўргатиш, доимий равишда тажрибали ўқитувчилар билан мулоқот юритиб, ўзаро фикр алмашишга имкон топади. Фикримизнинг тасдиғи сифатида кун кеча Ирода Ҳамидова биринчи Тошкент педагогика коллежи ўқитувчи ва ўқувчилари жамоаси билан учрашув ўтказди. Унда ижодкор ўқитувчи ўз иш услуби ва тажрибалари билан ўртоқлашди ҳамда бугунги кунда билим даргоҳида таҳсил олаётган талабаларга ўз ютуқларининг асосий омил фақат изланиш ва тинимсиз меҳнатлар самараси эканлигини алоҳида таъкидлади.

Шуни айтиш лозимки, Ирода Ҳамидова 1989-1992 йиллар давомида мазкур билим даргоҳида ўқитувчилик касби сирларини ўрганди. Талаба Ирода Ҳамидованинг ўзига хос сифатлари хусусида унинг мураббийларидан бири Ўлмасхон Ҳошимова қуйидагиларни гапириб берди:

— Иродахон талабаларни давридаёқ билимга чанқоқ, изланувчан, янгиликка интилувчан ҳамда камтаринлик сифатлари билан ўзини намоён қилди. Айниқса, унинг китобсеварлиги, билим олиш учун ҳар қандай қийинчиликларни енгиб ўтиши учун бетиним ҳаракатлари менда ўзига хос таассурот қолдирган.

Иродахоннинг бугунги ютуғидан

барчамиз мамнунмиз. Ўқитувчи нафақат ўз касби устаси сифатида, балки серкирра билимлар соҳиб, ижодкор бўлиб етишганлиги улкан муваффақиятларининг асосий омилдир. Буни бугунги кунда ҳар бир коллеж талабасига таълим жараёнида уқтириб бормоқдамиз.

— Жорий йилда ўтказилган “Йил ўқитувчиси” кўрик-танлови биз учун ўзига хос янгиликларни кашф этди, — дейди коллеж раҳбари Минаввар Исмоилова. — Биринчидан, мазкур танловда билим юртимизнинг битирувчиси Иродахон Ҳамидова ғолиб бўлган бўлса, иккинчидан кўрикда илк бор ўрта махсус маълумотга эга ўқитувчи биринчиликни қўлга киритди. Бу билим юртимизда тайёрланган ва тайёрланаётган ўқувчиларга берилган баҳо, деб ҳам айтиш мумкин. Коллежимиз собиқ талабалари орасидан яна кўплаб танлов ғолиблари, “Соғлом авлод учун”, “Дўстлик” ордени, “Шухрат” медали совриндорлари бор.

Ирода Ҳамидованинг ютуқлари коллеж жамоасига яна бир янгилик яратишга туртки берди ва яқинда коллеж фахри бўлган собиқ талабалари хусусида ҳикоя қилувчи альбом яратилди. Унинг дастлабки саҳифаларидан эса Ирода Ҳамидова шахси ва унинг фаолияти, эришган ютуқлари акс этган манбалар жой олди.

Муҳаммаджон ИСРОИЛОВ,
“Ma'rifat” мухбири

ГАЗЕТАНИ ВАРАҚЛАГАНДА:

ТАЪЛИМДА РАҲБАР
МАДАНИЯТИ

4-бет

ҚЎШИҚ — ДАРЁ

5-бет

ТЕКШИРУВ
НАТИЖАЛАРИ:
ЮТУҚЛАРДАН КЎРА
КАМЧИЛИКЛАР
КЎП

6-бет

БОЛАЛАР
КЕЛАЖАГИНИ
ЎЙЛАБ

7-бет

“БИЗ БИЛАН
ЯШАЙСИЗ,
УЛКАН
ТОҒ БЎЛИБ”

8-бет

ЛУҒАТ БИЛАН
ИШЛАШ

9-бет

КЎЗИ ОЖИЗ,
ЛЕКИН ҚАЛБ КЎЗИ
ОЧИҚ

11-бет

ПОЛВОНЛАР
СУЛОЛАСИ

15-бет

“ИШОНЧ”
КРОССВОРДИ

16-бет

ЕТАКЧИЛАР УЧРАШУВИ

"Камолот" ЁИХ бошлангич ташкилотларининг амалга ошираётган ишларини такомиллаштириш учун бугун нималар қилинапти? Талабаларнинг ҳуқуқий, маънавий онгини оширишда уларнинг ўрни қандай? Ёшларнинг "Камолот"га ишончини ошириш, бошлангич ташкилотнинг уларни чинакам суянчигига айланиши учун яна қандай ишларни амалга оширмоқ лозим?

19, 21 февраль кунлари "Бунёдкор" ёшлар телеклубида "Камолот" ЁИХ Тошкент шаҳар бўлими кенгаши томонидан ташкил этилган ўқув-семинарларда ана шу

O'quv seminar

каби масалалар юзасидан фикр алмашилди. Унда пойтахтимиздаги барча 29 та ОЎЮ ва 61 та ўрта махсус таълим масканларининг "Камолот" бошлангич ташкилотлари етакчилари йиғилди.

Маълумки, ҳар қандай нохуш ҳолатлар, жумладан, айрим ёшларнинг жиноят кўчасига кириши, гиёҳвандлик, фоҳишабозлик сингари иллатлар билан шугулланиши, турли хил экстремистик гуруҳларга қўшилиб қолишлари, рисоладагидек ахлоқий тамойилларга амал қилмасликлари оқибатида юзага келади. Етакчилар талабаларни қийнаётган муаммолар ҳақида гапириб, асосий эътиборни айнан шу масалага қаратдилар. Бу ҳолатларнинг олдини олиш юзасидан ёшларнинг ўз вақтларини тўғри тақсимлашларига ёрдам бериш, уларни иш билан таъминлаш, ўз соҳаларини топишга кўмаклашиш каби тақлифлар билдирилди.

Дилдора МЕЙЛИЕВА

Avloniy saboqlari

Парда кўтарилиб, саҳнада қора рангдаги қушлар парвози ҳукмронлик қила бошлайди. Бироқ уларнинг бу онлари узоқ давом этмайди. Уларни оппоқ қушлар бармоғида нур тарагивчи ашёни тутганча саҳнадан қувиб чиқаришади. Сўнгра саҳнага чехрасидан нур ёғиб турган бир сиймо илқида китоб тутиб, пайдо бўлади. Бу — улуг маърифатпарвар аждодимиз Абдулла Авлонийнинг сиймоси эди...

Маълумки, шу йилнинг 12 июнида маърифатпарвар

Марказий институтида утказилиши режалаштирилган.

Куни кеча маърифатпарвар олим номи билан аталадиган даргоҳда ушбу тадбирнинг деб-бачаси сифатида бўлиб утган илмий-амалий анжуман сузиш аввалида баён этилган куруниш билан бошланди. Таълим менежменти кафедраси гуруҳлари томонидан уюштирилган тадбирни бошлаб берган ХТХҚТМОМИ ректори Жура Йулдошев Абдулла Авлонийнинг педагогик фаолиятига алоҳида эътибор бериш лозимлигини таъкидла-

тадбирни жасоратли маърифатпарварларга эҳтиром сифатида баҳолаган булса, профессор Наим Каримов уни Туркистон миллий уйғониш адабиётининг эътиборли вакили, дея эътироф этди.

ХТХҚТМОМИ қошидаги Авлоний уй-музеи раҳбари, доцент, маърифатпарвар олимнинг кенжа қизи Ҳакима ая Авлонова эса отаси ҳақидаги хотираларни эслар экан, шундай деди:

— Отам аслида Тошкентнинг Мерганча деган жойида туғилган. Адабиётларда эса бу Миробод, деб янглиш ёзил-

**"ҲАР НАРСА КЎПАЙСА,
АРЗОН БЎЛУР, БИЛИМ ҚАНЧА
КЎПАЙСА, ҚИММАТ БЎЛУР!"**

олим, педагог, мураббий, адиб ва журналист Абдулла Авлоний таваллудига 125 йил тулади. Шу боис, 2002 йил 25 ноябрда Халқ таълими вазирининг 177-сонли буйруғи чиқарилган бўлиб, унда жорий йилнинг апрель-июнь ойларида уч босқичда Абдулла Авлоний сабоқлари ташкил этилиши мўлжалланган. Мазкур тадбирнинг биринчи босқичи апрель ойида туман, шаҳар методика кабинетлари, иккинчи босқичи май ойида Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятлар педагогларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтлари, учинчи босқич эса 11-12 июнь кунлари адиб номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш

ди.

— У миллати келажаги учун қаттиқ қайғурарди, — деди Ж.Йулдошев. — Шу боис, мамлакатдаги илк мактабларни ташкил этган мураббий унга яқин дарсликлар ёзди. "Хижрон" тахаллуси билан шеърлар битган Абдулла Авлоний бир шеърда "Ҳар нарса кўпайса, арзон бўлур, билим қанча кўпайса, қиммат бўлур", деганида, илмнинг албатта, қадр топишини уқтиради.

Албатта, унинг қилган ишларини битта анжуманда айтиб тугатиш мумкин эмас. Шунинг учун бу тадбир ҳали узоқ вақт давом этади.

Шундан сунг филология фанлари доктори Бегали Қосимов оқ тонларни орзулаган шоир — Авлоний таваллудига бағишланган мазкур

ган. Лекин улар улғайғач, Мирободда уй-жой қурган экан. Адабиётларнинг кейинги нашрларида буни эътиборга олиш лозим.

Сўнгра сузга чиққан Абдулла Авлонийнинг эвараси, Ўзбекистонда хизмат курсатган артист Гавҳар Зокирова катта бобосининг ўзбек миллий театри асосчиси эканига эътибор қаратди ва унинг шеърларидан парчалар ўқиб берди.

Алалхусус, барча сузловчилар анжуман аввалидаги саҳнадаги курунишга ўз баҳоларини берар экан, маърифатнинг албатта қабоҳатни енгиши муқаррарлигини таъкидлашди. Ҳаёт эса, катта саҳна. Бу саҳнада ҳам қабоҳатнинг ўрни муваққатдир.

Шерали НИШОНОВ,
"Ma'rifat" мухбири

МАЪНАВИЙ ЮКСАЛИШ ЙЎЛИДА

Умр чархпалаги айланаверар экан, жамият тараққий этаверади. Бу тараққийнинг англаш ва у билан ҳамнафас бўлиш эса кишидан анчайин билим талаб қилади. Бу маънавий эҳтиёж, айниқса, ёшлар тафаккурини янада бойитиш жараёнида кучлироқ намоён бўлади. Шу боис, бугун мамлакатимиз ҳаётидаги турли соҳаларда юз бераётган ўзгаришларни ёшларга ўз вақтида тўлиғича етказиш таълим соҳасининг муҳим вазифаларидан бири саналади. Айни шу мақсадда миллий истиқлол ғоясини ёшлар онига тўлиқ ва атрофлича етказиш учун турли ўқув кўргазмалари, курунлар ҳамда плакатлар тайёрланиб, мамлакатимиздаги барча таълим муассасаларида ташкилотларга етказиб берилаётди. Яқинда Халқ таълими вазирлиги ана шундай плакатлардан бирини "Баркамол ав-

Taqdimot

лод орзуси" номи билан нашрдан чиқарди.

— Маълумки, бундан илгари "Асрларга тенг йиллар" деб аталувчи плакат чоп этилган эди. Бугунги кунда улар мамлакатимиздаги барча таълим муассасалари ҳамда ташкилотлар маънавият ва маърифат хоналарини безаб турибди, — деди ХТВнинг Маънавий ва маърифий ишлар бошқармаси бошлиғи Жамолиддин Фозилов янги плакатнинг тақдимот маросимида. — "Баркамол авлод орзуси" дейилувчи янги плакатнинг аввалгиларидан фарқи шуки, унда мамлакатимиз ва дунёдаги ўзининг бетакрорлиги билан жаҳон халқларини ҳайратга солган замонавий ва қадимий бинокорлик иншоотлари ҳамда таълим тизимида янгиликлар иш бошлаган бинолар акс этган. Энг муҳим жиҳати эса, мазкур плакатда мамлакатимиз раҳбари ҳамда улуг аждодларимиз фаолиятининг ўқувчи-ёшлар маънавий дунёқарошини бойитишда тутган ўрни, шунингдек, буюк шахсларнинг ёшларнинг таълим муассасаларида ўзини тутиши ва одоб-ахлоқ масаласидаги ўғитлари ўз аксини топган.

Шу ўринда "Баркамол авлод орзуси" плакатининг мамлакатимиздаги барча мактаблар учун етарли нусхада нашр этилганини таъкидлаш жоиз.

Шерали
МАҲМАРАЙИМ ўғли,
"Ma'rifat" мухбири

"АЗИЗ ОНА ЮРТИМ НАВОЛАРИ"

"Ўзбекнаво" эстрада бирлашмаси, Ўзбекистон Ёзувчилар ҳамда Бастакорлар уюшмалари ҳамкорликда "Азиз она юртим наволари" миллий эстрада анъанавий республика танловини ўтказди. Янги-янги истеъдодларни топиш, эстрада қўшиқчилигини ривожлантириш мақсадида ўтказилган кўриктанлов ғолиблари аниқланди. Гала-концертни Ўзбекистон халқ шоири, Ўзбекистон Қоҳрамони, Ёзувчилар уюшмаси раиси Абдулла Орипов очиб берди ва танлов ғолибларини табриклади. 1-ўрин Ўзбекистон Давлат Консерваторияси талабаси Гулсанам Мамазоитовага, 2-ўрин "Ўзбекнаво" бирлашмаси Навоий вилояти бўлимининг хонандаси Жадира Тўлаганова ва Маннон Уйғур номидаги санъат институтининг талабаси Дилноза Мирзахўжаевага, 3-ўрин Ўзбекистон Давлат Консерваторияси талабалари Лола Аҳмедова, Озода Абдуғаппорова ва А.Қодирий номидаги маданият институтининг талабаси Зафар Қўчқоровга насиб этди. Ғолиблар диплом, пул мукофотлари ва "Ўзбекнаво" эстрада бирлашмасининг бир йиллик бенул имтиёзли рухсатномалари (лицензия) билан тақдирланишди. Рағбатлантирувчи дипломлар ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг совғаларига Тошкент шаҳридан Ширин Гофурова, Тамилла Курмакаева, Қорақалпоғистон Республикасидан Зокир Аллаберанов эга бўлди. Шунингдек, ёш эстрада ижрочилари билан фаол ижод қилаётган бастакорлар Дони Илёсов ва Алишер Расуловлар Ўзбекистон Бастакорлар уюшмасининг совғалари билан тақдирланди.

Мухтасархон КАРИМОВА

G'amxo'rlilik

Бугун спорт соҳасига, хусусан болалар спортига алоҳида эътибор берилаётгани қувонарли ҳол. Жумладан, Данғара туманидаги бир талай юрт фидойиларининг ташаббуслари ушбу қувончимизни янада мустаҳкамлайди. Боиси, туман фаоллари билан ўтказилган йиғилишда Данғара тумани ҳокими Қа-

ТАКЛИФ ВА ТАШАББУС

юмжон Дадабоев кун тартибига тумандаги 41 та мактабга спорт анжумлари сотиб олиб бериш тақлифини қўйди. Ва ўз фарзандларининг эртасини ўйлаган данғараликлар, жумладан, "Уста деҳқон", "Барак", "Ҳосил" фермер хўжаликлари, "Олтин зиё ва саҳро" каби хусусий фирмалар туман мактабларига ўз ҳисобларидан спорт анжумлари сотиб олиб бериш ташаббуслари билан чиқдилар. Шундай қилиб, 41 та мактабга 100 дан ортқ фермер ва тадбиркорлар ёрдам беришадиган бўлди.

Ақромжон ТУРСУНАЛИЕВ

ХИТОЙДАН КЕЛГАН МАКТУБ

2002-2003 ўқув йилида ўзбекистонлик 15 нафар талаба маълум муддатга Хитойда ўқиб келишга мушарраф бўлганди. Улар асосан, шарқшунослик институти ва ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети талабаларидир. Хитойнинг Ўзбекистондаги элчихонаси томонидан ўтказилган имтиҳонда ютиб чиқиб бу ёшлар ана шу имкониятни қўлга киритишганди.

Биз яқинда ўша талабаларнинг бири Маъруф Дадамұхаммедовнинг дўстларига ёзган соғинч хати билан танишдик:

"Салом, дўстим Ҳикмат! Ўқиш ва ишларинг яхшими? Биздан сўрасанг, ҳаммаси жойида. Мутахассислигим бўйича етарли даражада билим олаяпман. Инглиз тилини яхши билганларга имкониятлар жуда кўп. Бу тилни мукаммал ўрганмаганимдан афсусланапман. Ҳа, айтганча, ёзган хатларининг бирида ўзбекистонлик талабалар ҳақида ёзишмни сўрабсан. Биз Хитойнинг турли шаҳарларида таълим олаяпмиз. Тианжин, Шанхай, Шенян, Чанчун ва Пекин шаҳарлари ҳаётига, менимча ўзбек талабалари анча кўникиб қолишди. Хитой халқининг қадимий маданияти, тили жаҳон миқёсида катта ўрин тутишини биз ҳам эътироф этаёلمиз. Ҳозирча таассуротларим шу. Кейинроқ қолганларини ёзарман. Учрашгунча омон бўл. Дўстларимга салом айт. Сизларни ва Тошкентни жуда-жуда соғиндим".

Шерзод АҲМАТОВ

Ихтисослашган банк синфларида "Банк иши" ўқув курсини ўқитишда ўқувчиларда банк муомала маданиятини шакллантириш алоҳида ўрин тутади. Бунинг учун, аввало, мамлакатимизда бозор ислохотларини янада чуқурлаштириш, кучли бозор инфратузилмасини яратиш, барқарор ва ўзаро мутаносиб, мустақам иқтисодийнинг муҳим шартлари бўлган эркин иқтисодиёт тамойилларини жорий этишда юртимиздаги банклар фаолиятини ривожлантириш муҳим аҳамиятга эга эканлиги тушунтирилади. Шунингдек, фуқароларнинг жамғармаларини сақлаш, кафолатлаш, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантиришда банк кредит сиёсатининг амалга оширилиши, миллий валютанинг харид қувватини мустақамлашда банклар ва уларда амалга ошириладиган операцияларнинг мазмунини ёритишга алоҳида эътибор берилиши лозим. Шу билан бирга дарсларда тегишли мавзуларни баён этишда суҳбат, диспут, баҳс-мунозара, кичик гуруҳларда ишлаш усулларида ҳам фойдаланиш мумкин.

сий стандарт ва тушунчаларга асосланган бўлади. Ўқувчилардан ўз жавобларида қандай стандартдан фойдаланганини сўранг. Уларни доскага ёзиб боринг. Масалан:

Қонунга бўйсунуш, виждонлилик, ўзгаларга адолатли муносабат, ўзгалар ва ўз манфаатларини кўзлаш, ўзгаларни ҳурмат қилиш, ваъдага вафо қилиш, ҳамдардлик, сир сақлаш ва ҳ.к.

2. Банк ходимлари кўпинча шу каби муаммоларга дуч келишларини айтиб ўтинг ва бундай ҳолатларда қабул қилинган қарорларнинг ходимлар, мижозлар ҳамда жамиятга таъсири даражасини тушунтиринг.

Ўқувчиларга қуйидаги саволларни бериб, уларнинг банк ходимлари жавобгарлигининг асосий турларини тушуниб олишларига ёрдам беринг:

— Банкнинг ходимлари олдидagi жавобгарлиги нималардан иборат? (хавфсиз иш жойини таъминлаш, иш ҳақи тўлаш, шартнома шартларига адолатли риоя қилиш ва ҳ.к.)

— Банк ва банк ходимларининг

муаммолар доим ҳам осон ҳал этилавермаслигини таъкидланг. Бу мавзунинг баҳс ва мунозаралар учун очиқ қолдириш ҳам мумкин.

2-дарс. Банк ходими этик кодексини ишлаб чиқиш

Дарснинг мақсади: Ўқувчиларнинг турмушда этик хатти-ҳаракатининг муҳимлигини англашларида, шунингдек, ўқувчи, ўсмир ҳамда банк ходимининг этик кодексини ишлаб чиқишида ёрдам бериш.

Материаллар: Дафтарлар, ручкалар.

Дарс режаси: 1. Саломлашиш.

2. Мавзу бўйича муҳокама.

3. Машқ бажариш.

4. Хулоса ва якунлаш.

Дарснинг бориши:

1. Ўқувчилар билан саломлашинг ва қуйидагиларни эслашни топширинг:

— Банк ва банк ходимларининг мижозлар олдидagi жавобгарлиги нималардан иборат бўлади?

— Банк ходимининг жамият олдидagi жавобгарлиги нималардан иборат?

Бу ўринда ўқувчилардан олдин-

БАНК ХОДИМИ ВА ИЖТИМОЙ МАСЪУЛИЯТ

“Ўқувчиларда банк муомала маданиятини шакллантириш” бўйича “Банк синфлари” ўқитувчилари учун тавсиялар

Ўқувчиларда банк муомала маданиятини шакллантиришда “Банк ходими ва ижтимоий масъулият”, “Банк ходими этикаси” ва бошқа мавзулар танлаб олиниб, ўқувчиларнинг мазкур мавзулар асосида ўз фикрларини эркин билдиришларига эришиш мақсад қилиб қўйилади. Шу ўринда дарсларда ўқувчиларнинг эркин мулоқот ва баҳс-мунозараларга кириша олишлари учун муҳит яратилиши муҳимлигини таъкидлаш жоиз. Шу боис қуйида ўқувчиларда банк муомала маданиятини шакллантиришга доир айрим мавзуларнинг тахминий дарс ишланмалари ҳавола этилмоқда.

1-дарс. Банк ходими ва ижтимоий масъулият

Дарснинг мақсади: Банк ходими ёки банк томонидан қабул қилинган қарорлардан мисоллар келтириш. Банкларнинг ўз ходим, мижоз, акционер ва жамият олдидagi асосий масъулиятларини изоҳлаб бериш.

Материаллар: 1. Қоғоз варақлари (гуруҳлар сонига кўра).

2. “Банк бизнеси”, “Банк иши” ўқув қўлланмалари.

Дарс режаси: 1. Саломлашиш. 2. Мавзу бўйича муҳокама.

3. Машқ бажариш. 4. Хулоса ва якунлаш.

Дарснинг бориши:

1. Ўқувчилар билан аввалги машғулотлардаги банк ҳамда уларнинг турларига доир савол-жавоб ўтказиб қисқача такрорлаш ўтказинг. Бугун банк ходимлари фаолиятига доир муаммолар муҳокама қилинишини тушунтиринг.

Ўқувчилардан бу муаммоларнинг айримларини муҳокама қилишларини сўранг (бу муаммоларни ўзингиз ўқувчиларга мослаб тузишингиз ҳам мумкин). Доскага муаммоларнинг бир нечтасини ёзиб қўйинг.

Ўқувчилар бу муаммолар бўйича қандай жавоб беришмасин, уларнинг банк ходими фаолияти, масъулияти турғисидаги жавоблари шах-

мижозлар олдидagi жавобгарлиги нималардан иборат бўлади? (банк хизматининг юқори сифатли бўлишини таъминлаш, мижозлар хавфсизлиги, уларнинг жамғармалари кафолатлари сир тутилиши таъминланиши, банк хизматига қўйиладиган давлат талабларига риоя қилиш ва ҳ.к.).

— Банк ходимининг жамият олдидagi жавобгарлиги нималардан иборат? (жамият фаровонлигига ҳисса қўиши ва ҳ.к.).

Шундан сўнг синф 4 гуруҳга бўлиниб, ҳар бир гуруҳга алоҳида муаммо муҳокама қилиш учун топширилади. Ҳар бир гуруҳда ўз ишини тақдим этиш учун биттадан ўқувчи танланади. Муаммоларни ҳал қилишда ақлий ҳужумдан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир. Масалан:

а) муаммони аниқланг ва ақлий ҳужум ўтказинг:

— ҳаммани гоё беришга унданг;

— барча гоёни қабул қилинг;

— гоёларни муҳокама қилманг ва баҳоламанг;

б) гоёни баҳоланг:

— ўхшаш қарорларни бирлаштиринг;

— ҳар бир қарорнинг ижобий ва салбий томонларини муҳокама қилинг;

— овозга қўйинг ва энг қулай ечимини танланг.

10 дақиқадан сўнг гуруҳ вакиллари навбат билан муаммони баён қилиш ва таклиф этиладиган ечимини изоҳлашни топширинг:

— ўқувчиларнинг ўз жавобларини доскада ёзилган этик стандартлар билан таққослашларига ёрдам беринг;

— ўқувчилардан ўз ечимларини, акционерлар, ходимлар ва мижозларнинг жамиятга қандай таъсир этишини аниқлаб беришини сўранг.

3. Хулоса қилиш ва якунлаш. Банклар фаолиятида дуч келадиган

ги дарсларда қарорлар қабул қилишда фойдаланилган стандартларни эслашлари сўралади.

2. Синфни 3-4 кишилик гуруҳларга ажратинг. Ҳар бир гуруҳга барча ўқувчи риоя қилиши лозим бўлган хатти-ҳаракатнинг 3-4 стандартини ёзишни топширинг. Гуруҳлар ўз стандартларини айтишсин, сиз уларни доскага ёзиб боринг. Гуруҳлар ўз мисолларини айтиб бўлишгач, бутун синф билан ўқувчиларнинг этик кодексини тузинг. Стандартларни мактабдан ташқаридаги вазиятларда (дўстлар, бошқарув органлари, компаниялар ва катта ёшлар билан оддий шароитдаги ўзаро муносабатлар) кўриб чиқинг. Чунки ўқувчилар этик ҳулқ-атворнинг турмушдаги барча соҳаларда зарурлигини тушуниб олишлари лозим.

Синфни яна гуруҳларга ажратинг ва уларга банк ходимининг турттадан олтигача ҳулқ-атвор стандартини ёзишни топширинг. Уларга ўйлашлари учун 10 дақиқа вақт беринг. Вақт тугагач, ҳар бир гуруҳ вакили ўз вариантини ўқисин ва ҳамма биргаликда банк ходимининг этик кодексини ёзсин. Ўқувчиларга ўз вариантларини асослашни, уларнинг зарурлигини исботлашни топшириш мумкин.

3. Хулоса ва якунлаш. Ўқувчилардан ўқувчи кодексини бизнесмен ҳамда банк ходими кодекси билан таққослашни, ўхшашлик ва фарқли жиҳатларини муҳокама қилишини сўранг. Уларга ўз ҳулқ-атворларини этик кодекс билан таққослашни топширинг.

Мазкур мавзуларни ёритиш ҳамда ўқувчиларда банк муомала маданиятини шакллантиришда ўзига хос ижодкорлик билан ёндошиш мақсадга мувофиқдир.

Учкун ХОМУТОВ,
РТМ ижтимоий билимлар
бўлими бош методисти

Ochiq dars

ТАБИАТНИ АСРАШ — ГЎЗАЛЛИКНИ АСРАШ

Пойтахтнинг Юнусобод туманидаги 220-мактабда 4-“А” синф ўқувчиларидан таркиб топган “Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш” тўғариги аъзоларининг “Табиатни асраймиз” мавзусида ташкиллаштирган очиқ дарси республика “Bioekosan” мажмуаси вакиллари иштирокида ўтказилди. Мазкур очиқ дарс мажмуа ўқитувчиси, мактаб тўғарак раҳбари Муборак Тўрахўжаева бошчилигида олиб борилиб, унда ўқувчилар ҳайвонот ва наботот дунёси, саломатлик йўналишлари бўйича олган билимларини савол-жавоб, тест, саҳна кўринишлари орқали намоийш қилишди. Айниқса, ўқувчиларнинг мавзу бўйича тайёрлаган реферат, гербарий ва буклетлари улар қалбига табиатни асрашга бўлган қизиқиш ортаётганидан дарак берарди. 220-мактаб раҳбари Зебо Холиқулова очиқ дарсдаги ўқувчилар билими ва ўқитувчи маҳоратини баҳолаб бориши баробарида “Bioekosan” ўқув-услубий мажмуаси билан мактаб ва маҳалла ҳамкорлигида ўтказилаётган бундай тадбирларнинг аҳамияти хусусида тўхталиб ўтди.

Тадбир сўнггида “Bioekosan” республика ёшлари ўқув-услубий мажмуаси директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича муовини Ҳасан Жалолов мактаб жамоаси ва тўғаракнинг илгор ўқувчиларига эсдалик совғалари ҳамда фаҳрий ёрлиқларни топширгач, ундан мазкур мажмуа билан умумтаълим мактабларининг мамлакат миқёсидаги ҳамкорлиги хусусида сўрадик:

— Олти ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган барча ўқувчиларнинг ҳар томонлама камол топишлари ва бўш вақтларини ўзлари мустақил белгилашлари учун имконият яратиш мажмуа мақсадларидан бири саналади. Шу боис, мутахассислар билан боғча ёшидаги болалар ва мактаб ўқувчиларига мос равишда режа, дастур ва қўлланмалар яратилди. Улар ҳар бир тўғарак раҳбарига берилган.

Бугунги кунда мамлакат бўйича вилоят, шаҳар ва туманларда 118 та Экомарказ фаолият юритиб келмоқда. Тошкент шаҳри бўйича эса 65 та тўғарак ишлаб турибди. Ҳар йили республика миқёсида ўтказиладиган тадбирларда иштирок этадиган ўқувчиларнинг бу борада қилган ишлари махсус гуруҳ томонидан сараланиб, рағбатланирилади. Уларнинг гоилиблари эса ўтган йили ташкил этилган “Эколандия” мамлакати (Тошкент вилояти Бўстонлиқ туманидаги оромгоҳ)да ўн беш кунлик бепул саёҳат қилишга муяссар бўлишди. Бунга бир неча нодавлат ташкилотлар ҳомийлик қиладилар.

Мажмуанинг интернетга улашиб, чет давлатлар экологик ҳаёти ҳақида маълумот олиб ва уларга мамлакатимиз экологик ҳаёти хусусида маълумот берилиши ҳамда уларнинг ўзаро солиштирилиши тўғаракларга аъзо ўқувчиларнинг табиатга бўлган қизиқишини янада орттираётир.

Бир сўз билан айтганда, 220-мактабда ўтказилган очиқ дарс ёш қалбларнинг табиатга — гўзалликка бўлган интилишини намоён этди. Биз эса ушбу иштиёқнинг ўзлари каби улғайиб боришини истадик. Зотан, табиатга меҳр қўйиш — гўзалликка меҳр қўйишдир. Гўзаллик эса дунёни кутқаради, дейишади.

Шерали НИШОНОВ,
“Ma'rifat” мухбири

Жиззах вилоятининг Жиззах туманидаги 17-мактабнинг эришган муваффақиятлари, ўқитувчиларнинг бола қалбига йўл топа олишларидаги ютуқлари замирида ҳам ана шу омил етакчилик қилса эҳтимолдан ҳоли эмас. Зеро, мазкур илм даргоҳи директори Кўчқор Исомовнинг мактабга ўз қалб кўрини бериб, унинг тафти билан фарзандлар кўнглида илм олишга, мактабни севишга бўлган меҳр оташини аланга олдириши йўлидаги изланиши аҳамиятга молик. Бу эса «Йил мактаби — 2000» республика кўриктанловида ушбу мактабнинг нафакат туман, балки республикада барчага ўрнат бўлишини ҳам таъминлади.

Суратда: Ўзбекистонда хизмат кўрсатган халқ таълими ходими Кўчқор Исомов ўқувчиларга математик фандан дарс бермоқда.

Бурхон РИЗО олган сурат

ТАЪЛИМДА РАЎБАР МАДАНИЯТИ

Дунёда 50 мингдан зиёд касб-кор мавжудлигини кўпчилик яхши билади. Улар орасида ўқитувчилик касби алоҳида мавқега эга. Негаки, ўқитувчи ўзининг шижоатли меҳнат фаолияти давомида нафақат ёш авлод тарбияси билан шуғулланади, балки шу асосда жамият тарраққиётига ҳам ижобий таъсир кўрсатади.

Ўқитувчилик касби, устоз ва шогирдлик муносабатлари ҳамма даврларда чуқур эъзозланиб келинган. Юсуф Хос Ҳожиб, Аҳмад Югнакий, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоий каби даҳо ижодкорлар ўз асарларида устоз заҳматию юксак баҳо беришган.

Мамлакатимиз мустақиллиги ўқитувчи шахсини улуғлаш учун кенг йўл очиб берди. Мустақиллигимизнинг илк йиллариданоқ жисмонан соғлом, маънан етук авлодни вояга етказиш муҳим вазифа қилиб белгиланди. Шу асосда давлатимиз раҳбари 2000 йилни "Соғлом авлод йили" деб атади, таълим-тарбия жараёнида амалга оширилиши лозим бўлган ишлар кўламини кенгайтирди. Ўқитувчи-тарбиячилар зиммасига ишга янгича ёндошиш, фидойилик намуналарини кўрсатиш вазифаси юклатилди.

Ўз ўрнида ўқитувчи ҳам бу талабни тўғри қабул қилди. Ишда ижобий ўзгаришлар рўй бера бошлади. Бу ҳол, албатта, ҳаммани қувонтириши табиий. Бироқ бир нарса кишини хиёл ўйга толдиради: оддий ўқитувчидаги сиполик, кенг феъллик табиатини, қолаверса, давр яратиб бераётган ҳақ-хуқуқ моҳиятини жойлардаги халқ таълими раҳбарлари тугал англаб етишяптими?

Мактаб директори умумий ўрта таълим тизими маскандаги бош раҳбар ҳисобланади. У ўз билими, раҳбарлик салоҳияти, барча хатти-ҳаракатлари билан тарбия ўчоғининг барча аъзоларига шахсан намуна бўлиши лозим. Мактаб директори жамоа бошлиғига эмас, айни пайтда ўқитувчи-тарбиячи ҳамдир. Минг афсуски, менинг назаримда, худди мана шу ҳолат баъзи мактаб раҳбарлари сий-

мосида унут бўлиб қолаётганга ўхшайди. Мен узоқ йиллар давомида журналистика билан ҳамоҳанг халқ таълими соҳасида хизмат қилдим. Ўқитувчи ўзининг машаққатли меҳнатлари эвазига тақдирланиш эмас, аксинча, таҳқирга дуч келган ҳолларни ҳам кўрдим.

Гапни мактаб педагогика кенгашидан бошлайлик. Бундай кенгашларнинг аксарият ҳолда ўқитувчини тергаш руҳида ўтиши ҳеч кимга сир эмас. Икки-уч соат давом этадиган бу йиғинда, ўқувчининг фанлар олимпиадасида енгиб чиқдими, ижодкор ўқувчилар танловида қатнашдими ёки ўзининг "Йил ўқитувчиси" кўрик-танловида туман, вилоят ёлиби бўлдингми — бирров номинг айтилиб кетса-кухўп, аммо айтилмасачи?

Таассуфки, бундай кенгашларда кўпинча рағбат, ташаккурномалар унут бўлиб қолади-да, "ютуқлар — ўзимизники" қабилида иш тутилиб, беаёв танқидга ўтиб кетилади.

Ўқитувчининг машғулоти олиб бориш жараёнидаги асосий иш курали кундалик дарс режаси саналади. Бу нарса унинг дарс ўтиши учун зарурий шарт сифатида қабул қилинган. Кундалик дарс режасини ёзиш оддий ўқитувчи учун ҳам, мактаб раҳбар ходимлари учун ҳам мажбурийдир. Аммо аниқ-равшан айтиш мумкинки, дарс режаларини муттасил равишда ёзиб борувчи директордан режасиз "ишни ташкил этади"ганларни кўпроқ учратамиз. Ўқитувчи дарсга кундалик режасиз келсин-чи, миясида ёнғоқ чақилди, деяверинг.

Ўқитувчи ўқув йили давомида маълум мавзулар бўйича маърузалар тайёрлайди, очик дарслар ташкил қилади. Мактаб раҳбарлари-чи? Бармоқ билан санагулик микдорни истисно қилганда, қайси раҳбар маъруза ёзиш учун бош қотириб кўрибди? Ёки қайси мактаб директори ўз фани бўйича очик дарс машғулоти ташкил қилиб, қайси ёш ўқитувчини унга таклиф этибди?

Илғор педагогик технологиялардан фойдаланиш зарурати ўқитувчини тинимсиз меҳнат, изланиш жараёнига ўргатапти. Шу асосда ўқитувчидан ўз фанига тегишли ўқув хонасини жиҳозлаш, дарс самарадорлигини таъминлаш мақсадида мавзулар бўйича кўргазмалар курали ташкил қилинади. Ҳеч ўйлаб кўрганмисиз:

ҳолбуки, мактаб директори ҳам ўзи билан фандош ўқитувчи томонидан жиҳозланган ўша хонада, ўша кўргазмалар куралидан фойдаланган ҳолда дарс ўтади. Хўш, у қайд этилаётган дарс самарадорлигига эришиш жараёнига қандай, нима билан ҳисса қўшди? Ўқув хоналарини таъмирлаш бобида ҳам худди шундай мувозанат кўзга ташланадики, бундан ҳеч бир инкор этиб бўлмайди.

Шундай бир воқеанинг гувоҳи бўлганман. Саксон нафарча ўқитувчи ишлайдиган шаҳар мактабининг педагогика жамоаси яқинда кунига ёппасига хашарга чақирилди. Олти кунлик чарчоқли меҳнатимиз ёки олдиндан режалаштириб қўйилган ишлар сабаб бўлдимиз, ҳуллас, хашарда ўқитувчилар жамоасининг ак-

сарият аъзолари қатнашмади. Жаҳл оти мина мактаб директори эртасига эликдан ортиқ ўқитувчи ёзма ҳолда огоҳлантириш эълон қилди. Хўш, ушбу ҳолни қонуний деб бўладими? Ишловчиларнинг асосий қисми жазога лойиқ деб топилган жамоада раҳбар иши мақтовга моликми?

Афсуски, мактаб раҳбарлари хусусида билдирилган ушбу мулоҳазалар айрим шаҳар ва туман халқ таълими бўлимларининг тегишли раҳбар ходимларига ҳам бевосита алоқадордир. Негаки, халқ таълими бўлими услубчиларининг кўпчилиги мактабларда ўриндошлик асосида дарс берадилар ва табиийки, барча ҳолатларда бевосита мактаб директорларига хос йўлдан борадилар. Бу табақа ҳақида гап кетганида, шунинг айтиш лозимки, улар ўз номлари билан услубчилардир. Баски, услубчиларнинг вазифаси мактаб оstonасига катта димоғ билан оёқ босиш, ўқитувчини узлуксиз текшириш-текширлар асосида, албатта, мулзам қилиш эмас, аксинча, унга услубий ёрдам кўрсатишдан иборат бўлмоғи лозим. Зеро, XI аср Шарқ педагогикасининг нодир намунаси бўлмиш "Қобуснома" асарида илм-хунар соҳиблари, амал кишилари, камтарлик ва димоғдорлик хусусида шундай дейилади: "Ҳар қанча доно бўлсанг ҳам, ўзингни халқдан донороқ ҳисоблама. Одамлар орасида ўзингни одамлардек тут, инсонга инсондек муносабатда бўл".

Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни ва "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"да "педагогик кадрларнинг обрў-этибори, масъулияти ва касб кўникмасини ошириш юзасидан собитқадам давлат сиёсати олиб борилиши" уқтирилган. Ушбу талаб ва кўрсатмаларга зид ҳолда иш тутуш, ўқитувчи шаънини оёқ ости қилиш, унинг меҳнатини таҳқирлаш замонга, тақдир инъом этган мансабга ношукурликдан ўзга нарса эмас.

Тожимурод ЭШМУРОДОВ.
Қорақалпоғистон Республикаси,
Беруний тумани

ОРЗУЛАР РЎЁБИ

Республикада таълим тизимини ислоҳ қилиш борасида олиб борилаётган кенг миқёсдаги тадбирлар амалда ўз самараларини бераётганлиги ҳеч кимга сир эмас. Эътиборли жиҳати, бундай улғув жараён катта-катта шаҳарлардаги муҳташам билим масканларидан тортиб, оддий қишлоқ мактабларида ҳам бирдек кечмоқда. Натижада кейинги йилларда қишлоқ мактаблари ҳам замонавий қулайликларга эга бўлиб, улардаги таълим-тарбия сифати юксалиб бораёпти.

Биз меҳнат қилаётган Чирокчи тумани, "Чиял" ширкат хўжалигига қарашли Уймувот қишлоғидаги 93-ўрта мактаб мисолида ҳам давлатимизнинг таълим муассасалари фаолиятига нечоғли катта эътибор бераётганлигини кўриш мумкин. Очиги, ушбу мактаб анча йиллардан буён ниҳоятда эскириб, мутлақо яроқсиз аҳволга тушиб қолган бинода фаолият кўрсатиб келар эди. Мактаб янги биносининг

бундан йигирма йиллар бурун тайёрланган лойиҳа-смета ҳужжатлари қайсидир идораларда чанг босиб ётар, вақт ўтиши билан ана шу ҳужжатларнинг ўзи ҳам эскириб улгурган эди.

Ниҳоят, мустақиллик йилларида қишлоғимизда 270 ўринли, икки қаватли замонавий мактаб биноси қад ростламоқда. Айни пайтда қурилиши давом этаётган ушбу муҳташам бино шу йил 1 сентябр куни — Истиқлол айёмининг 12 йиллиги шарафига тўлиқ фойдаланишга топширилиши мўлжалланган. Айни пайтда унинг асосий биноси қурилиши тугалланиб, тўлиқ жиҳозланган. Бу ерда барча зарур ўқув куралилари билан таъминланган кимё-биология, физика, математика, тил-адабиёт, хорижий тиллар ва компьютер хоналари мавжуд. Шунингдек, мактабимиз шинамгина кутубхона, мажлислар, спорт заллари, ошхона, тиш даволаш, лингафон хоналари, радиоузел тармоғи билан ҳам таъминла-

нади. Бир сўз билан айтганда, мактаб биноси қишлоғимиз кўригига-кўрк қўшиши тайин. Бундай ғамхўрликдан нафақат ўқитувчи ва ўқувчилар, қолаверса, бутун Уймувот аҳлининг ҳам боши осмонда.

Ўз навбатида, мактабда таълим-тарбия ишларини ҳам замон талаблари даражасида олиб боришга катта эътибор қаратилмоқда. Шу мақсадда бу ерда ёшларга билим бераётган 50 нафар ўқитувчиларнинг барчаси доимий равишда ўз билим ва малакаларини ошириб боришга ҳаракат қилишмоқда. Хусусан, давлат таълим стандартлари асосида янги педагогик технологияларни амалда кенг қўллаш, ўқувчиларнинг билим доираси билан бирга, уларнинг онги ва дунёқарабини ҳам шакллантириб боришга жиддий эътибор қаратилаяпти. Ёшлар ўртасида тез-тез турли тадбирлар, адабий кечалар ҳам ташкил этилиб турибди. Жумладан, яқинда юқори синф ўқувчилари ўртасида уюштирилган Навоийхонлик кечасида "Шамс", "Хамса", "Хумо" ва "Навоийхон" жамоалари аъзолари ўзларининг улғу шоир бобомиз ҳаёти ва ижоди ҳақидаги билимларини, турли сахна кўринишлари орқали намойиш этишди. Театрлаштирилган тарзда қизиқarli кечган ушбу тадбир барчада илиқ таассурот қолдирди.

Қурбон ЭШМУРОДОВ,
Бобошер МИРЗАЕВ,
Чирокчи туманидаги
93-ўрта мактаб
ўқитувчилари
Суратда: мактабда ўтказилган тадбирлардан лавҳа.

Шу ҳафтада
Қўйлик маиший хизмат
касб-хунари коллежиди
"Ўрта махсус, касб-хунари таълими тизими-
да юқори малакали кадрлар тайёрлашда корхоналарнинг ўрни" мавзусида учрашув-семинар бўлиб ўтди. Унда туманда фаолият кўрсатётган ўнлаб ишлаб чиқариш корхоналари раҳбарлари ҳамда кадрлар бўлими бошлиқлари иштирок этдилар.

Таъкидлаш лозимки, мазкур учрашув коллежда иккинчи бор ўтказилмоқда. Дастлабки учрашув бундан бир йил муқаддам ўтказилган бўлиб, унда коллежнинг илк битирувчилари ва тумандаги корхона раҳбарлари иштирок этган эдилар. Учрашув чоғида корхона раҳбарлари ўз ишлаб чиқариш фаолиятлари хусусида гапириб берган бўлсалар, коллеж раҳбарлари билимдон мутахассисларни тайёрлаш

Kollej+ishlab chiqarish

хоналарида фаолият кўрсатмоқда.

Коллеж мутахассисларига замонавий руҳда билим беришда бу ерда яратилган моддий-техник база, турли шарт-шароитларнинг аҳамияти катта, албатта. Бунда Ўзбекистонда бошланғич касб-хунари таълимини ривожлантириш Ўзбек-Германия лойиҳасининг ҳам ўрни бор. Лойиҳа раҳбарининг муовини Тошпўлат Норматов учрашувда иштирок этиб, мазкур лойиҳа ва коллеж билан ҳамкорликда амалга оширилаётган ишлар хусусида гапирди. Таъкидланганидек, ҳамкорликдаги лойиҳа 1999 йилда УМКХТМ ва "Германия техник ҳамкорлик жамияти" таъсисчилигида ташкил қилинган бўлиб, ҳозирда республикада фаолият кўрсата-

КОЛЛЕЖГА КОРХОНА РАЎБАРЛАРИ ТАКЛИФ ҚИЛИНДИ

да яратилаётган янгиликлар, қулай шарт-шароитлар хусусида батафсил гапириб берган эдилар. Учрашув самараси ўлароқ айни пайтда коллеж битирувчилари орасидан ўнлаб йигит-қизлар ушбу корхоналар ходимларига айландилар.

Бу йилги анжуман аввалида коллеж ўқувчилари томонидан таълим муассасасидаги цех ва устахоналарда тайёрланган кийим-бошларнинг намойиши бўлиб ўтди. Шундан сўнг коллеж раҳбари Мирниёз Бекниёзов бугунги кунда ўқув юртида амалга оширилаётган тадбирлар ва тайёрланаётган мутахассисларнинг малакаси ва салоҳияти хусусида гапирди.

Таъкидлаш лозимки, 1999 йилда касб-хунари коллежига айлантирилган ушбу таълим муассасасида айни пайтда 750 га яқин ўқувчи турли йўналишларда билим олмоқдалар. Коллежни тамомлаган мутахассислар айни пайтда пойтахтдаги миздаги ўнлаб корхоналарда, жумладан, замонавий хорижий меҳмонхоналарда, давлат ва жамоат ташкилотларида, солиқ ва божхона органларида, ресторан ва қандолатхоналарда, тикувчилик уста-

ётган тижорат, туризм, қишлоқ хўжалиги йўналишидаги 8 та касб-хунари коллежиди тажрибавий ишларни амалга оширмоқда. Чунончи, ушбу коллежлар орасида Қўйлик маиший хизмат касб-хунари коллежи ҳам бўлиб, лойиҳага асосан ўқув муассасасига ўндан зиёд техник ва компьютер воситалари бегараз ёрдам сифатида етказиб берилди. Шунингдек, касб-хунари коллежиди замонавий жиҳозлар билан таъминланган тренинг-ўқув маркази яратилди.

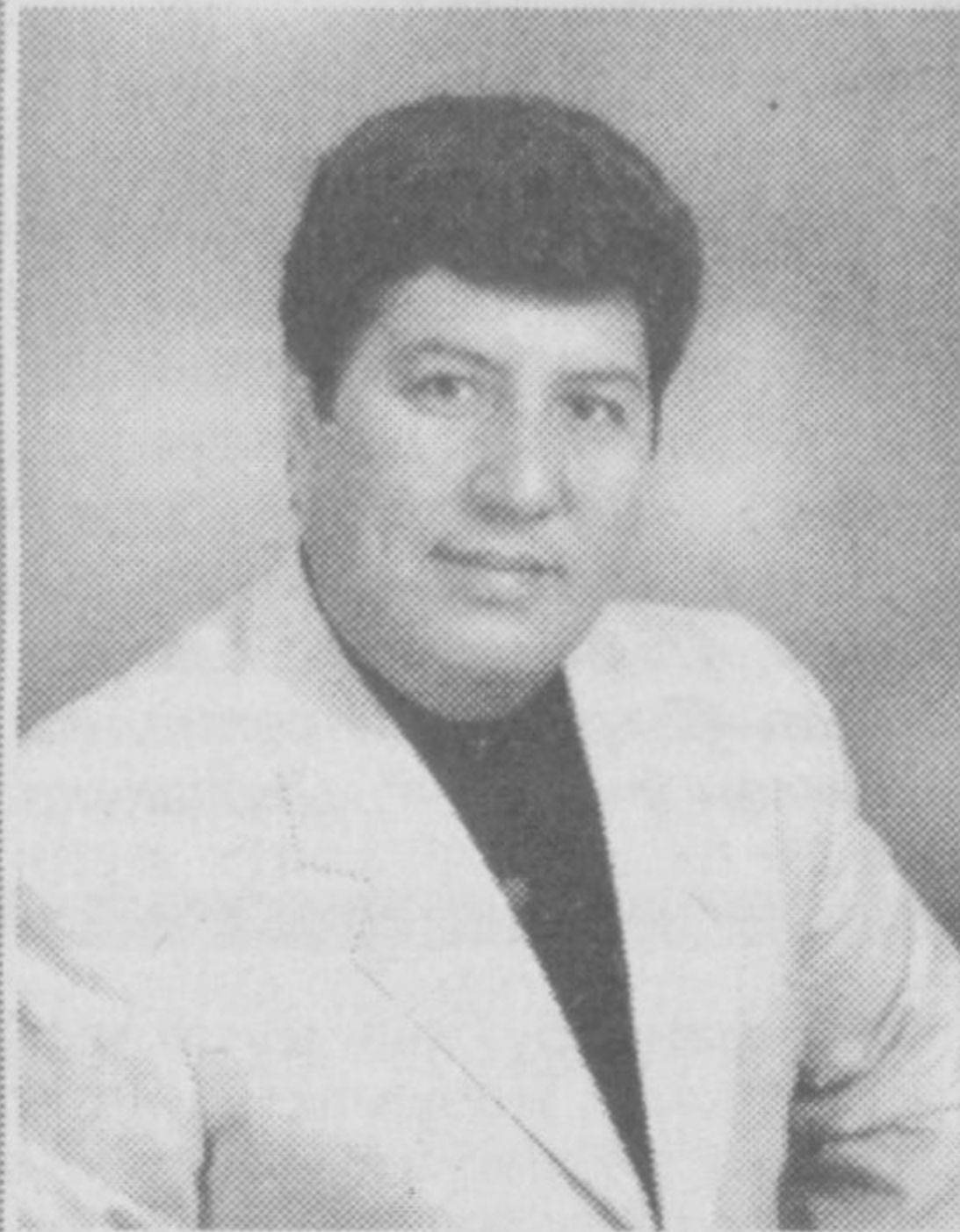
Йиланмизки, мазкур анжуман коллежда тайёрланаётган мутахассисларни эртанги кунда ўзига муносиб иш ўринларини танлаб, ўз маҳорати ва истеъдодини, коллежда олган билимларини ишга солишида имкон яратади.

Мухаммадjon ИСРОИЛОВ,
"Ma'rifat" мухбири

Каримбой РАҲМОНОВ — “Ўзбекнаво” эстрада бирлашмаси хонандаси. Хоразм услубида ижро этган “Шу гўзал хумориман”, “Кел, энди” каби жозибали кўшиқлари билан эл назарига тушган. Қорақалпоғистонда хизмат кўрсатган артист. Ҳиндистон, Афғонистон, Туркия каби давлатлар сахналарида ўзбек санъати имкониятларини намойиш этишга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиб келяпти.

Оилали, рафиқаси Раънохон билан икки ўғил, икки қизни тарбияламоқда.

Mehmonxona

ўргандим. Менга кўп хизмати сингди шу инсоннинг. Раҳматли Отажон Худойшукров хасталикларидан ёнларида юрганман. Юришга қийналган, кўшиқ айтолмай армонга тўлган пайтларида имкон қадар бир суёвчи, бир таскин бўлишга интилдим. Аммо менга тор чалдириб, кўшиқ айтириб кўриб, созу сўзимни йўлга солган ажойиб санъаткоримиз Бобому-

— Биз оҳанг алоҳида, сўзи алоҳида моҳият касб этадиган мумтоз кўшиқлар тинглашга ўрганиб қолганмиз. Халқ кўшиқларида ҳам шу ҳолат кузатилади. Ҳатто, сўз айтилганда мусиқа секинлайди, мусиқа баландлаганда хонанда ўйинга тушади... Шу боисдан эстрада жанрини қабул қилишимиз бироз ғалати тарзда кечаётгандир. Аммо кўшиқда сўзнинг ўрни ҳамisha баланд бўлиши керак. Чунки сўз — кўшиқнинг суяги. Мен эстрада айтсам, фольклорга суянаман, деганим ҳам шундан.

Клиплар масаласига келсак, бу ҳам жаҳон санъатида бор тажриба. Фақат биринчи қадам бўлганлиги учун такрорлар, ўхшашликлар бор. Умуман, янгилардан чўчмаслик керак. Санъатда рангбаранглик ҳам бўлгани яхши. Мен бировнинг яратганини рад этиб, уни қоралашдан кўра ўзим бир дурустроқ нарсани яратишга вақт сарфлашни афзал кўраман. “Яхшироқ ярат, кўпайтир, бундайроғи назардан тушиб қолаверади”. Менинг нуқтаи назарим — шу.

— Баъзан “Санъаткор халқи учун ҳар қандай чек-

олиб кирасизми? Болаларингиз билан муносабатингиз қандай?

— Оиламни жуда қадрлайман. Раъно — аслида тарбиячи. Бир боғчада ишласа, ишлаб обрў топгудай. Аммо мени, болаларимни деб уйда ўтирибди. Табиатан инжиқ эмасман. Кўчада бирор нарсга таъбимни хира қилса, останада қолдиришга уринаман. Эрак киши эрак ўрнида туриши керак. Ожизасига озор берган эр барака топмайди. Болаларимнинг кўп вақти онаси билан ўтади. Айтадиган гаплари, илтимосларига яна онасини элчи қилишади.

— Бу хатари эмасми? Болаларим мендан узоқлашиб кетади, кўнглини айтиш зарурати туғилганда ҳам айта олмайди, деб чўчимасизми? Ахир, ота-ям болага дўст бўлиши керак-ку...

— Унча тўғри тушунтиролмадим, шекилли. Отанинг уйда кўриниб туриши, гапириши, ҳатто, жамиятдаги мавқеи ҳам тарбия бўлиши керак, деб ўйлайман. Ота кўпроқ ўзини тарбиялаш орақали болаларини тарбиялайди, менимча. Дўстлик — турлича бўлади. Ҳар куни гаплашиб, бахслашмай, феъл-атворини ҳурмат қилиб, унга интилиб ҳам дўст бўлиш мумкин...

— Санъаткор ва илм масаласига қандай қарайсиз? Худо берган истеъдоднинг ўзи билан бир умр эл назарида яшаш мумкинми?

— Илм, албатта, керак. Айниқса, адабиёт, тарих фанларини яхши билиш зарур. Ҳозир четга чиқиш имкониятлари кўп. Қани эди, ҳар қайси мамлакатда ўз тилида гаплаша олсак. Мен рубоб, доира, аккардион, пианино чалишни биламан, холос. Болалар, ҳатто санъаткор бўлмаган болалар ҳам камидан бир, икки мусиқа асбоби чалишни билса. Бу тиббиёт жиҳатдан жуда фойдали. Баъзи мусиқа асбобларини чалса, қон айланиши яхшиланади, баъзилари асаб тоналарини мустаҳкамлайди. Бармоқларга, мушаклар ҳаракати-га ижобий таъсир кўрсатадиган мусиқа асбоблари бор.

Саволингиздан сал чалгимдим, мен толиққан пайтларимда телевизордаги табиат ҳақидаги кўрсатувлар, тарихга оид ҳужжатли фильмлар, умуман, билим, ахборот берадиган кўрсатувларни томоша қиламан. Газета варақлаб тураман китоб масаласи бир оз... Ҳар ҳолда, мактабдалигимда баъзи дарслардан футбол ўйнашга қочганимдан афсусланиб қўяман. Кичик ўғлим Глизер номли мусиқа мактабида ўқийди. Хатоларим унда такрорланмайди, худо хоҳласа.

— Суҳбатимизни ўқитувчилар, ўқувчилар ўқишди. Истакларингиз...

— Менинг бир армоним бор. Ота-онам ҳаёт бўлиб, концертларимда биринчи қаторда ўтиришмади... Томошабинлар ҳада этган гулларни уларнинг пойига қўйолмадим... Афсус, бунинг иложи йўқ.

Демоқчиманки, кўлингизда тутганингиз, кўзингизда кўрганингиз, борингизни ганимат билинг. Улар омонат бўлиши, лаҳза ўтмай айрилиб қолишингиз мумкин. Шунинг учун борини қадрланг: у саломатлиқдир, у истеъдоддир, у вақтдир, у хавасдир, ота-она, дўсту устоздир...

— Кўлу кўзингиз дард кўрмасин, Каримбой, яхши кўшиқлар яратиб, эл дуосини олиб юринг.

Қутлибека РАҲИМБОВА
суҳбатлашди.

Каримбой РАҲМОНОВ:

КЎШИҚ ~ ДАРЁ

ҳозир ҳамма хонадонларда кичик-кичик сурнайчалар бўлса, болалар чалишни ўрганса, ўпкалари кенгайради, дейман. Сурнайчилик ҳам санъат, ҳам спорт экан.

Хуллас, устозларимиз “Кетма”, десаям кетиб, сўнг пушаймон бўлганман. Иккинчи йил яна Урганчга келиб педагогика билим юртининг мусиқа бўлимига кириб ўқидим. Бекордан-бекорга бир йил йўқотдим. Аслида, вақт жуда ўлчовли. Оёги ерга етар-етмас, тили чиқар-чқмас, вақтнинг бойлик, пул, обрў, шон-шавкат, қадр эканини болага ўқитиш керак экан.

— Сизни устозлар дуосидаги санъаткор, дейишди. Ҳар инсон тақдирида устоз-шоғирдлик турлича кечади. Биров хизматини қилиб, оқ фотиҳа олади, биров бахслашиб, ўз фикрини ўтказиб, яна биров узоқдан бир-бирини кўрмай устоз-шоғирд бўлади. Сизда бу жараён қандай кечди?

— Мен устоз сўзини эшитганда, кўз олдимга бир неча бири-биридан азиз инсонлар келади. Талаба эдик. Комилжон хофиз дунёдан ўтдилар. Видолашиш учун эски театр биносига қўйишди. Худди, ухлагандек ётибдилар. Уйғониб, ҳозирок торларини сайратиб юборадигандек. Халқ оқиб келиб турибди. Билмадим, видолашувга неча бор кириб-чикдим экан. Ота-онам вафотидан сўнг йигит ёшимда энг қаттиқ куйганим шу кун бўлди. Мен хофиздан шахсан сабоқ олмаганман, бир оғиз ширин сўзларини кўзларига тикилиб эшитмаганман. Аммо у киши бир неча авлод юрагига қуйлаш ишқини туширган. Садоқат, меҳримиз шундан.

Билим юртида бастакор Қадамбой Раҳимовдан илк бор санъаткорлик сирларини

род Ҳамдамов бўладилар. У киши устозимдан кўра отамга кўпроқ ўхшаб кетадилар. Жуда кенг феъл, мурувватли, билганларини жон-жаҳди билан ўргатадиган танти одам. Мен нафақат санъатда, балки, ҳаётий муаммоларда ҳам у кишига ҳамisha суянаман.

— Мустақиллик шарофати билан санъатда ҳам имкониятлар кенгайди. Сизда ҳам куйлаш услубингизни янгилаш фикрлари бордир?

— Хоразм лапарлари, термалари, айтишувлари жуда жозибали, биласиз:

Қизил гул дўйим-дўйим,
Ёғиша этар ўйин.
Элин деган эр йигит
Бу гуна бўлмас бўйин.

Менинг ширин лаҳзали, қадим сўзлар сувратига шикаст етмаган ажойиб лапарларимизни замонавий эстрадага мослаб кўшиқ қилгим бор. Кўшиқларим мағзи тўқ, фикрлари теран, чиройли айтилган бўлса дейман. Чиройлини яна ҳам чиройли қилиб ижро этганга не етсин!

— Баъзи эстрада кўшиқларида мусиқа шундай шовқин-суронли бўладики, сўзларини мутлақо англаб бўлмайди. Жуда диққат билан синчиклаб эшитсангиз ҳам, такрор-такрор эътибор берсангиз ҳам, тушунмай хуноб бўласиз. Ё эстрадада мусиқа бирламчани, сўзнинг у қадар аҳамияти йўқми? Шу ўринда яна бир савол: эстрада кўшиқларида кўплаб клиплар ишланиб, телевидениеда намойиш қилинапти. Клиплар ҳам худди кўшиқлардай эгиз. Қиз, йигит... Хонанда ёки ашуланининг ҳар хил кийимдаги ҳолатлари... Худди шу “лип-лип” ўтаётган турли сувратлар кўшиқ, мусиқа яхлитлигига ҳалақит бермайдими?

ланиш зарарли. Кўнглини қўйиб юбориб яшасагина, зўр ижод қилади, ҳатто оила ҳам уни маълум доирада ўралаштириб қўймаслиги керак”, деган фикрларни эшитамиз...

— Мен бу фикрга унча қўшилмайман. Санъаткор тоза табиатли, покиза инсон бўлиши керак, деб ҳисоблайман. Кўнглим тусадди, деб ўзини қўйвориб ичиш, чекиш ёки турли кўчаларда айланиш, менимча, санъаткорни эл назаридан қолдиради. Элнинг назаридан қолдими, санъаткорнинг кўтарилиши қийин. Мен ҳар ҳолда ўз гапларимга амал қилишга уринаман.

— Ўзингиз қатъий интизом билан ишлайсизми?

— Бу — қийин. Чунки кун тартибимиз кўпинча ўзимизга боғлиқ бўлмай қолади. Аммо кунига бирор марта бўлсаям торимни қўлга оламан. Баъзан йигитлар билан ўн соатлаб янги кўшиқларни машқ қилган пайтларимиз бўлади.

— Дарвоқе, йигитлар... Айрим санъаткорлар ҳаётда ўрнини топиб олгач, “беҳуда вақтимни олади”, деб устозликдан қочишаркан...

— Санъаткорларнинг баҳоси ўрни келганда нечта кўшиқни қандай айтгани билан эмас, нечта яхши шоғирд тайёрлаганига қараб берилади. Қашқадарёлик Умрзоқ деган йигит бор, анча танилиб қолди. Хоразмлик Шухрат, Санъат деган издошларимиз бор, қадамлари дадил, ишончли. Уларга озми-кўпми ўргатганларимдан қувонаман. Доим ёнбошимда шоғирдлар, Худога шукур, ёнбошим бўш эмас.

— Оилада инжиқ эмасмисиз? Баъзан ишда толиқасиз, баъзан бирон ижро кўнгилдагидай чиқмайди... Кўчадаги кайфиятни уйга

— Каримбой, ҳар инсон қалбида ўзига азиз тушунчалар бор. Кўшиқ деганда кўз олдингизга нима келади?

— Кўшиқ мен учун ҳамisha тўлиб, шовуллаб оқаётган дарё. Ундан узоқлашсам, чўллайман. Тилларимнинг учигача ташналиқдан қуриб бораётганга ўхшайди. Яхши кўшиқ эшитсам ҳам, айтсам ҳам азим дарёда тўлқинлар билан бир қувлашиб қайтгандек, шу мавжлардан қувватлангандек роҳат қиламан.

— Ўша дарё лабига қайси ирмоқларни ёқалаб келганингиз болаларимиз, айниқса, санъаткор бўламан, деб мактаб партасини чалиб, ўзича Комилжон хофизнинг “Душимда бир пари гўрдим”ини хиргойи қилиб юрган болалар учун жуда қизиқ...

— Мен оддий бир қишлоқда, ер кўкартириб кун кўрадиган бир захматкаш ота-она хонадонидан туғилганман. Тақдир экан, ота-онамиз биз — беш ўғилни ташлаб, бирин-кетин қазо қилишди. Мен учинчи ўғил эдим. Укаларимни аяб, қозон-ўчоққа ҳам, кир-чирга ҳам ўзимни ураверардим. Аммо тўнғич акаларим ой ёруғида бўлажак келин-бийиларимнинг кўнглини олишга кетишганда, кенжа-тойларимиз ота-она меҳрига зор, қаттиқ ёстиқни кучиб, ухлаганда, ташқарига чиқардим. Дарахтлар сочларини ёзиб ўтирган париларга ўхшарди. Томоғимга нимадир тикилар, ичимдан нимадир тошиб келаётгандай туюларди. У пайтлари қишлоқ кинохоналари йўқ эди. Бирорта оқлган деворга кўчманчи киночилар ҳафтада бир марта келиб, кино қўйишарди. Кино бошланишдан аввал томошабин тўплаш ниётида ҳинд кўшиқлари, ора-чора мақом ашулаларини баланд овозда магнит тасмасидан эшиттиришарди. Мен биринчи ўша эшитганларимни ой ёруғида хиргойи қилганман.

Мактабга борган, Давлатёров деган ашула ўқитувчимизнинг дарси мен учун илк дарсхона бўлган. Домламин дарсга эскирган бир доирасини кўтариб кирардилар. Чалиб, ашула ўргатардилар. Доирасини ҳар кимга беравермас, мен учун уни бир марта қўлимга олиб дупллатиш жуда катта бахт эди. Математика, химия, физика каби дарсларга унча кунтим йўқ эди. Иложи бўлса, кунига олти соат ашула дарси бўлса, дердим. Ҳозир санъатни севадиган болалар учун махсус мактаблар борлигидан қувонаман. Аммо қишлоқларда ҳали кўп болалар телевизор, магнитофонга қараб кўшиқ ўрганишади. Боғча, мактабларда санъатга жуда катта эътибор бериш керак деб ўйлайман. Кўшиқ айтган, ҳатто яхши-ёмонини фарқлаган, тинглашни билган болалар анча зиёли, тарбияли бўлади.

— Аввал Урганч шаҳридаги Харратов номли мусиқа билим юртига ўқишга кирган экансиз. Олти ойдан сўнг ташлаб кетибсиз. Мактабда шўх

Тошкент туризм касб-хунар коллежида ўқувчи-ёшларнинг маънавий олами-ни бойитиш, тафаккур дунёсини кенгайтириш мақсадида халқ назарига тушган ижодкорлар билан учрашувлар мунтазам ўтказилиб келинмоқда.

Яқинда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Тоҳир Малик билан ўтказилган адабий анжуман ҳам ўзининг қизиқарлилиги билан ўқувчи-ёшлар қалб тўридан жой олди. Зеро, истеъдодли адибнинг "Шайтанат", "Сўнгги ўқ", "Чорраҳада қолган одамлар", "Фалак", "Одам ови", "Алвидо, болалик!", "Қалдирғоч" ва "Меҳмон туйғулар" каби асарлари ёшларни бефарқ қолдирмай-

УЧРАШУВ

ди. Уларни ўйлашга, мушоҳада юритишга, иймон-эътиқодли бўлишга ундайди.

— Адабий учрашувни ўтказишдан мақсад, — дейди коллеж директорининг маънавий ва маърифий ишлар бўйича биринчи ўринбосари Баҳодир Валиев, — ёшларимиз қалбига маънавият, санъат, маърифат ва адабиётдан чўғ солиш, уларни гўзалликнинг сеҳрли оламидан баҳраманд этишдир. Зеро, ёзувчи билан учра-

шиш, мулоқотда бўлиш, ёшлар қалбида бир умрга муҳрланиб қолади. Учрашувдан ёшлар улкан маънавий завқ олиб, ўзларини қизиқтирган турли ҳаётий саволларга жавоб оладилар. Адибнинг ижодий лабораторияси билан яқиндан танишадилар. Бундай тадбирлар ўқувчиларнинг келгуси мустақил ҳаётида ўз ўрнини топишида аҳамиятлидир...

Дарҳақиқат, ўқувчилар онгига миллий

истиклол ғояларини сингдириш, уларнинг бўш вақтларини сермазмун ўтказиш, турли тўғарақларга жалб этиб, маданий масканларга тез-тез саёҳат уюштириш колледжада намунали йўлга қўйилган.

Шу аснода ёзувчи билан учрашув юқоридагиларнинг мантикий давоми бўлиб, адабий кечада ўқувчилар "Шайтанат" асаридан айрим сахна кўринишларини намойиш этиб, ёзувчини хушнуд қилган бўлсалар, таниқли адиб ўзининг янги босмадан чиққан "Меҳмон туйғулар" китобини ўқитувчи ва ўқувчиларга дастхати билан тақдим этди.

Мухбиримиз

Айни пайтда республикамызда 10 мингга яқин умумтаълим мактаблари фаолият кўрсатаётган бўлиб, уларда миллионлаб ёшлар билим олмоқдалар. Бу ёшларнинг ҳаётда ўз ўрнини топишлари учун олий таълим муассасаларида туб ислохотлар амалга оширилиб, ижобий ўзгаришларга эришилмоқда. Жумладан, янги янги олий ўқув юртлари ташкил этилмоқда, мавжудларида эса турли йўналишлар очилиб, замонавий, малакали мутахассислар тайёрланмоқда. Шунингдек, умумтаълим мактабларини тамомлаб, таянч маълумотга эга бўлган ёшларни ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида ўқишни давом эттириб, бирон касб-хунар эгаси бўлиши ҳамда ҳаётдан ўз муносиб ўрнини эгаллаш учун имкониятлар кенгаймоқда. Бу борадаги ишларни самарали ташкил этиш ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Ташхис маркази, унинг ҳудудий бўлимлари фаолиятига бевосита боғлиқдир. Чунончи, юртимизнинг турли минтақаларида фаолият кўрсатаётган Ташхис марказлари мутахассислари томонидан мактаб ўқувчиларини касб-хунарга лаёқатлари, қизиқишларини инобатга олиб академик лицей ва касб-хунар коллежида таълимни давом эттириши учун кўмаклашиб, тегишли тавсиялар берилмоқда. Шунингдек, соғлиқни сақлаш муассасалари ходимлари билан ҳамкорликда ўқувчиларни тиббий-педагогик кўриқдан ўтказиш ишлари бажарилмоқда. Ҳўш, айни пайтда бу соҳадаги ишлар Марказнинг ҳудудий бўлимларида қандай ташкил этилмоқда? Яқинда Республика Ташхис марказининг бир гуруҳ мутахассислари томонидан ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ишлари Қашқадарё вилояти умумий ўрта таълим муассасаларида қай даражада бажарилаётганлиги хусусида текширув ўтказилди. Куйида ана шу текширув натижалари хусусида сўз боради.

Қашқадарё вилоятида қарийб 2 млн. дан зиёд аҳоли истиқомат қилиб, уларнинг 60 фоизини ёшлар ташкил этади. Ўтган 2001-2002 ўқув йилида вилоятдаги умумтаълим мактабларининг 9-синфини 55 248 нафар ўқувчи тамомлади. Мазкур ўқувчиларнинг 35705 нафари умумтаълим мактабларининг 10-синфида ўқишни давом эттирган бўлса, 2832 ўқувчи турли йўналишлар бўйича вилоятда жойлашган академик лицейларга ўқишга кирдилар. 16672 нафар ўқувчи эса айни пайтда касб-хунар коллежларида тахсил олмоқдалар.

Вилоятдаги 15 та туман ва шаҳар халқ таълими бўлимида Ташхис марказлари фаолият кўрсатмоқда. Бирок, Қарши шаҳри, Шахрисабз, Усмон Юсупов, Қамаш, Чирокчи, Яқабоб туманлари Ташхис марказлари фаолияти ўрганилганда, мутахассисларнинг тиббий, психологик-педагогик, дефектологик йўналишдаги ишлари қониқарсиз деб баҳоланди.

Хозирги кунда вилоятда 1082 та умумтаълим мактаби ишламоқда. Шулاردан 780 та мактабда касб-хунарга йўналтирувчи мутахассис мавжуд, дея вилоят Ташхис марказидан тақдим қилинган маълумот ўрганилганда, Шахрисабз туманидаги 2, 90-мактабларда, Қарши шаҳридаги 1-сон гимназия, 2-сон умумтаълим мактабларида касб-хунарга йўналтирувчи ходимларнинг мавжуд эмаслиги аниқланган. Айрим мактабларда эса касб-хунарга йўналтирувчи лавозимига эга бўлган мутахассисларга ҳақ тўлаш тартиби қонуний асосда жорий қилинганлигига қарамадан, амалда Қарши, Фўзор, Қасби, Косон, Чирокчи ва Баҳористон туманларида фаолият кўрсатаётган айрим мутахассисларга иш ҳақи тўланмаёпти. Алал-оқибат, бунда ҳолат бир қанча ходимлар томонидан норозиликларга сабаб бўлмоқда.

Вилоятдаги мавжуд мактабларнинг 870 таси, яъни 80,4 фоизи амалиётчи-психологлар билан таъминланган. Қолган мактабларда эса ушбу вазифа билан асосан директорнинг маънавият ва маърифат ишлари бўйича ўринбосарлари шуғулланмоқдалар. Шунингдек, вилоят мактабларида 442 та (42 фоиз) психологик хизмат хоналари ташкил этилган. Бирок, айрим мактаблар - Шахрисабз туманидаги 2, 90-мактаб, Қарши шаҳар 1-гимназия, 2-мактабларда психологик хизмат хоналари фаолият кўрсатмаёпти.

ТЕКШИРУВ НАТИЖАЛАРИ: ЮТУҚЛАРДАН КЎРА КАМЧИЛИКЛАР КЎП

Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ишлари биринчи навбатда ҳудудий Ташхис марказларининг фаолияти ва уларда яратилган шарт-шароитга бевосита боғлиқ

Вилоят ўқувчиларини касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Ташхис маркази мутахассислари ўз фаолиятига доир барча меъёрий, ҳуқуқий ҳужжатлар билан таъминланганлигига қарамадан, бу ерда уларнинг иш юритиши учун етарли шарт-шароитлар яратилмаган. Марказ ходимларига махсус хона ажратилмаган, улар хонаматарида юриб, иш битирмоқдалар. Телефон, компьютер тармоғи ва бошқа техник воситалар ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Шунингдек, Республика Ташхис марказидан юбориладиган турли ишланма, методика, журнал ва газеталарнинг кўргазмаси ташкил қилиниши ўрнига, уларнинг бир четда чанг босиб ётишига йўл қўйилган.

Текширувлар давомида вилоятнинг Қарши ва Шахрисабз туманларидаги Ташхис марказлари фаолияти, ҳамда уларнинг умумтаълим мактаблари билан ҳамкорликда олиб борилаётган ишлари ўрганилди. Шахрисабз тумани Ташхис маркази расмий маълумотларида 4 та ходим кўрсатилган бўлса-да, амалда биргина раҳбар фаолият кўрсатаётганлиги таажжубланарли ҳол. Марказ телефон тармоғи ва компьютер, бошқа техник воситалар билан таъминланмаган. Ҳайъат йиғилишида белгиланган масалаларни муҳокама қилиш ва уларни умумтаълим мактабларида ижро этиш ишлари ҳам ўлда-жўлда. Шунингдек, мактабнинг 9-синф битирувчиларига тавсияномаларнинг берилиши тўғрисидаги маълумотлар назоратга олинмаган ва улар етарлича таҳлил қилинмаган.

Мазкур тумандаги 3-сон ихтисослаштирилган мактаб-интернати психологи А. Хуррамов асида био-

юзага келишида биринчи галда мактаб директорининг ҳам айби бор, албатта. Боиси, мактаб директори ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш комиссияси раиси сифатида бу борада жиддий масъулият билан иш олиб бориш бир ёкда турсин, ҳатто умуман фаолият кўрсатмаган.

Тумандаги яна бир мактаб — 90-сон умумтаълим мактаби психологи Ш. Ўронова ҳам асли мутахассислиги бўйича рус тили ўқитувчиси саналади. Мактабда касб-хунарга йўналтириш ва психологик хизмат хоналари мавжуд. Меҳнат таълими хонасидаги дастгоҳ ва жиҳозлар ҳам талабга жавоб беради. Ҳатто, бу борадаги ишлар бошқа мактабларга ҳам ўрнатқ бўлиши мумкин. Бирок, туманда фаолият кўрсатаётган иккала мактабдаги мутахассислар ҳам касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик таълим ишларининг илмий, методик ва ташкилий асослари бўйича республикадаги ягона ахборот манбаи бўлган "Мактаб ва ҳаёт" журнали билан таниш эмаслар ва ҳаттоки бундай журнал нашр қилинишидан беҳабар эканлигини изоҳлаш мушкул. Бундай тартибда ишни ташкил этиш соҳадаги ишларни фақат ортаг тортиши шубҳасиз, албатта.

Қарши шаҳрида фаолият кўрсатаётган Ташхис марказида 3 нафар ходим (раҳбар - касбга йўналтирувчи, дефектолог, тиббий ходим) ишлайди. Шаҳарда 43 та умумтаълим мактаби мавжуд бўлиб, текширув давомида 2 ва 32-умумтаълим мактаблари ва 1-сон гимназиянинг бу соҳадаги фаолияти ўрганилиб, таҳлил қилинди.

Таъкидлаш керакки, шаҳардаги иккала умумтаълим мактабидаги

ахвол икки хил манзарага эга. Чунончи, 2-сон умумтаълим мактаби психологи М. Намозова мутахассислиги бўйича рус тили фани ўқитувчиси ҳисобланади. М. Намозова мактабда ишни мукамал даражада ташкил этган ҳолда, тузилган иш режага асосан белгиланган вазифаларни тўла удалашга интилоқда. Мактабда касбга йўналтириш хонаси ташкил қилиниб, у талаб даражасида жиҳозланган. Психолог томонидан 9-синф битирувчиларининг барчасига ўз қизиқиши ва лаёқатига мос равишда тавсияномалар берилиб, бу ишларнинг таҳлили доимий равишда олиб борилган. Шунингдек, таълим муассасасидаги ўқитувчи ва ўқувчилар Республика Ташхис маркази томонидан тақдим қилинган турли меъёрий ҳужжатлар, тавсия ва методик қўлланмалар, "Мактаб ва ҳаёт" журнали билан доимий равишда танишги бормоқдалар.

Бирок, шаҳарда жойлашган 32-умумтаълим мактаби психологи С.

Қодирова 3 йилдан буён шу соҳада иш олиб бораётганлигига қарамадан, мактабда психолог хонаси ташкил этишга киришмаганлигига ажабланмаса ҳам бўлади. Боиси, мутахассиснинг ўзи бу йўналишдаги ишларнинг долзарблиги ва мазмун-моҳиятига ҳали-ҳануз тушуниб етмаган кўринади. Шунга ҳамоҳанг равишда мактабдаги касбга йўналтириш хонаси талаб даражасида жиҳозланмаганлигини кўриш мумкин.

Мактабни 2001-2003 ўқув йилида 164 нафар ўқувчи 9-синфни тамомлаган. Бугунги кунда бу ёшларнинг бор-йўғи 13 нафари академик лицейларда, 66 нафари эса касб-хунар коллежларида ўқишни давом эттирмоқдалар. Бирок, 9-синфни тамомлаган 85 нафар йигит-қиз айни пайтда ҳеч бир таълим муассасасида ўқишни давом эттирмаётганлиги ачинарли ҳол, албатта. Бу ёшларни таълимнинг навбатдаги босқичларига жалб этиш бўйича мактаб маъмурияти, касб-хунарга йўналтириш комиссиялари етарли даражада иш олиб бормоган.

Қарши шаҳридаги 1-сон гимназия мутахассисларининг таълим муассасасида ўқувчилар билан олиб бораётган психологик-педагогик таълим ишлари таҳлил қилинди. Аниқланишича, гимназия раҳбарияти томонидан соҳа мутахассисларининг ишлаши учун етарли шарт-шароитлар яратилмаган. Ўқув юртида психолог хонаси ҳам, бурчаги ҳам ташкил этилмаган. Шунингдек, давлат таълим стандартларида белгиланган меҳнат таълими фани ва ундаги касб-хунарга йўналтириш курси ўқитилмаёпти. Фақатгина қизлар учун бичиш-тиқиш курслари ўқитилмоқда, холос.

Маълумотларга қараганда, 2001-

Kasbga yo'naltirish

2002 ўқув йилларида гимназиянинг 9-синфини 244 нафар ўқувчи битирди. Шулاردан 28 нафар ўқувчи академик лицейга, 52 нафар ўқувчи эса касб-хунар коллежларида жалб этилди. Қолган 42 нафар ўқувчи эса ҳеч бир жойда тахсил олмай, таянч маълумот билан чекланди.

Гимназия ўқитувчиларидан олинган маълумотларга кўра, 134 нафар ўқувчи 10-синфда ўқишни давом эттирмоқда. Бирок, Қарши шаҳар халқ таълими бўлими томонидан 2002-2003 ўқув йилидан бошлаб умумтаълим мактабларида ўқувчиларнинг юқори синфда билим олиши белгиланмаган экан. Боиси, шаҳарда жойлашган 12 та касб-хунар коллежлари, ҳамда 2 та академик лицейга 2002-2003 ўқув йили учун 3900 нафар абитуриент ўқишга қабул қилиниши режалаштирилган эди. Ўтган ўқув йилида шаҳардаги умумтаълим мактабларининг 9-синфини 4172 нафар ўқувчи тамомлади. Демак, битирувчиларнинг қарийб 90 фоизига ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида ўқишни давом эттириши имконияти яратилган. Аммо, бу ўринда қарийб 300 нафар ўқувчининг тақдир ҳам соҳа мутасаддиларини бефарқ қолдирмаслиги зарур.

Шу ўринда яна бир мулоҳаза. Гимназия директори Т. Аҳмедов Қарши шаҳар халқ таълими бўлимида бўлиб ўтган якуний йиғилишда таълим муассасаси инглиз тилини чуқурлаштирилган ҳолда ўқитишга ихтисослаштирилганлигига алоҳида урғу бериб, шу асос туфайли гимназияда бошқа касб-хунарларга йўналтириш хусусида асло гап-сўз бўлиши мумкин эмас, дея бамайлихотир таъкидлайди. Бир қарашда ушбу раҳбарнинг эътирозида ҳам жон бордек кўринади. Бирок, мамлакатимизнинг турли минтақаларида турфа хил мутахассисликлар асосида чуқурлаштирилган ҳолда билим бераётган ўқув муассасалари юзлаб топилади. Ўз ўрнида ихтисослаштирилган мактабни тамомлаб, қўлга шаҳодатнома олган ўқувчи айни пайтда тўқимачилик ёки энгил саноат йўналишида, иқтисод ёхуд ҳуқуқ соҳасида таълимни давом эттирмоқда. Ушбу ўқувчилар орасида ўз касбининг устаси, моҳир ҳунарманд бўлиб, халқ хизматида камарбаста бўлган йигит-қизлар ҳам кам эмас. Фақат уларнинг қобилияти, лаёқати, қизиқишларини инобатга олинган ҳолда келгуси ҳаётга тўғри йўналтирилса бас. Назаримизда, бу жиҳатни гимназия раҳбарияти яхши англаб олса чакки бўлмасди.

Хулоса сифатида шуни айтиш мумкинки, Қашқадарё вилоятидаги Ташхис марказлари ва умумтаълим мактабларида ўқувчиларни касбга йўналтириш соҳасидаги мавжуд ахвол Халқ таълими вазирлигининг кенгайтирилган йиғилишида жиддий муҳокама қилинди ва вилоят халқ таълими бошқармаси раҳбарлари, Ташхис марказлари масъул ходимларига жиддий чоралар кўрилди. Шунингдек, соҳадаги мавжуд ахволни яхшилаш бўйича вилоят ва республикамызнинг бошқа ҳудудларида фаолият кўрсатаётган мутахассисларга тегишли кўрсатмалар берилди.

Галдаги вазифа, мавжуд хато ва камчиликларни такрорланмаган ҳолда ишга жиддий масъулият билан ёндашиш, келажақ авлод олдидаги бурч ва масъулиятни англаб иш олиб боришдан иборат. Ана шундагина кўзланган ижобий натижаларга эришиш мумкин.

Шарифбек ЭРГАШЕВ,
Республика Ташхис маркази
директорининг ўринбосари,
Муҳаммаджон ИСРОИЛОВ,
"Ma'rifat" мухбири

**Суратларда: тадбирдан
лавҳалар.**

Бодододор
Келдхатунжи ундат...

Азиз устозлар! Сизлардан келаётган мактублар оқими 2003 йилда ҳам "Маърифат"ни қўлдан қўймай ўқиётганингиз, қувончу ташвишингизни баҳам кўраётганингиздан дарак бермоқда.

Мактуб муаллифлари орасида ўқитувчилардан ташқари мактаб ўқувчилари, маҳалла фаоллари, вилоят газеталари мухбирлари ҳам учрайди. Сиз умид билан мактуб битасиз, биз эса умидингиз ушалиши учун илोजи борица ҳар бир мактубдан фойдаланишга ҳаракат қиламиз.

"СИЗ ЮРГАН КЎЧАЛАРДАН ИЗЛАРИНГИЗ АХТАРДИМ"...

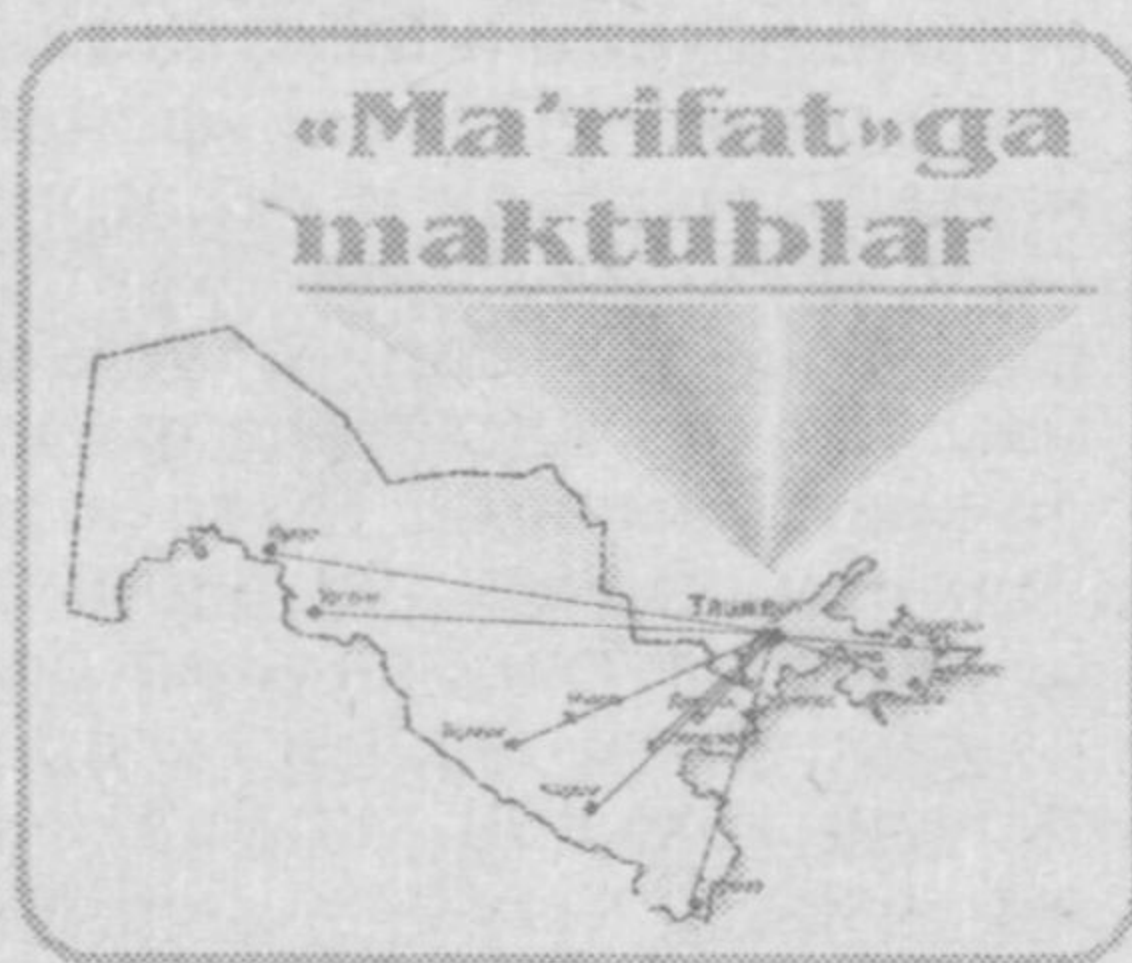
Буюк мавжудот инсон яхшилар ёди билан яшаб авлодларга эзгулик уруғи ила ўзгача из қолдиради. Бу изни ҳеч қаердан тополмайсиз. Қашқадарё вилоти Яккабоғ туманидаги **А.Холиков жамоа ҳўжалигидан Маҳбуба Одилова** "Сиз юрган кўчалардан изларингиз ахтардим" номли эссени чироқчилик муаллими Шарофат ая Ибрагимовани хотирлаб ёзиб юборибди. Асли самарқандлик Шарофат ая чироқчилик Мейли Фармонов билан турмуш қуриб, ҳурмат-обрўни ўқитувчилик касби билан қозонган. Афсус, фарзандидан айрилган қора кунда юрагида тоғдай армон пайдо бўлди. Жигарпорасининг доғи кўтара олмади.

— Бугун Шарофат ая сафимизда бўлганида 70 ёшга тўларди, — деб ёзади М. Одилова. — Сизнинг қалбингиз, юрагингиз таратган муқаддас нур тафти қалбимиздан ўчмайди.

Худди шу мавзуда Андижон вилоти Хўжаобод туманидаги 3-мактаб ўқитувчиси Араббой Жамол ҳамкасби, тарих фани ўқитувчиси Қобил ака Асронов, у киши экиб парваришлаган 45-50 туп гилос ва ундан олинаётган даромад 30 мингдан ортгани ҳақида ёзиб, "Яхшидан боғ қолади" дейди. Айрим инсонларнинг тирик бўла туриб, ўзгаларга асло нафи тег-

магани ҳолда Қобил ака орала-рида йўқ бўлса-да, у яратган богдан ҳамма баҳраманд бўлаётганини, эзгу амалларини хотирлаб дуога қўл очишларини таъкидлайди ва мактубини "Биз билан яшайсиз улкан тоғ бўлиб, Мактаб ҳовлисида катта боғ бўлиб" деб яқунлайди.

"Қашқадарё" газетаси мухбири Дилбар Кенжаева ҳаётдан кўз юмганига 30 йил бўлса-да, номи тилдан тушмай келаётган, Давтош, Калкама, Галабек, Эрал қишлоқлари аҳлининг 2-3 авлоди саводини чиқарган, номи илм масканига берилиб абадийлаштирилган Нафас Суяров ва унинг бетак-

бўлиши керак. Карвонбоши карвондан ортда қолса бундан ёмони йўқ. Солижон ақанинг "қалдирғоч"лари — 19 нафари олий ўқув юртига ўқишга кирди.

"БИЗ БИЛАН ЯШАЙСИЗ УЛКАН ТОҒ БЎЛИБ"...

рор сабоқлари, комил фарзандлари ҳақида ёзади. Н.Суяров элдошларига меҳри, ёш авлод келажагига ғамхўрлиги, фидойилиги билан одамлар юрагида ўзи учун ҳайкал ўрнатиб кетган. Нафасжон Суяров қишлоқнинг биринчи муаллими эди. Муаллимлик санъат эканлигини унинг тимсолида кўрганлар. Ҳа, яхшилар ёди ҳеч қачон унутилмайди. Охиратлари эзгу амаллари билан обод бўлсин.

ЗАМОН ВА МУАЛЛИМ

XXI аср муаллими қандай бўлиши керак? Ушбу саволга **Андижон вилоти Шахрихон туманидан Машрабжон Раҳмонов**, Бўз туманидаги 18-ихтисослаштирилган гимназия директори Солижон Аҳмаджоновнинг фаолиятдан жавоб топади.

— Муаллим эл орасида ҳар жиҳатдан бошқаларга ўрнат-

26 ўқувчининг 24 нафари академик лицей интернатга ўқишга ўтди. Шогирдларидан 12 нафари эса ўзи билан ишламоқда.

ЎЗДЖТУ халқаро журналистика факультети талабаси Зебо Намозованинг мактуби, илк муаллими Холида опа Тўраева, илмлар оламига етаклаб, заковат, билим, тарбия берган устозлари Туман Мусаева, Махфират Абдуллаева, Ҳ.Бегматовалар ҳақидаги илиқ фикрлари ҳам эътиборимизни тортди:

— Эсимда, 6-синфда ўқиб юрганимда математика ўқитувчиси Жўрабек ака мени доскага чиқариб, тенглама ечишни буюрдилар. Афсуски, мен тенгламани еча олмадим. Шунда ўқитувчимиз қатъий оҳангда "Ўрган!.. Инсон ўрганиб яшаши керак!", — деганди. Ушбу воқеа ёдимга тушар экан, ўн икки ёшимда айтилган бу сўзлар ўшандан буён ҳаётимнинг асл

мақсади бўлиб келаётганини англадим.

Марҳамат тумани радиоси ходими, жамоатчи мухбир Сойибжон Собиров Асака — Марҳамат йўли ёқасида жойлашган 24-мактаб ва унинг раҳбари Иброҳимжон домла Казаков ҳақида ёзади.

— Раҳбар тадбирли бўлса, давр руҳи билан ҳамнафас бўлса, жамоа ўртасида аҳиллик бўлса, иш унумида ҳам барокат бўлади. Аҳиллик — ютуқлар омили. Мактаб, оила, маҳалла ҳамкорлиги яхши йўлга қўйилган бу мактабда ҳомийлар ўқувчиларни дарслик, ўқув қуроллари билан таъминладилар, огоҳ-

си дегим келади. Болалигида-ноқ илм, ҳунар, жисмоний меҳнатга меҳри-дилини очган фарзандлар оила шўхратини қуёш каби таратмоқдалар. Оиланинг тўнғич фарзанди Жўрабой Миролимов — туман ҳокими, Олий Мажлис депутати. "Қуш уясида кўрганини қилади", Деҳқон отанинг барча ўғил-қизлари, 80 дан ортиқ неvara, чеваралари одобли, маърифатли, соғлом ва баркамолдир.

Сурхондарё вилоти Сариосиё тумани "Маънавият ва маърифат" бўлими бошлиғи Райҳона Раҳимова Шарғундаги 2-истеъдодли болалар гимназияси, 3-синфда ўтказилган мазмунли очик дарс, ижодкор ўқитувчилар Анаора Айматова ва Хадича Абраевалар ҳақида мактуб ёзган.

— Болалардаги экстремизм, диний ақидапарастликнинг ҳар қандай кўринишлари, терроризм ва наркобизнесга қарши нафрат, тенгсиз олий неъмат — мустақиллик, тинчликни асраб-авайлаш, ҳимоя қилиш истаклари борлигини кўриб яйрадим.

Гулга тўлсин боғу бўстон, Нурга тўлсин еру осмон. Доим бўлсин тинчлик замон. Ҳар боланинг нияти бу, — деб жўр бўлиб қуйлаётган келажак эгаларининг қўшиғида кўнғироқ чалинганини эшитмай қолибман.

Наманган вилоти Косонсой тумани "Чуст кўча" маҳалласидан Ҳамида Эргашева ёш ўқитувчи Ҳасанбой Тожибоев ва унинг устози Мўътабар Раҳимова билан ҳамкорликда олиб бораётган ишлари ҳақида ёзган:

— Ҳ.Тожибоевнинг келгуси режалари — СОРОС фонди, Қизил ярим ой жамияти билан ҳамкорликни давом эттириш, ўқитувчиларга билим беришининг янги усулларини эгаллаш, "Инсон ва жамият" курсига ажратилган 8 соатлик қўшимча мунозара дарсларини намунали ўтказишдир. У 2000 йили "Фаол усуллардан фойдаланиш" услуби бўйича машгулотларда қатнашиб, тренер сертификатини қўлга киритган.

СОБИҚ СИНФДОШЛАРИМГА АЧИНАМАН

Яқинда таътилга чиқиб, Сирдарёга бордим. Битирувчи бўлганлигим сабабли "Ахборотнома" тестларини ечиб ўтирсам, ҳар сафаргидек мени йўқлаб собиқ синфдошларим келиб қолишди. Синфдошларимдан бири "ҳеч "патриот"лигини қолмабди-да, уйга ойда бир марта келсанг, шунда ҳам дам олишга эмас, ўқишга келаркансан-да" — деб қолди. Мен уларга лицейни битиргач, олий ўқув юртига киришимни, бунга пухта тайёргарлик зарурлигини айтдим ва ўзларининг тайёргарликларини суриштирдим. Синфдошларимдан мактабни битиргач, қайси ўқишга киришлари ҳақида ўйлаб кўришларини эшитиб ҳайрон қолдим. Ахир, бу йил мактабни битиришса, бирор ўқув юртига киришлари ҳақида ўйлаб кўришмасан? Мен синфдошларимни айбламоқчи эмасман, уларга ачинаман. Келажакларига шундай бепарво бўлиб қолишларига эса ён-атрофдагилар ҳам сабабчи эканликлари ҳақида ўйлаб қоламан.

Холида ЛАКБАРОВА,
Республика Нафис санъат
лицейи 11-"А" синф
ўқувчиси.

Синфимизда 27 бола ўқирди. Ҳаммамиз чинордек тик қомат, нур тўла кўзлар, бол томиган ширин сўзлар, тандирдан энди узилган иссиқ нондек қайноқ меҳри бизни сеҳрлаб қўйган математика ўқитувчиси Очил ака Наврўзовдек бўламиз деб ният қилардик. "Яхши ният — ярим давлат" деганларидек, синфдошларимнинг 45 фоизи математика

Устозни ўйлар эканман, академик Қори Ниёзийнинг ушбу ўғитларини эсламан. "Ўқитувчи бўлишдан олдин ўйла! Унга майл-рағбатинг борми? У сенга қосиблик эмас. Ўқитувчи бўлиш учун унинг фидойиси, ихлосманди бўлишинг керак!"

Ҳа, Очил ака ўз касбининг фидойиси, тугма ўқитувчи. Бу иноятни у кишига Оллоҳ азал-

НУРОТАЛИК НУР САРБОНИ

ўқитувчилари бўлди. Булардан Мухаммад, Истам, Облоқул, Қаршибой, Носир, Мухаррам, Тошим, Алиқул, Бобоқул ва бошқалар нафақат Нурота туманида, балки республикамизда таниқли математикалар бўлиб етишди.

Мана, орадан 50 йил ўтди. Биолог бўлсам-да, ўқитувчим Очил ақанинг ўша йиллари қалбимга кўрғошиндек қўйган тригонометрия, алгебра тенгламалари ҳамон кечагидек ёдимда. Педагогининг кучи, маҳорати, санъати унинг сўзидадир. Очил ака топиб айтадиган сўз ўқувчи қалбининг қулфини оча оладиган қалит эди.

дан насиб этган.

Нуроталик нур сарбони иззат-ҳурмат, кексалик гашти, боқий эъзозга пок меҳнати туфайли эришди. Унинг шогирдлари профессорлар М.Баратов, К.Холиқов, И.Улашев, Т.Юсупов, Қ.Ҳайдаровлар фалсафа, кимё, физика-математика, филология соҳасида салмоқли ишларни амалга оширдилар. Муродиға етган мураббий — Очил ақанинг илм уммонидан баҳраманд бўлиш, дарс бериш услуби ўрганишга лойиқ иш.

Қудратилло ҲАЙДАРОВ,
Самарқанд ДҲТИ
профессори

Саҳифани Маҳмуда ВАЛИЕВА тайёрлади

ОРЗУЛАРИМ ОРЗУЛИГИЧА ҚОЛДИ

налларда қурилганига 4-5 йил бўлмай ўз боғига, банкда шахсий ҳисоб рақамига, 400-500 туп тол-теракларига, компьютер каби техника воситаларига, ёрдамчи ҳўжаликларига эга мактаблар ҳақида сўз кетадики, қанийди шундай мактабларда ишласам деб орзу қиламан. Мен ишлаётган Ибн Сино номли 37-мактаб бу йил ўзининг 70 йиллигини нишонлайди.

Минг афсуслар бўлсинки, мактабимизда юқорида айтилганларнинг биронтаси ҳам йўқ, ҳатто мониторинг, касбга йўналтириш хонаси ҳам

суски, орзуларим орзулигича қолди. Мактабимизда сув муаммоси йўқ, ери "тилло". Ачинарлиси шундаки, бизнинг мактабда ўқувчилар ҳатто "қўқаламзорлаштириш" ойланини ҳам билмай қоляптилар. Зеро, "Обод маҳалла" йилида мактабимиз ердан олинадиган даромад, сотиладиган тол-терак эвазига ўзини-ўзи таъминлаш даражасига етишини орзу қилапман.

Шарифбой МАШАРИПОВ,
Хоразм вилоти Хазорасп
туманидаги 37-мактаб
немис
тили ўқитувчиси.

ЛУҒАТ БИЛАН ИШЛАШ

Ҳар бир тилнинг ўзига хос нутқ қурилиши, ифода услуби, сўз бойлиги бўлганидек, ҳар бир миллий адабиёт ўзига мансуб бўлган миллатнинг хоҳиш-иродаси, орзу-истаги, қадриятлари, анъаналари ва урф-одатлари билан боғлиқ бўлади. Бундай ўзига хослик, айниқса, бошқа миллат китобхони учун аниқ-равшан кўзга ташланиб туради. Бинобарин, қозоқ ўқувчиси ўзбек адабиёти билан танишар экан, ўзбек миллатининг қадриятлари, маиший турмуш тарзи билан ҳам чуқурроқ таниша боради. Ўз адабиёти ни ўзбек адабиёти билан солиштиради.

Тиллар ўртасидаги тафовутлар билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишнинг муҳим воситаларидан бири, шубҳасиз, лугат устида иш-

верса, таълим-тарбия рус, қозоқ, тожик, қорақалпоқ, қирғиз ва туркман тилларида олиб бориладиган мактабларда ўзбек тилини ўргатиш Ўзбекистон Республикасининг "Давлат тили ҳақида"ги қонунини амалга ошириш тадбирлари жумласига киради.

Куйида Фафур Фуломнинг халқлар дўстлиги мавзусидаги машҳур "Сен етим эмассан" номли шеърини қозоқ мактабларида ўрганишга оид намунавий режа-конспектни мисол тариқасида келтирамиз:

Дарснинг мақсади: Ўқувчиларга Фафур Фуломнинг ҳаёти ва ижоди ҳамда Мухтор Аvezов, Собит Муқонов каби бир қатор қозоқ ёзувчилари билан ижодий алоқалари ҳақида

рибон ота тимсолидаги лирик қаҳрамоннинг қалб кечинмалари орқали ифода этилади. Шеърни ўқиган киши ёвузликнинг миллати бўлмагани каби, меҳр-муҳаббат ва олий-қимматликнинг ҳам чегара билмаслигини ҳис этади.

Ҳ.Фулом Мухтор Аvezов, Собит Муқонов, Мустай Карим, Расул Ҳамзатов каби турли миллат ижодкорлари билан яқин ижодий алоқада бўлган.

Шунинг учун ҳам унинг ижодида халқлар дўстлиги ғояси алоҳида ўрин тутади. "Сен етим эмассан" шеъри бунинг ёрқин далилидир.

Ўқитувчининг шоир ҳақидаги ҳикоясидан сўнг баъзи сўзлар изоҳланади.

жигар — бауыр
замин — журт
вазмин — салмақты
офат — апат

миннат — миндет
мушфиқ — мейиримдилик
мунаввар — нурлы
ваҳшат — жамандық
музаффар — женис
мараз — бакыл

Ушбу сўзларнинг луғавий маъносини қозоқ ўқувчилари дабдурустдан айтиб бера олишмайди. Шунинг учун бундай пайтда ўқитувчи асар матнининг умумий мазмуни юзасидан тушунча беради. Сўнгра луғат дафтарларига тушунилиши қийин бўлган сўзлар изоҳи ёзилади. Бундай луғат ўқувчилар иштирокида тузилса, дарс янада қизиқарли ўтади.

Айни чоғда шуни ҳам айтиш лозимки, таълим қозоқ тилида олиб бориладиган мактабларнинг ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчилари қозоқ ўқувчиларининг ўзбек тилидан ўзлаштирадиган сўзларининг луғавий-орфографик минимумини белгилаб олишлари лозим.

Эргаш АБДУВАЛИТОВ,
педагогика фанлари
номзоди

Sinab ko'ring

қисқача маълумот бериш.

Шеър матни билан таништириш.

Ўқувчиларга халқлар дўстлиги тинчлик гарови бўлиши ҳақида тушунча бериш.

Ўқувчилар дунёқарабини бойитиш.

Дарс жиҳозлари: Ҳ.Фулом портрети, шоирнинг дўстлари даврасида тушган сурати, уруш даҳшати акс эттирилган расмлар.

Дарснинг бориши: Шоир ҳақида ўқитувчи ҳикояси.

XX аср ўзбек адабиётининг йирик вакили Фафур Фулом 1903 йили Тошкентда туғилди. Йигирманчи йилларда адабиётга ўзининг қайноқ ҳис-ҳаяжонга йўғрилган шеърлари билан кириб келди. "Поль Робсонга", "Турксиб йўлларида", "Кўқон", "Мен яхудийман", "Шум бола", "Нетай" каби асарлари билан машҳур бўлган шоир ижодида "Сен етим эмассан" шеъри алоҳида ўрин тутади. Шеърда уруш даҳшати ота-онасиз етим гўдакларни ўз бағрига олган меҳ-

Китобнинг инсон ҳаётидаги буюк ва-зифасини бошқа ҳеч нарса уддалай олмайди.

Китоб бўлмаганда бой ўтмиш маданиятимиз, тарихимиз, адабиётимиз дурдоналари тамоман унутилиб, улардан бебаҳра қолган бўлардик.

Матбаачилик, босмахоналар ихтиро этилгунга қадар китоб кўчириш билан махсус ҳаттотлар, котиблар шуғулланганлар, бу уларнинг касби кори бўлган. Китоблар қўлёзма шаклида тарқатилган, уларнинг нусхаси ниҳоятда кам бўлган. Қўлёзмалар ҳукмдорлар, мансабдорлар ва давлатманд кишилар буюртмаси билан ҳаттотлар томонидан кўчирилган. Расомлар уларни турли-туман миниатюралар билан безатганлар. Китоблар саройларда, айрим шахслар қўлида ва масжидларда тўпланиб, эъзозлаб сақланган. Афсуски, қўлёзма китобларнинг анча қисми турли босқинчилик урушлари, ўза-

ЎТМИШ ВА КЕЛАЖАК ХАБАРЧИЛАРИ

ро тўқнашувлар, қирғин-баротлар натижасида куйдириб юборилган, сувга оқизилган, хуллас йўқотиб юборилган. Натижада буюк олимларимизнинг анчагина нодир асарлари бизгача етиб келмаган, фақат номигина сақланиб қолган, холос.

Матбаалар вужудга келгандан кейин китоблар кўп нусхада чоп этила бошланди, у дунёнинг турли минтақаларига тез тарқаладиган бўлди. Китоб савдоси билан шуғулланувчи махсус савдогарлар, йирик китоб дўконлари, минглаб китоблар сақланадиган-замонавий йирик кутубхоналар пайдо бўлди. Бу кутубхоналарда сақланадиган қўлёзмаларнинг фихрист (каталог)лари тузилди, бу фихристлар орқали қайси мамлакатда у ёки бу олимнинг қайси китобининг қўлёзмаси борлигини бемалол билиб, улардан микрофильм ёки нусха олиб, нашр этиш ёки илмий тадқиқотлар олиб бориш мумкин.

Компьютерлар пайдо бўлиши билан китобларни чоп этиш ва тарқатишда анча қулайликлар вужудга келди. Китобларни муқовалаш, безаш ишлари юқори даражага кўтарилиб бормоқда.

Оила эҳтиёжи учун ишлатиладиган ҳамма ашё-буюмлар эскиради (йиртилади, синади, ишдан чиқади), китоб эса турган сари қиммати, қадри ортиб, секин-аста ноёб, нодир ёдгорликка айланиб боради. Дунё кутубхоналарида, айрим китобсавварларда пул билан баҳолаб бўлмайдиган қанчадан-қанча қўлёз-

малар мавжуд.

Китобнинг бекиёс маънавий, маърифий аҳамияти ҳақида буюк алломалар жуда кўп ҳикматли сўзларни айтиб ўтганлар.

Китобнинг улкан фазилатларини зикр қилар эканмиз, бу ҳаётда энг зарур, ноёб ва бебаҳо хазинага ҳозирги кундаги салбий муносабатлар ҳақида ёзмай илож йўқ. Моддий қийинчиликлар, қоғоз қимматлиги туфайли китоб нархининг кўтарилиб кетиши табиий ҳол. Лекин айрим бой-бадавлат ҳаёт кечираётган, битта тўй ёки эҳсонга миллионлаб маблаг сарфлаётган, уйи гилам, идиш-товоқ ва бошқа жиҳозларга тўлиб, музейга айланиб кетган одамларнинг хонадонидан битта китоб жавони бўлмаганига нима

дейсиз? Китоб нашр этишга ҳомийлик қиладиган, уни сотиб олиб, савоб учун бошқаларга тарқатадиган шулар эмасми?

Ҳозир китоб қимматлигидан баъзилар шикоят қилишади, ваҳоланки ўшалар китоб 20-30 тийин вақтида ҳам бирорта китоб сотиб олмаган, уйини гилам, идиш-товоқ, қат-қат кўрпа ва кўрпачаларга тўлдирган.

Масалан, Наманганда Машраб кўчасидаги икки қаватли китоб дўкони қандайдир ташкилотга бериб юборилди, шаҳардаги 3-4 китоб дўкони бузилиб, бирорта янгиси қурилгани йўқ, кўчаларда китобфурушлик қилмоқдалар. Китоб савдоси билан шуғулланадиган муассаса тамом инқирозга учраган, қарзга ботиб ётибди.

Китоб савдосини йўлга қўйиш ҳақида Вазирлар Маҳкамасининг махсус қарори ҳам эълон қилинди. Бу қарордан маҳаллий раҳбарлар тегишли хулоса чиқариб оладилар ва бу энг муҳим, долзарб масалани амалга оширишда бошқош бўладилар, деган умиддамиз.

Китоб бебаҳо хазина, устоз, мураббий, маънавий-маърифий ҳаётимиз манбаи, фарзандларимизни тарбиялашнинг ягона ва асосий қуроли, кўзимиз нури, дилимиз, ақлимиз, фаҳму фаросатимиз озукаси эканлигини унутмайлик.

Исматулла АБДУЛЛАЕВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан
арбоби, профессор

Teran tomirlar

Ал-Мотуридий мажмуасидан узоқ бўлмаган жойда Обираҳмат ариги ҳамда Ғури Ғарибон қабристони бор. Ҳар икки тарихий жой ҳам имом ал-Мотуридий ҳаёти билан боғлиқдир.

Ал-Мотуридий мажмуасининг имом-хатиби Маҳмудхон Мухторовнинг айтишича, аллома бир куни боғларига катта ариқдан сув очиш учун борса, ариқда сув қурий бошлаган, унинг ёқасида эса оқ кийимда Ҳазрати Хизр ўтирган экан. У Мотуридийдан "Матуриду", яъни нима хоҳлайсан, деб сўрабди, аллома эса "ана маъ туриду", яъни сув хоҳлайман, деб жавоб қайтарибди. Ҳазрати Хизр у кишига кетаверинг деб имо қилибди. У киши ҳассасини судраганга изига қайтибди. Уша ҳасса изи ўрнида катта бир ариқ пайдо бўлибди сув келаётган эмиш. Ҳозир бу ариқ ҳам

мавжуд бўлиб Обираҳмат деб аталади.

Бир ривоятда айтилишича, Ал-Мотуридий ҳузурига араб мамлакатидан олимлар келади-

кетаверишларингиз мумкин, ишларингиз битди", — дейди. Келган олимлар у кишидан бошқа гап ҳам, маслаҳат ҳам ололмайдилар. Ва "ҳақиқатдан

ўтиб ерга қадалиб қолган экан. Олимлар уша захоти хато қилганликларини билиб Самарқандга қайтиб, у кишини ўзларининг устозлари билиб, умрбод

кукариб ўша атрофда кенг тарқалган.

Ҳадисларда айтилишича, агар ҳар бир инсон ҳаётдан кўз юмса, унинг амаллари, қилаётган ишлари ҳаммаси тўхтайдн. Аммо улардан учтасининг савоби тегиб турар экан.

Булардан биринчиси: садақан жория (арабча оқиб турган садақа) яъни ўз ҳисобидан масжид, мактаб, кўприк ва ҳоказоларни қуриб бериш. Иккинчиси: илм ўрганиб шогирд тайёрласа ва шу шогирдлари ҳам илмни тарқатишда давом этса. Учтинчиси: давлатга ҳам, инсонларга ҳам фойдаси тегадиган солиҳ фарзандлар қолдирса. Бу ҳадис Абу Мансур ал-Мотуридийнинг қабр тошлари устига уйиб ёзиб қўйилган ва шу амалларнинг барчаси у кишининг ўзида мужассам бўлган.

Умархон АСРОРОВ,
ЎзДЖТУ халқро
журналистика
факультетининг
II босқич талабаси

САМАРҚАНДЖИ
ХОЖИНОР ФАРЗАЖОН

лар. Улар золим подшоҳ устидан олимга шикоят қилишибди. Имом Мотуридий уларнинг арзини тинглайдн, бир тоқдан икки новда кесиб олади ва бирини камон, иккинчисини ўқ қилиб, ўша араб юрти томон отади, сўнг хурсанд бўлиб қарсак чалади ва "Булди, хотиржам

ҳам ақли пастроқ экан" деган уй билан орқага қайтадилар.

Юртига келсаларки, ҳар тарафда шодиёна. Ҳайрон бўлиб шодиёна боисини сўрасалар, золим подшоҳ ўлганлигини айтишади. Кейинчалик билишса Мотуридий отган ўқ келиб золим подшоҳнинг юрагини тешиб

хизматларини қилиб ўтган эканлар. Ҳозир буларнинг қабрлари Мотурид қишлоғининг "Ғури Ғарибон" қабристонидадир.

Ёши улуг боболаримизнинг айтишича, юқоридаги золим подшоҳнинг юрагини тешиб ўтиб ерга қадалган ток новдаси

Masofaviy ta'lim

Донишмандларнинг келажак ҳақидаги орзу ва башоратлари улар фикрлагандан ҳам зиёд даражада рўёбга чиққанлигини бугунги кундаги фан-техника тараққиётидан кўриб турибмиз. Таълим тизимига эса янгидан-янги ахборот воситалари кириб келмоқда. Бутун дунё миқёсида кенг жорий этилаётган масофадан туриб ўқитиш хусусида гапирилганда, беихтиёр ўша фикрнинг тасдиғи кўнглингиздан ўтади. Мамлакатимиздаги йирик олий таълим муассасаларидан бири — Тошкент ахборот технологиялари университетида ўқитишнинг бу шакли бўйича эътироф этишга арзигulik тажрибалар тўпланмоқда. Мухбиримиз университетнинг илмий ишлар ва ахборот технологиялари бўйича проректори, физика-математика фанлари доктори, профессор Хайрулла Орипов билан масофавий таълимни ташкил этиш жараёни ҳақида суҳбатлашди. Зеро, ривожланган давлатлардаги илгор таълим тажрибаларининг Ўзбекистонда қўлланиши кўп томонлама манфатларни таъминлайди ва юзага чиқаради.

— XXI аср ахборот манбалари энг қулай ва қўл келадиги сир эмас. Аммо бугунги кундаги бизга янгилик бўлиб қўринадиган воситалар ўрнини вақт ўтиши билан бошқа хил муъжизалар эгаллаб бораверади, бунга шакшубҳа йўқ.

Таълим соҳаси муттасил равишда янгиликлар жорий этилишини тақозо қилади. Айниқса, ҳар томонлама серқирра ислохотлар олиб борилаётган Ўзбекистон учун ривожланган давлатлар тажрибасига мурожаат қилишнинг аҳамияти катта. Университетимизда масофадан туриб ўқитишни йўлга қўйиш борасида илк тажрибалар вужудга келмоқда. Таълимнинг бу турини ривожлантиришга давлат ва хусусий секторларнинг қизиқиши ортиб бораётир. Бундан икки йилча муқаддам, аниқроғи, 2001 йилнинг май ойида Тошкентда АҚШнинг масофадан ўқитиш технологияларига бағишланган анжуман ўтказилган эди. Унда "Temprus — Taxis" дастури доирасига кирган "Ўзбекистонда масофадан ўқитиш тизими", Европа ҳамжамияти билан ҳамкорликда "Ўзбекистонда иқтисодий соҳа бўйича масофадан ўқитиш", "Ўзбекистон: интернет орқали саёҳат", "Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлигида масофадан ўқитишнинг базавий тизими" намунавий инфратузилмаларини яратиш лойиҳаларига асос солинди.

Сир эмаски, информацион ва коммуникацион технологияларни ўқув жараёнида қўлланаслик қуруқ сафсатабозликдан бошқа нарса эмас. Масофадан ўқитиш бўйича истиқболли дастур ишлаб чи-

қилган бўлиб, унда бу технологияларни ривожлантиришнинг қатор лойиҳаларини амалга ошириш мўлжалланган. Ҳал этиладиган энг асосий масала ҳозирги замон инфорацион ва коммуникацион технологияларининг сунгги ютуқларини республикамизда кенг татбиқ этиш имкониятини яратувчи масофадан ўқитишнинг миллий тизимини яратишдир. Бу масалани ҳал этишдаги ташкилий механизм сифатида масофадан ўқитишнинг такомиллашган республика инфратузилмасини яратиш кузда тугилади. Бунинг таркибига университет инфорацион технологиялар маркази киради. У узида барча услубий ва аналитик ресурсларни жамлаган бўлиб, масофадан ўқитишга имконият тугдиради. Вилоятлардаги масофадан ўқитиш марказлари ҳам зарур техник воситалар би-

рок этди. Университетимиз жамоаси ҳам олдинги уринлардан бирини эгаллади. 2001 йилнинг июнь ойида таълим муассасамиз МДХ давлатлари ичида Жаҳон Банки институти ёрдамида инфорацион жамиятни ривожлантириш "Евроосиё виртуал университет" лойиҳаси аъзоси булган ўқув юртлари қаторига ҳам кирган эди.

Масофадан ўқитиш бўйича тизимни Тошкент — Самарқанд ва Тошкент — Бухоро шаҳарлари ўртасида синаш жараёни амалга оширилди. Қолган вилоятларда ҳам шундай марказларни ташкил этиш учун зарурий ҳужжатлар тайёрланиб, методик курсатма ва амалий ёрдам берилмоқда.

Жаҳон банки институтининг Швейцариядаги ривожланиш корпорацияси ва Евроосиё фонди билан ҳамкорликда Москвада "Урта Осиё-

улаштириш зийракликни, теран фикр юритишни талаб қилади. Албатта, компьютер технологияларининг ишлаш тамойилларини мукаммал улаштириб олган профессор-ўқитувчилар сафини талабалар ҳисобига ҳам кенгайтириб боришимиз керак. Ана шу мақсадда иқтисодиёт факультетининг 2-курс талабаларидан эксперименталь гуруҳ тузилди. Бу гуруҳдаги талабалар, макро ва микроиқтисодиёт фани виртуал муҳитда ўқитилди.

Электрон кутубхоналар таълим тизими учун қулай, унғай ва камҳаражат восита ҳисобланади. Университетимиз электрон кутубхонаси 2001 йил октябрида очилгандан бери унга 5700 дан ортиқ ўқув адабиётлари кириб улгурди. Бир вақтнинг узида унлаб талабалар кирадиган кутубхона уларга зарурий адабиётлар ҳақидаги маълумотларни беради. Ер юзидаги нуфузли давлатларда нашр қилинувчи инглизча илмий журналларнинг 3500 таси бўйича алоҳида сайтлар очилган бўлиб, талабалар уларнинг энг сунгги сонлари билан ҳам танишишлари мумкин.

Масофадан ўқитиш бўйича АҚШ, Япония, Сингапур, Малайзия каби давлатлар уз иш тажрибаларини ривожлантаётган, уртақол мамлакатларга кенг ёйишмоқда. Масалан, АҚШдаги Мэриленд университетида дунёнинг турли қитъаларидан 250 минг киши масофадан туриб таълим олмоқда. Ўзбекистонда таълимнинг бу турини кескин ривожлантириш имкониятлари бор. Аммо бунинг учун биринчи навбатда, уни амалга оширадиган куч ОТМда хизмат қилаётган профессор-ўқитувчилар эканлигини унутмаслигимиз керак. Ана шу мақсадни тулиқ рўёбга чиқариш учун 500 минг кишини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш лозим булар экан.

Масофадан туриб ўқитиш бўйича тўпланган тажрибалар кишига қониқиш ҳиссини бермайди. Ҳали қўпчилик, хусусан, вилоятларда унинг асл моҳиятини англаб етаетгани йўқ. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги доирасида ишлаб чиқилган тайёр дастурлардан фойдаланиш, янгила-рини яратишда мақсадли ва ягона усулдан фойдаланиш керак, деган хулоса келиб чиқади. Масофадан ўқитиш асослари ҳам ягона бўлиши керак.

Университетимиз ректорати масофадан туриб ўқитишни ривожланган давлатлар даражасида ташкил этиш чоратадбирларини кўрмоқда. АҚШнинг Мэриленд, Линкольн университетлари ҳамда "Cisco Systems, inc" компанияси, Савдо ва ривожланиш агентлиги билан Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги ўртасидаги узаро ҳамкорлик лойиҳалари босқичма-босқич амалга оширилади. Негаки, телекоммуникациялар ривожланишнинг қайта ишлашнинг рақамли усуллари кенг миқёсда жорий этишга асосланган.

Х. ТҲЙМАНОВА
суҳбатлашди.

АХБОРОТ АСРИНИНГ ЎҚУВ МАНБАИ

лан жиҳозланди. Уларда интернетга чиқадиган ва локал тармоқ билан боғланган 2 тадан синф ишлайди.

Масофадан ўқитишнинг асосий ресурси, бу компьютер технологиясидир. Аввало, 19 та компьютер инфорацион ресурслари тайёрлаш бўйича 2 та технологик линия, масофадан ўқитиш сервер маркази, маълумотлар жамғармаси яратилган бўлиб, университетимизда ўқитилгандан 50 та фандан ўқув курслари, почта ва телекоммуникация соҳасидаги раҳбар ходимлар ва муҳандис-техник мутахассислар малакасини ошириш бўйича 7 та курс МОТУМ (Марказий Осиё телекоммуникациялар ўқув маркази) билан ҳамкорликда ишлаб чиқилмоқда ва нашрга тайёрланмоқда.

Компьютер — турли дастурлар асосида ишлайдиган замонавий восита. Ҳозир дунё миқёсида ва бизга ён қушни, жон қушни булган мамлакатларда унга турли дастурларни киритиш, демак, шу орқали компьютердан фойдаланишни такомиллаштиришга бағишланган анжуманлар ҳам уюштирилмоқда. Шу уринда 2002 йилнинг 23-28 ноябрь кунлари Санкт-Петербург, Барнаул, Тбилиси шаҳарларида дастурлаш бўйича жаҳон чемпионати шимолий-шарқий Европа минтақаси ярим финал мусобақалари бўлиб ўтганини эслатиб ўтмоқчиман. Унда Ўзбекистондан олтига жамоа ишти-

да иқтисодиёт учун масофадан ўқитиш ёзги мактаби"ни ташкил этганида, университетимиз "Иқтисодиёт" ҳамда "Рақамли техника ва электр алоқани бошқариш тизимлари" кафедрасидан ўқитувчилар қатнашиб қайтишди.

Жаҳон банки институти, "Устоз" жамғармаси ҳамда Тошкентдаги 6 та олий таълим муассасаси ўртасида тузилган "Олий таълимга масофадан ўқитишни татбиқ этиш" лойиҳаси бўйича узаро ҳамкорлик меморандуми ҳам иш олиб бораётти. Бунга мувофиқ, университетимиз ҳам бир қанча ишларни амалга оширишни мўлжаллаганди. Чунончи, алоқа корхоналарида "Иқтисодиёт" кафедраси лабораториясида локал ҳисоблаш тармоғига масофадан ўқитиш курси урнатилди. Аспирантлар марказига уланиш учун модем ажратилди. Уйда шахсий компютери ва модеми бор талабалар ҳамда умумий телефон тармоғи орқали иш юритиш учун аспирантлик марказидаги серверга ўқув курси киритилди. Яна бир янгилик: Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлигида локал маҳаллий тармоқни республика транспорт тармоғига улаш повинга етказилди. Мультимедиа воситалари ёрдамида масофавий таълимни ривожлантириш имконияти юзага келди. Бу битта кабелда 12 та тармоқ ишлайди, деганидир.

Компьютер турли дастурлар билан ишлайди ва уни

ДУНЁГА ЧИҚҚАН ЮТАДИ

Дунёга чиқсанг, оламнинг кенглигини кўрасан. Халқларнинг турмуш тарзи, маданияти бўйича умумий тасаввурга эга бўласан. Худди шундай анъана Термиз Давлат университетида ҳам қарор топиб бораётир.

Филология фанлари доктори, "Ўзбек адабиёти" кафедраси профессори Аҳмад Абдуллаев томонидан машаққат билан йиғилган ва тартиб этилган адиб Собир Термизийнинг "Танланган асарлар"и 2000 нусхада чоп этилгани ҳам қувончлидир.

Университет ректори, профессор Хидирназар Оллоқулов яқинда Жанубий Кореяга бориб, Сун-Мун давлат университети билан алоқани йўлга қўйиш ҳақида келишиб қайтди. Биз кўп ҳолларда хорижий давлатлар таълимига ҳавас

Hamkorlik

қиламиз. Лекин юртимиздаги таълим муассасаларида уларникидан ўн чандон зиёд ва устун бўлган тажрибалар бор. Кореялик ҳамкорлар ҳам бу ҳақда ўз фикрларини айтишган. Улар биздан, биз улардан ўрганамиз. Ҳамкорлик қилишдан мақсад ҳам шу. Профессор-ўқитувчиларнинг ўзаро тажриба алмашинувлари, ҳамкорликда конференция, семинар ва тренинглар ўтказиш, талабалар таълимини йўлга қўйиш ҳар қалай ўз самарасини беради. Шунингдек, университетимиз Осиё Университетлари Федерацияси Президенти, доктор Кюн-Жюн Ли имзоси билан унинг аъзолигига қабул қилинди. Мазкур битим ва аъзолик шартларига биноан, яқинда яна икки нафар профессор-ўқитувчи Жанубий Кореяда хизмат сафарида бўлишди. Сафар чоғида улар кадрлар тайёрлаш, таълим беришнинг самарали усуллари ва инфорацион технологияларнинг ўқув машғулотларида қўлланиш усуллари билан танишиб, ўзимизда ҳам ишлар чакки эмаслигини қайд этишди. Кенг-Бук миллий университети кимё департаменти ўз грантлари ҳисобидан университетимиз кимё факультети учун имкон даражасида замонавий асбоб-ускуналар жўнатишга вазъда қилди.

Қудрат ЖҲРАЕВ,
ТерДУ профессори

Maxsus ta'lim

Республикаимизда 2000 нафарга яқин кўзи ожиз болалар таълим олаётган 9 та махсус мактаб-интернатлар мавжуд. Улардан бири билан яқиндан танишиш учун Тошкент шаҳридаги Йўлдош Охунбобоев номли махсус мактаб-интернатга бордик.

Ўқитиш тизими 11 йиллик бўлган бу даргоҳда ҳаммаси бўлиб 330 нафар ўқувчи таълим ва тарбия олмакда. Бу ерда ўқувчилар 4 ёшдан бошлаб, мактабгача таълим бўлимига қабул қилинади. 7 ёшга тўлганларидан сўнг, биринчи синфга ўқишга қабул қилинади. Хар йили 2 та кўзи ожизлар ва 1 та заиф кўрувчи болалар учун 1-синфлар очилади. Ва улар Браиль тизими асосида ўқитилади.

ОРЗУЛАРИ БИСЁР
БОЛАЖОНЛАР

Таълим маскани билан танишиш давомида болаларни суҳбатга тортдик.

“Мен Навоий вилоятдан келганман. Бу ерни тугатиб биология ўқитувчиси бўлмоқчиман, — дейди 8-синф ўқувчиси Нурали Шодмонов. — Энг катта орзуим онамнинг юзини бир кўриш. Агар шу ниятимга етсам Худодан бошқа ҳеч нарса сўрамасдим”. Шу пайт иккинчи синфда ўқийдиган Одил: “Мен катта бўлсам, “Нексия” ҳайдамоқчиман” деб гап қўшганида, унинг ёнида ўтирган ўртоғи: “Сен рулни қандай бошқарсан, кўзимиз кўрмайди-ку” деб қолди. Ростини айтганда бу вақтда мен уларни юлатувчи бирон сўз топишга ожиз эдим. Лекин уларнинг кўзи ожиз бўлса-да, орзулари осмон эканлигини қалбимга тугдим.

Мени бу вазиятдан, ўзи сезмаган ҳолда 1-синф ўқувчиси Умиджон кутқарди. У қўшиб айтиб бермоқчи эканлигини ва машхур ашулачи бўлишини айтди. 11-синф ўқувчиси Нилуфар эса ўзи ёзган шеърни ўқиб, газетада чоп этишимизни илтимос қилди. Мана, унинг шеъри:

Қабрингиз устида лола гулингиз,

Ўқиб, бўзлаб қолди ўғил-қизингиз.

Наманган муҳандислик-педагогика институти билан вилоят УМКХТ бошқармаси ҳамкорликда Наманган агротадбиркорлик коллежида институтнинг касбий таълим йўналишлари битирувчилари билан академик лицей ва касб-хунар коллежлари директорларининг анъанавий учрашув-семинарини ўтказдилар. Унда жорий йилда бакалавр ва магистр дипломига эга бўлаётган битирувчилар, НамПИ ректори, факультет деканлари, кафедра мудирлари, Наманган, Фаргона, Андижон вилоятлари УМКХТ бошқармалари вакиллари, вилоятдаги академик лицей ва касб-хунар коллежлари директорлари иштирок этдилар. Учрашув бошланишидан аввал талабалар ўз раҳбарлари ҳамроҳлигида коллежнинг замонавий ўқув бинолари, синф хоналари билан танишдилар. Шунингдек, талабалар коллеж ўқувчилари, ҳамда мураббийлари билан ҳам суҳбатлашдилар.

Учрашув-семинарда бўлгуси муҳандис-педагогларни ишга жойлаштириш, уларнинг педагогик амалиётини УМКХТ муассасаларида ташкил этиш, ушбу ўқув юртларида НамПИнинг турли кафедралари шаҳобчаларини очиш, таълим тизимини ўқув адабиётлари билан таъминлаш масалалари муҳокама қилинди. Сунгра институт маъмурияти билан

Ховлида билинар мудом ўрнингиз,
Ўқиниб йиғладим, қайтинг отажон.

Мен эдим Сиз учун новво-ту асал,
Кетдингиз роҳатим кўрмай лоақал.

Барибир ўз ишин қилдику ажал,
Соғиниб йиғладим қайтинг отажон.

Фарёдим тутати бутун оламни,
Ҳеч кимса тингламас оху

кин, — дейди мактаб директори Махбуба Эшонқулова.

—Тўғри, бугун имкониятимиз даражасида изланмоқдамиз. Мисол учун, ўтган йили АҚШнинг “Мерси Прожект” ташкилоти билан ҳамкорлигимиз самараси ўлароқ 23 нафар боланинг кўз операцияси муваффақиятли ўтди. Ва улар ёруғ дунёни кўришдек бахтга муяссар бўлдилар.

Лекин танганинг иккинчи томони ҳам бўлганидек, талайгина муаммоларимиз ҳам мав-

бенасиб, ё эшитиш қобилияти заиф, ё руҳан майиб, оддий болалар бир қарра мададга эҳтиёж сезса, бундай нуқсонли болаларга икки-уч қарра шундай кўмак зарурдир. Шу маънода Халқ таълими вазирлиги бундай болалар учун дарсликлар, турли ўқув қўлланмалари нашр қилиш ишига катта эътибор бермоқда. Хусусан, вазирлигининг 2000 йил 7 февралдаги 23-сонли буйруғи махсус таълим мазмунини янгилаш ва такомиллаштиришга қаратилган.

умумтаълим дарсликларини Браиль шрифтида чоп этиш учун Кўзи ожизлар босмахонасига топширамиз. Лекин минг афсуски, унинг имкониятлари чекланган. Бу ерда дарсликларни махсус мослама — матрицага кўчириш йўли билангина матнинг ўзи Браильча нуқтали шрифтда чоп этилади. Аммо расм, схема, жадвалларни чоп этиш учун эса имконият йўқ.

Умуман нуқсонли болалар учун кўз гигиенасини асраш аппаратлари, бўрттирилган атлас, хариталар, линза, махсус ҳасса, шахмат-шашкалар, спорт анжомлари ва жуда кўп бошқа нарсалар керак бўлади. Бунча заруриятдан ташқари, битта китоб сарф-ҳаражатиининг ўзи 3000 сўмга бориб қолади. Буларнинг ҳаммаси ўз-ўзидан юзага келмайди. Бу борада Буюк Британия, АҚШ каби давлатларнинг иш тажрибаларини ўргандик, кўзи ожиз болаларни ўқитиш ишларини кузатдик. Ҳозир айрим жойларда аудио кассета иштирокида дарсларни ташкил этиш яхши самара бермоқда.

Ҳозир махсус мактаб-интернатларнинг ҳам лотин алифбосига асосланган янги ўзбек алифбосига ўтиши натижасида Браиль шрифтидаги дарсликларга ҳам ўзгартиришлар киритилди. Янги ўзгартирилган шрифтда кўзи ожизлар босмахонасида 2002 йилда 10 та номдаги дарсликлар чоп этилди.

2002 йилда чоп этилган дарсликларга қисман давлат томонидан маблағ ажратилган бўлса, қолган қисмини халқаро ҳамкоримиз “Мерси Прожект” ташкилоти ажратди.

Ушбу ташкилот кўмаги билан 8 номдаги дарсликлар Браиль шрифтида чоп этилди.

Қарши шаҳридаги кўзи ожизлар мактабида бошланғич синфлар учун алоҳида 10 хонадан иборат мактаб биноси қурилди ва 80 комплект парта, стол, стуллар ва ўқув жиҳозлари билан таъминлашга шу ташкилот 25000 АҚШ доллари сарф этди.

Бу борада қилинаётган барча ишлар ногирон болаларнинг ҳаётдан ўз ўринларини топишларига йўналтирилган.

Шерзод АХМАТОВ,
“Маърифат” мухбири

КЎЗИ ОЖИЗ, ЛЕКИН ҚАЛБ
КЎЗИ ОЧИҚ

ёхуд уларнинг ўқиши, орзулари,
ниятлари ҳақида

ноламни,
Оллоҳим асрагин энди онамни,
Ташлаб кетманг мени, қайтинг отажон.

Нилуфардан бу шеърни нега ёзганини сўраганимда, яқинда отаси оламдан ўтганлигини айтиб, йиғлади. Унинг кўзидан ёш томчиламади... Лекин у вужуд-вужуди билан йиғлади. Фақат бир сўзни такрорларди — “Отажонимни кўрмадим”...

Мен улар билан суҳбатимни давом эттирар эканман, шу нарсаси амин бўлдимки, уларнинг орзулари улкан ва қалб кўзлари ҳам очиқ ва равшан экан.

ИЗЛАНИШЛАР ВА
МУАММОЛАР

—Ҳозирда мактаб-интернатда 68 нафар олий ва 2 нафар ўрта тоифали ўқитувчилар, 50 нафар тарбиячи меҳнат қилмоқда. Уларнинг фаол ишлаётганлигини хар йили ўтказиладиган республика олимпиадаларида ўқувчиларимизнинг яхши натижалар билан 1-ўринларни банд қилишларида ҳам кўриш мум-

жуд.

М.Эшонқулованинг айтишича, ўқувчилар учун махсус дарсликлар етишмас экан.

Ҳақиқатдан ҳам дарсликларнинг етишмаслиги ачинарли ҳол. Дарслик бўлмагач, бола қандай таълим олади?!

Бу масалани айрим мутасаддилар бир ўйлаб кўрса яхши бўларди?!

КЎЗЛАР НУРИ
ИЛМДАНДИР

Ушбу муаммолар республикамизнинг бошқа махсус мактабларида қандай? Уларни дарсликлар билан таъминлаш қай йўсинда? Халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликлар йўлга қўйилганми? Шу каби саволлар билан Республика таълим маркази махсус таълим бўлими бошлиғи, доцент Р.Шомахмудова муурожаат қилдик.

— Инсон, айниқса, ёш болалар доим катталарнинг ёрдамига муҳтож бўлади, — дейди Р.Шомахмудова. — Шундай болалар борки, қисмат уларнинг толеига кемтиклик ёзган. Баъзилари ёруғ дунёни кўришдан

Унга кўра алоҳида ёрдамга муҳтож болалар учун чоп этиладиган дарсликлар ва методик қўлланмалар борасида муаллифлар ва ноширлар олдига янги талаблар қўйилмоқда. Яъни болаларнинг руҳий ҳолати, қабул қилиш қобилиятини тўлиқ биладиган, соҳада тўпланган тажрибалардан ҳабардор шахсларгагина ушбу масъул ишни ишониш мумкин. Шу маънода махсус мактаблар учун мўлжалланган дарсликларимиз, “Ўзкомцентр” босмахонасида нашр этилмоқда. Ҳозирга қадар 35 номда дарсликлар нашр этилди.

Имконияти чекланган болаларга дарсликлар, зарур китоблар етказиб беришни ҳарчанд хоҳламайлик, ишларимиз кўнгилдагидек кетяпти дея олмайман. Чунки имкон доим истакдан тор. Масалан, 2000 йилда режага киритилган айрим китоблар ўз вақтида чоп этилмади. Сабаби биз “Ўқитувчи” нашриёти билан ҳамкорлик қилардик. Аммо бу ва бошқа нашриётларда кўзи ожизлар учун дарсликлар чоп этувчи бўлим йўқ. Ҳозирги кунда биз

ТАЛАБАЛАР ИШ
БЕРУВЧИЛАР ҲУЗУРИДА

УМКХТ муассасалари директорлари ўртасида касбий таълим йўналишлари бўйича таълим олаётган талабалар ва магистрантларни ишга жойлаштириш бўйича уч томонлама шартномалар имзоланди. Хар бир таълим муассасаси раҳбари учрашувда иштирок этаётган талабани ишга таклиф этар экан, ўз таълим муассасаси фаолияти, йўналишлари, у ерда ўқитувчилар учун яратилаётган шароит ва имтиёзлар хусусида батафсил ахборот бердилар. Учрашув-мулоқотда қатнашган аксарият талабалар ўқишни тамомлагач, ушбу шартнома асосида ўзи танлаган таълим муассасасига ишга борадиган бўлди.

Шу уринда таъкидлаш керакки, Наманган муҳандислик-педагогика институтини жамоаси УМКХТ тизими-га муҳандис-педагог кадрлар тайёрлаш бўйича республикаимиздаги таянч олий ўқув юртларидан бири ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари учун

педагог кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари туғрисида”ги қарорига асосан институтда қатор тадбирлар амалга оширилмоқда. Чунончи, ўқув жараёнининг моддий-техник базаси мунтазам равишда замонавий ўқув-техник воситалари билан бойитилмоқда. Интернет тармоғига уланган юзлаб компьютер техникалари, мультимедиа воситалари билан жиҳозланган хоналарда талабалар малакали билим олмақдалар.

Институтдаги электрон кутубхонада талабалар хорижий адабиётлар билан танишиб, ўз билимларини янада бойитиш имконига эга бўладилар. Айни пайтда масофавий таълимни ташкил этиш бўйича саъй-ҳаракатлар олиб берилмоқда.

Шунингдек, институт профессор-ўқитувчилари ўқув жараёнини замонавий ўқув адабиётлари билан таъминлаш борасида ҳам ибратли ишларни амалга оширмоқдалар. Чунончи, ўтган йилда 60 дан ортиқ дарслик ва ўқув қўлланмалари яратилиб, нашр қилинди.

Магистрант ва бакалаврларга дарс берувчи профессор-ўқитувчиларнинг 70 нафардан ортиги “Ўқитишнинг интерактив услублари” бўйича махсус курсни тамомлаб, замонавий ўқитиш усулларини эгалладилар. 26 нафар ўқитувчи эса Россия, АҚШ, Япония, Корея, Германия, Франция сингари ривожланган мамлакатлар таълим тизими билан танишиб, олган билимларини ўқув жараёнида самарали қўлламоқдалар.

Фаргона водийсида академик лицей ва касб-хунар коллежларининг сони йилдан йилга қуяйиб бориши муносабати билан касбий таълим йўналишлари ва уларга қабул миқдори муттасил оширилмоқда. Ҳозирги кунда институтда кундузги таълимда жами 1517 нафар талаба касбий таълим йўналишларида таҳсил олишмоқда.

Таълимда узлуксизлик ва узвийликни таъминлаш мақсадида институт билан УМКХТ муассасалари ўртасида узаро ҳамкорлик ишларини олиб бориш бўйича 27 та академик лицей ва касб-хунар коллежлари билан шартнома тузилди ҳамда унда белгиланган вазифаларни амалга ошириш бўйича тадбирлар режаси ишлаб чиқилди.

Зокиржон МАҲМУДОВ,
техника фанлари номзоди, доцент

Institut+kollej

O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi vazirligi tomonidan ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun 2003-2004 o'quv yilida qo'llashga tavsiya etilgan darslik va o'quv qo'llanmalar ro'yxati**1-sinf (lotin)**

t/r	Darslik va o'quv qo'llanmalar nomi.	Muallifi	Foydalanishga tavsiya etilgan yili
1	Ona tili	T.G'offorova va b.	2003
2	O'qish kitobi	T.Gofforova va b.	2003
3	Alifbe	R.Safarova	2003
4	Yozuv daftari	R.Safarova	2003
5	Matematika	M.Ahmedov va b.	2003
6	Matematika d.	M.Ahmedov va b.	2003
7	A'trofimizdagi olam	A.Grigoryans va b.	2002
8	Tasviriy san'at	R.Hasanov	2001, 2002
9	Odobnoma	O.Hasanboyeva va b.	2002
10	Konstitutsiya alifbosi	O.Karimova va b.	2001, 2002
11	Musiq	X.Nurmatov va b.	1998, 1999, 2000, 2002

2-sinf (lotin)

T/r	Darslik va o'quv qo'llanmalar nomi va muallifi	Tavsiya etilgan yili
1	Ona tili	Q.Qosimova va b.
2	O'qish kitobi	Q.Abdullayeva va b.
3	Rus tili	R.Tolipova va b.
4	Matematika	N.Bikbayeva va b.
5	A'trofimizdagi olam	A.Grigoryans va b.
6	Konstitutsiya alifbosi	O.Karimova va b.
7	Musiq	X.Nurmatov
8	Odobnoma	Q.Abdullayeva va b.

3-sinf (lotin)

1	Ona tili	S.Fuzailov va b.	2000, 2001, 2002, 2003
2	O'qish kitobi	M.Umarova	2001, 2002, 2003
5	Rus tili	R.Tolipova va b.	2000, 2002, 2003
3	Matematika	N.Bikbayeva va b.	2001, 2002, 2003
4	Tabiatshunoslik	A.Grigoryans	2000, 2001, 2002, 2003
6	Odobnoma	O.Hasanboyeva va b.	2001, 2002, 2003
7	Konstitutsiya alifbosi	O.Karimova va b.	2001, 2002, 2003
8	Musiq	X.Nurmatov va b.	2001, 2002, 2003

4-sinf (lotin)

1	Ona tili	Mualliflar guruhi	tanlov
2	O'qish kitobi	A.Shojalilov va b.	2003
3	Rus tili	R.Tolipova va b.	2000, 2001, 2002, 2003
4	Matematika	Mualliflar guruhi	tanlov
5	Tabiatshunoslik	A.Grigoryans va b.	2003
6	Tabiatshunoslik geografik atlas	Mualliflar guruhi	2002
7	Odobnoma	O.Hasanboyeva va b.	2001, 2002, 2003
8	Konstitutsiya alifbosi	O.Karimova va b.	2001, 2002, 2003
9	Musiq	O.Ibrohimov va b.	2003

5-sinf (lotin)

1	Ona tili	Muallif. guruhi	tanlov
2	Adabiyot	Muallif. guruhi	tanlov
3	Rus tili	R.Tolipova va b.	2001, 2002, 2003
4	Ingliz tili	L.Jo'rayev va b.	2000, 2001, 2002, 2003
5	Olmon tili	Z.Shayxutdinova va b.	2000, 2001, 2002, 2003
6	Olmon tili daf.	Z.Shayxutdinova va b.	2000, 2001, 2002, 2003
7	Fransuz tili	A.Nosirov va b.	2002, 2003
8	Tarix	Muallif. guruhi	tanlov
9	Matematika	Muallif. guruhi	tanlov
10	Matematikadan mas.to'plami	A.Rahimqoriyev va b.	1998, 1999, 2000, 2001, 2002
11	Botanika	Muallif. guruhi	tanlov
12	Geografiya	Muallif. guruhi	tanlov
13	"Tabiiy geografiya" atlas	Mualliflar guruhi	2002
14	Vatan tuyg'usi	O'.Sultonov va b.	2002, 2003
15	Konstitutsiya olamiga sayohat	V.Kostetskiy	2002, 2003
16	Musiq	A.Mansurov va b.	2002, 2003

6-sinf (lotin)

1	Ona tili	O'.Ne'matov va b.	2000, 2001, 2002, 2003
2	Adabiyot	Q.Yo'ldoshev va b.	1999, 2000, 2001, 2002, 2003
3	Rus tili	R.Tolipova va b.	1999, 2000, 2001, 2002, 2003
4	Ingliz tili	L.Jo'rayev va b.	2001, 2002, 2003
5	Olmon tili	N.Suxanova va b.	2002, 2003
6	Olmon tili daftari	N.Suxanova va b.	2002, 2003
7	Fransuz tili	Z.Abdushukurova va b.	2002, 2003
8	Tarix	Mualliflar guruhi	tanlov
9	Matematika	J.Ikromov va b.	1999, 2000, 2001, 2002, 2003
10	Fizika	Mualliflar guruhi	tanlov
11	Fizikadan mas.to'pl.	A.Yusupov va b.	2001
12	Botanika	Mualliflar guruhi	tanlov
13	Geografiya	Mualliflar guruhi	tanlov
14	Materik va okeanlar geografik atlas	Mualliflar guruhi	2002
15	Vatan tuyg'usi	O'.Sultonov va b.	2002, 2003
16	Konstitutsiya olamiga sayohat	V.Kostetskiy	2002, 2003
17	Musiq	S.Begmatov va b.	2001, 2002, 2003

7-sinf (lotin)

1	Ona tili	H.Ne'matov va b.	2000, 2001, 2002, 2003
2	O'zbek adabiyoti	Q.Yo'ldoshev va b.	2000, 2001, 2002, 2003
3	Rus tili	S.Isloimbekova va b.	2000, 2001, 2002, 2003
4	Ingliz tili	L.Jo'rayev, S.Xan va b.	2003
5	Ingliz tili	E.Volkova va b.	2002, 2003
6	Olmon tili	N.Suxanova va b.	2002, 2003
7	Fransuz tili	V.Buxin	2002, 2003
8	O'zbekiston tarixi	A.Muhammadjonov va b.	2000, 2001, 2002, 2003
9	Jahon tarixi	T.Salimov va b.	2000, 2001, 2002, 2003
10	Algebra	SH.Alimov va b.	2000, 2001, 2002, 2003
11	Geometriya	Mualliflar guruhi	tanlov
12	Fizika	D.Shodiyev va b.	2001, 2002, 2003
13	Kimyo	Mualliflar guruhi	tanlov
14	Zoologiya	O.Mavlonov va b.	2000, 2001, 2002, 2003
15	Geografiya	Mualliflar guruhi	tanlov
16	O'rta Osiyo va O'zbekiston tabiiy geografik atlas	Mualliflar guruhi	2002
17	O'zbekiston geografiyasi atlas	Mualliflar guruhi	1999
18	Musiq	O.Ibrohimov va b.	2002, 2003
19	Konstitutsiya olamiga sayohat	V.Kostetskiy va b.	2002, 2003

20	Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari	S.Nishonova va b.	2001, 2002, 2003
21	Tasviriy san'at	A.Sulaymonov	2002

8-sinf

1	Ona tili	O'.Ne'matov va b.	2001, 2002, 2003
2	Adabiyot	A.Kattabekov va b.	2001, 2002, 2003
3	Rus tili	R.Tolipova va b.	2001, 2002, 2003
4	Ingliz tili	L.Jo'rayev, S.Xan va b.	2003
5	Ingliz tili	U.Li va b.	2002, 2003
6	Olmon tili	Mualliflar guruhi	tanlov
7	Fransuz tili	Mualliflar guruhi	tanlov
8	O'zbekiston tarixi	N.Norqulov va b.	2001, 2002, 2003
9	Jahon tarixi	R.Farmonov va b.	2001, 2002, 2003
10	O'zbekiston davlat va huquq asoslari	O.Karimova va b.	2001, 2002, 2003
11	Iqtisodiy bilim asoslari	E.Sariqov va b.	2001, 2002, 2003
12	Algebra	Sh.Alimov va b.	2001, 2002, 2003
13	Geometriya	N.G'aybullayev va b.	2001, 2002, 2003
14	Informatika va hisoblash texnikasi asoslari	B.Boltayev va b.	2001, 2002, 2003
15	Odami va uning salomatligi	Mualliflar guruhi	tanlov
16	Fizika	D.Shodiyev va b.	2001, 2002, 2003
17	Kimyo	M.Nishonov va b.	2001, 2002, 2003
18	Geografiya	Mualliflar guruhi	tanlov
19	O'zbekiston iqtisodiy va ijtimoiy geografik atlas	Mualliflar guruhi	2002
20	O'zbekiston geografiyasi atlas	Mualliflar guruhi	1999
21	Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari	M.Qarshiboyev va b.	2001, 2002, 2003

9-sinf

1	Ona tili (8-9s.)	O'.Ne'matov va b.	2002, 2003
2	Adabiyot	N.Karimov va b.	2002, 2003
3	Rus tili	Yu.Azizxonova va b.	2002, 2003
4	Ingliz tili	L.Jo'rayev va b.	2002, 2003
5	Nemis tili	Mualliflar guruhi	tanlov
6	Fransuz tili	Mualliflar guruhi	tanlov
7	Konstitutsiyaviy huquq	V.Kostetskiy va b.	2002, 2003
8	O'zbekiston tarixi	G.Hidoyatov va b.	2002, 2003
9	Jahon tarixi	M.Lafasov va b.	2002, 2003
10	Iqtisodiy bilim asoslari	E.Sariqov va b.	2002, 2003
11	Algebra	Sh.Alimov va b.	2002, 2003
12	Geometriya	N.Qaybullayev va b.	2002, 2003
13	Jahon ijtimoiy va iqtisodiy geografiyasi atlas	Mualliflar guruhi	2002
14	Biologiya (Sitologiya)	A.Zikriyayev va b.	2002, 2003
15	Informatika va hisoblash texnikasi asoslari bo'yicha mashqlar	N.Toyloqov va b.	2002, 2003
16	Informatika va hisoblash texnikasi asoslari bo'yicha mashqlar	B.Boltayev va b.	2003
17	Fizika	N.Turdiyev va b.	2002, 2003
18	Anorganik kimyo	I.Asqarov va b.	2002, 2003
19	Jahon ijtimoiy va iqtisodiy geografiyasi	A.Qayumov va b.	2002, 2003
20	Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari	O.Musurmonova va b.	2002, 2003
21	Dunyo dinlari tarixi	U.Jo'rayev va b.	2002, 2003

10-cinf Lotin yozuviga asoslangan yangi o'zbek alifbosida

№	Darsliklarning nomi	Muallif	Nashr holati
1	Ona tili (10-11)	G'.Abdurahmonov va b.	2003
2	Adabiyot	B.Qosimov va b.	2003
3	Adabiyot(majmua)	B.Qosimov va b.	2003
4	Rus tili	R.Tolipova va b.	2000, 2001, 2002, 2003
5	Ingliz tili	J.Jalolov va b.	2003
6	Fransuz tili	Mirsagatova va b.	1994
7	Algebra va analiz asoslari 10-11	Sh.Alimov va b.	2003
8	Geometriya (7-11)	A.Pogorelov va b.	2003
9	Fizika	M.Shaxmayev va b.	2003
10	Fizika	Buxovtsev va b.	2003
11	Fizikadan masalalar to'plami	A.Rimkeyevich	2003
12	Kimyo	T.Rudzitits va b.	2003
13	Umumiy biologiya (10-11)	Yo.To'raqulov va b.	2003
14	O'zbekiston tarixi	D.Alimova va b.	2003
15	Jahon tarixi	G.Hidoyatov va b.	2003
16	Huquqshunoslik	V.Kostetskiy va b.	2003
17	Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari (10-11)	M.Qarshiboyev va b.	2001
18	Informatika va hisoblash texnikasi asoslari	A.Abdugodirov	2003
19	Iqtisodiy bilim asoslari	E.Sariqov	2003
20	"Iqtisodiy va biznes" amaliy mashg'ulot	E.Sariqov va b.	2003
21	Amaliy geografiya	A.Rafiqov va b.	2003

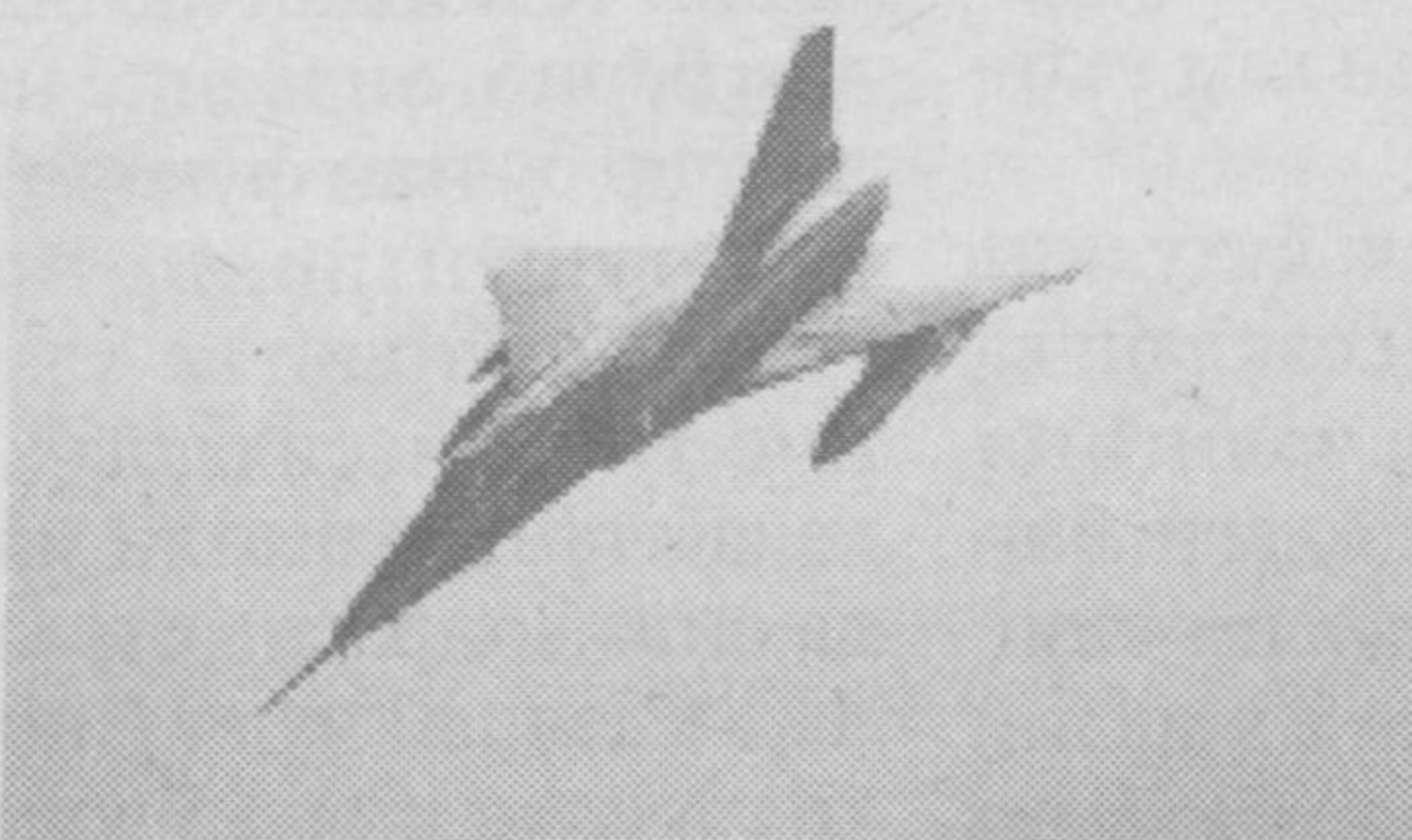
11-sinf

1	Ona tili	F.Abduraхmonov va b.	1997
2	Ўзбек адабиёти	Б.Қосимов ва б.	1997, 2002, 2003
3	Ўзбек адабиёти (мажмуа)	Б.Қосимов ва б.	1997, 2002, 2003
4	Рус тили	Р.Толипова ва б.	1996, 2000, 2002, 2003
5	Инглиз тили	Т.Жалолов ва б.	2000, 2002, 2003
6	Физика	М.Шахмаев ва б.	1997, 1998, 1999, 2002, 2003
7	Физика 11-с	Г.Мякишев ва б.	1997
8	Кимё	Т.Рудзитис ва б.	2000, 2002, 2003
9	Алгебра	Ш.Алимов ва б.	1998, 2001, 2002, 2003
10	Ўзбекистон тарихи	Н.Жўраев ва б.	2000, 2002, 2003
11	Жаҳон тарихи	Г.Хидоятлов ва б.	2000, 2002, 2003
12	Хуқуқшунослик	В.Костецкий ва б.	2000
13	Инсон ва жамият	С.Роберто ва б.	1998, 1999
14	Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари	А.Далиев	2003
15	Иқтисодий билим асослари	Э.Сариқов ва б.	1997
16	«Иқтисодий ва бизнес» амалий машғулот	Э.Сариқов ва б.	1997
17	Астрономия	Б.Воронцев-Вельяминов ва б.	1994

ИРОҚ ТЕВАРАГИДАГИ АҲВОЛ

PBS телекомпаниясига интервью берган Пентагон ташкилоти раҳбари Дональд Рамсфельд эҳтимолли дея айтилаётган Ироқ уруши учун Форс кўрфазида турган кўшинлар сони етарли, дея айтган. Айни пайтда Ироқ яқинида тўртта авианосец турган бўлиб, март ойига қадар улар сафига "Kitty Hawk" номли 5-авианосец келиб қўшилади.

Ҳафта аввалида эса БМТ доирасидаги Американинг "U2" разведкачи самолётларининг оммавий қирғин қуролларини қидириш мақсадида Ироқ осмонида парвоз қилишларига рухсат берилган эди. Яқин кунларда шундай вазифани бажариш учун Франциянинг иккита "Mirage IV" разведкачи самолётлари ҳам Бағдод томон йўл олади.

"ИЛ-76" ҲАЛОКАТИНИНГ ЖАВОБГАРЛАРИ

Ўтган чоршанба кунини Эроннинг Кермон шаҳри яқинида юз берган "Ил-76" самолётининг ҳалокатга учраши боис, унинг бортидаги 302 кишининг барчаси ҳалок бўлган эди. Саудия Арабистонида чиқадиған "Asharq Al-Awsat" газетасининг ёзишича, ушбу фожеа жавобгарлигини унча таниш бўлмаган "Абу Бакир бригадаси" ўз зиммасига олган. Шунингдек, газета ушбу ташкилотнинг бу ҳаракати Покистондан Эронга ўтган "Ал-Қоида" аъзоларининг ҳибсга олинishiга жавоб бўлиши мумкинлигини ҳам истисно этмаган. "Абу Бакир бригадаси"нинг билдирувидан аввал ҳалокатга ҳавонинг ноқулайлиги сабаб бўлганлиги айтилаётган эди.

ТУРКИЯ ЁЗМА КАФОЛАТ СЎРАМОҚДА

Туркия ҳукуматининг билдиришича, ўз ҳудуди орқали Америка аскарларининг Ироққа киришлари учун расмий Вашингтон Анқарага молиявий ёрдам кўрсатиш борасида ёзма равишда кафолат бериши керак. Ҳозирда Туркия ўз ҳудудида очилажак иккинчи фронт сабабли уруш давомида ва урушдан кейин бўлиши кутилаётган иқтисодий қийинчиликлардан хавотирланмоқда. Америка эса Анқарага 6 миллиард доллар миқдорида грант ва 20 миллиард долларлик кредит беришни ваъда қилмоқда.

ТУНГИ КЛУБДАГИ ЁНҒИН

Кеча Американинг Род-Айленд штатидаги Уэст-Уорвик шаҳрида жойлашган тунги клубда ёнғин юз берди. Айни бу пайтда клубга "Great White", "Jack Russel" ва "Fathead" гуруҳларининг чиқишларини томоша қилиш учун 350 га яқин томошабин тўпланган эди. Концерт бошланмасдан туриб содир бўлган ёнғин туфайли 26 киши ҳаётдан кўз юмди. Шунингдек, 150 дан ортиқ муҳлислар шифохонага келтирилганлар. Аммо уларнинг ҳам 11 нафарининг аҳволи оғир ҳолатда.

Ундан олдинроқ эса Чикагодаги бошқа бир тунги клубда юз берган ёнғин туфайли 21 киши ҳалок бўлган эди.

ФРОНТ ОРТИДАГИ ЙЎҚОТИШЛАР

Куни кеча рус матбуоти Россия қуролли кучларида юз берган навбатдаги фожеани тилга олди. Красноярскдан 72 кило-

метр узоқликда жойлашган Кедров аҳоли пункти яқинидаги ҳарбий қисмда муддатли ҳарбий хизматни ўтаётган Сергей Ханов ўзининг 4 нафар қуролдош дўстларини отиб ташлаган ҳамда ўз жонига қасд қилган. Шифокорларнинг фикрича, жиноятни амалга оширгач, ўзини ўзи пешонасидан отган Хановга руҳий эзилиш сабаб бўлган. Унинг ота-онаси эса ўғлининг руҳий эзилишига ҳарбий қисмдаги "дедовшина" таъсир қилган, дея айтмоқда.

"Независимая газета"нинг ёзишича, ноҳарбий вазиятларда ҳар йили 2 мингга яқин Россия армиясидаги аскарлар, прапоршиклар ва офицерлар ҳалок бўлишар экан. Сўнгги уч йил ичида эса фронт ортидаги йўқотишлар сони 10500 нафарга етган.

Халқ таълими вазирлиги таълим муассасалари учун компьютерлар техникаси харид қилиш мақсадида тендер савдолари ўтказди

Тендерда қатнашиш учун қуйидаги ҳужжатларни тақдим этиш шарт:

- ✓Ташкилотнинг молиявий аҳволи тўғрисида банкнинг маълумотномаси;
- ✓Маҳсулот сертификати ва санитария паспорти
- ✓Нарх-наво бўйича ва 2003 йил 1 августгача маҳсулотни етказиб бериш имконияти ҳақида таклифлар;
- ✓Халқ таълими вазирлиги «Ўзбекўкувавтоматика» Республика ихтисослаштирилган ўқув-ишлаб чиқариш марказининг 20210000700189947001, банк коди 00836, Стор 201078269 Ўзбекистон Ресубликаси ТИФ Миллий банки, Юнусобод филиали ҳисоб рақамига бўнак ўтказилганлиги ҳақида тўлов хатининг нусхаси. Бўнак миқдори таклиф этилаётган маҳсулот умумий нархининг 2,5 фоизини ташкил этади.

❖ ❖ ❖

Тендер таклифлари комиссия томонидан 2003 йил 20 мартдан бошлаб 25 март соат 11.00 гача, фақат иккиланган конвертда, муҳрланган ҳолда қабул қилинади.

Ташқи конвертда корхонанинг номи, манзили тўлиқ кўрсатилган ва унга банк маълумотномаси, буюм сертификати ва санитария паспорти, тендер қатнашчиси бўнак киритилганлигини тасдиқловчи ҳужжат солинади.

Ички конвертга тендер таклифлари, буюмлар рўйхати ва унга қўйилган нархлар кўрсатилган ҳужжат солинади.

Тендерга 2002 йил 1 августдан кейин рўйхатдан ўтган ташкилотлар қўйилмайди. Шу сабабли тендер қатнашчилари керакли органлар томонидан рўйхатдан ўтганлиги ҳақидаги маълумотномани ҳам тақдим этадилар.

Тендерда қатнашиш учун маҳсулот намуналари 2003 йил 20 мартдан бошлаб 25 март соат 11.00гача «Ўзбекўкувавтоматика» Республика ихтисослаштирилган ўқув-ишлаб чиқариш марказининг 700206, Тошкент шаҳар, Муродов кўчаси 9А-уйда жойлашган кўргазмалар залига қўйилади.

Мурожаат учун манзил:

700206, Тошкент шаҳар, Муродов кўчаси 9А-уй

Тел: 125-51-02, (факс) 123-95-02

Таълим муассасаларини зарур бўлган сифатли мактаб ўқув ҳужжатлари билан таъминлаш мақсадида Халқ таълими вазирлиги томонидан 2003 йил 7 февраль куни ўтказилган тендер ва танлов ғолибларининг рўйхати

Т/р	Ҳужжат номи	Ташкилот номи		
1.	1-4-синф журнали	Янгийўл ижара китоб фабрикаси	11.	Китоб ва китобхон формуляри
2.	5-11-синф журнали	"Шарқ" НМАК	12.	Баҳолар табели
3.	Психологик-педагогик ташхис дафтари	Х/т "С.Аҳмедов"	13.	Инвентар китоби
4.	Куни узайтирилган гуруҳ журнали	"Шарқ" НМАК	14.	Китобхон томонидан йўқотилган ва ўрнига олинган нашрлар рўйхати
5.	Буйруқлар дафтари	"Шарқ" НМАК	15.	Библиографик каталоглар карточкаси
6.	Ўқувчилар ҳаракат дафтари	"Шарқ" НМАК	16.	Ўқувчининг шахсий варақаси
7.	Педагогик кенгаш мажлиси баённонамалар дафтари	"Шарқ" НМАК	17.	Шаҳодатномаларни ҳисобга олиш ва ўқувчиларга топширишни қайд қилиш журнали
8.	Расмий давлат ҳужжатларини ҳисобга олиш журнали	Янгийўл ижара китоб фабрикаси	18.	Педагог ходимларнинг малака оширганлиги тўғрисида сертификат
9.	Тўгарак машғулоти ишини ҳисобга олиш журнали	"Шарқ" НМАК	19.	Қолдирилган ва ўрни тўлдирилган дарсларни ҳисобга олиш дафтари
10.	Битирувчиларнинг якуний терма баҳолар табели	"AVOGOR" МЧЖ	20.	Мактаб педагогик жамоаларининг шахсий таркибини ҳисобга олиш дафтари
				Х/т "С.Аҳмедов" Тошкент китоб-журнал фабрикаси "ART-QURILISH" х/ф "AVOGOR" МЧЖ
				"AVOGOR" МЧЖ
				Х/т "С.Аҳмедов" "Шарқ" НМАК
				Ижарадаги Тошкент полиграфия комбинати "Шарқ" НМАК
				"Шарқ" НМАК

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар, Халқ таълими вазирилари, Оқоқоллар Кенгаши ва «Маҳалла» жамғармаси ҳамда «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати марказий кенгашининг «Намунали милиция таянч пунктлари ўртасида танлов-кўргазмалар ўтказиш тўғрисида»ги қўшма қарорига асосан ўтказилган танловда Тошкент вилояти Бўка туманидаги «Жағалбой» маҳалласида жойлашган 94-сонли милиция таянч пункти фахрли 3-ўринни эгаллаб, Республика Халқ таълими вазирилари томонидан компьютер мажмуаси билан тақдирланди. Мукофотни Халқ таълими вазири Рисбой Жўраев топширди.

Тошкент вилояти ИИБ ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш бошқармаси бошлиғи, милиция подполковниги Одил Арслонов ушбу милиция таянч пункти ҳақида қуйидагиларни сўзлаб берди:

Тошкент вилояти, Бўка тумани ИИБ 94-сонли милиция таянч пункти «Жағалбой» маҳалла фуқаролар йиғини билан бир бинода жойлашган бўлиб, бу ерда профилактика инспектори, вояга етмаганлар орасидаги ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш инспектори, маҳалла посбонлари, педагог-тарбиячи, маҳалла фуқаролар йиғини раиси, яраштириш комиссияси аъзолари, маърифат ҳамда тўғарақ хоналари мавжуд.

Утган йили ушбу маҳалла ҳудудида 5 та жиноят содир этилган ва бештаси ҳам ўз вақтида фош этилган. Ушбу милиция таянч пункти профилактика катта инспектори, милиция катта лейтенанти Дилмурод Укибоев томонидан 6 нафар вояга етмаганларга нисбатан профилактик йиғма жилд юритилган. 2 нафар боланинг уйдан рўхсатсиз

чикиб кетиб адашиб қолганлиги аниқланиб, вояга етмаганларга ижтимоий-ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш марказига

осойишталикни таъминлашни қийин. Шу боис, бунда «Жағалбой» маҳалласи фуқаролар йиғини раиси Эркин Худоевнинг хизматини ҳам эътироф этиш лозим.

Чунки у маҳалла ҳудудида жамоат тартибини сақлаш ва фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш борасидаги бир қатор ишларни амалга оширишда, маҳаллада оммавий тадбирларни ўтказишда ҳамда соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишда ўзининг жонбозлигини кўрсатиб келмоқда.

Шунингдек, «Маҳалла посбони» жамоат тузилмаси сардори Ислон Аккулов маҳалла посбонлари билан бир-

ҒОЛИБЛАР ҚАТОРИДА

топширилган. Аҳоли билан 26 маротаба учрашувлар ўтказиб, маҳалла фуқароларини огоҳликка даъват этган. Профилактик ҳисобда турган шахслар билан олиб борилган ишлар самараси уларок, улар томонидан жиноятлар содир этилишига йўл қўйилмаган.

Албатта, биргина профилактика инспекторларининг саъй ҳаракатлари маҳаллада

га профилактика инспектори ва ички ишлар идораларининг бошқа хизмат ходимларига маҳалла ҳудудида жамоат тартибини сақлаш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда яқиндан ёрдам бермоқда.

Жағалбой маҳалласи хотин-қизлар кўмитаси раисаси Зебо Хожикулованинг маҳалла аҳлига доимий равишда маъ-

Tanlov

навий томондан яқиндан ёрдам бериб, оиласида нотинчликлар булган фуқаролар билан тушунтириш ишлари олиб бораётгани ва уларга доимо тўғри насиҳатлар бериб келаётгани туфайли маҳаллада оила доирасидаги жиноятларга деярли йўл қўйилмаётди. Хотин-қизлар кўмитаси томонидан ёшлар ўртасида гиёҳвандлик, ичкиликбозлик ва фоҳишабозликнинг оғир оқибатлари ҳақида мунтазам равишда тушунтириш ишлари олиб борилмоқда.

Маҳалла педагог-тарбиячиси Фарҳод Қўшбоев иш бошлаганига кўп булмаган эса-да, ёшлар ўртасида катта обрў топди. Маҳалла ёшлари ўртасида турли хил спорт мусобақаларини ташкиллаштирди. Ижтимоий ҳимояга муҳтож ёшларни аниқлаб, иш билан таъминлаш, касбга тайёрлаш бўйича ишларни амалга ошириб келмоқда.

Тошкент вилояти Бўка тумани «Жағалбой» маҳалласида жойлашган 94-сонли милиция таянч пункти вилоятда ўтказилган конкурсда 1-ўринни олган эди. Республика миқёсида 3-ўринни эгаллади, биз уларнинг иши билан фахрланамиз. Мана шундай намунали таянч пунктларини қўпайтириш бизнинг мақсадимиздир.

Шухрат Рўзиев ёзиб олди.

ТАЛОНЧИ ТАЛАБАЛАР

Талабаликни орзу қилмаган ёшлар кам топилади. Аммо ҳаммага ҳам насиб этавермайдиган бу «олтин давр»да айримлар хато-ларга йўл қўйишиб, ўқишни охиригача етказа олмайдилар.

Жиззах Политехника институти 4-босқич талабалари Б.Норзикулов ва Ҳ.Омоновлар дурустгина ўқиб юришганди. Аммо чарм курткага тушган ишқи, иштиёқи икковлонни жиноят йўлига етаклади. Негаки, улар ҳеч ким билмайди ёки жабрланувчи ҳеч кимга айтмайди қабилда иш тутиб, 17-ўрта мактабнинг орқа томонида М.Улугбек маҳалласида яшовчи 1980 йилда туғилган И.Жўраевга дўқ-пўписа қилишиб, унинг 5800 сўм пули ва чарм курткасини тортиб олишди. Аммо улар тун ярмида (2 дан 30 дақиқа ўтганда) ҳам маҳалла профилактика инспекторларининг бедорлигидан беҳабар бўлишган чоғи, қўққисдан тинчлик посбонларининг қўлига тушиб қолишди.

Хуллас, ўқишни битирмасдан туриб чарм куртка киймоқчи бўлган талабаларнинг орзуси ушалмади. Талончиликка қўл урган бу йигитчаларнинг бугун бошлари ҳам, кўзларида нам.

Ахир улар бугун терговчиларга «имтиҳон» топширишмоқда.

МУҚТАРАМ ЮРТДОШЛАР.

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЭНГ ЙИРИК ВА УНИВЕРСАЛ БАНКЛАРИДАН БИРИ

ХАЛҚ БАНКИ

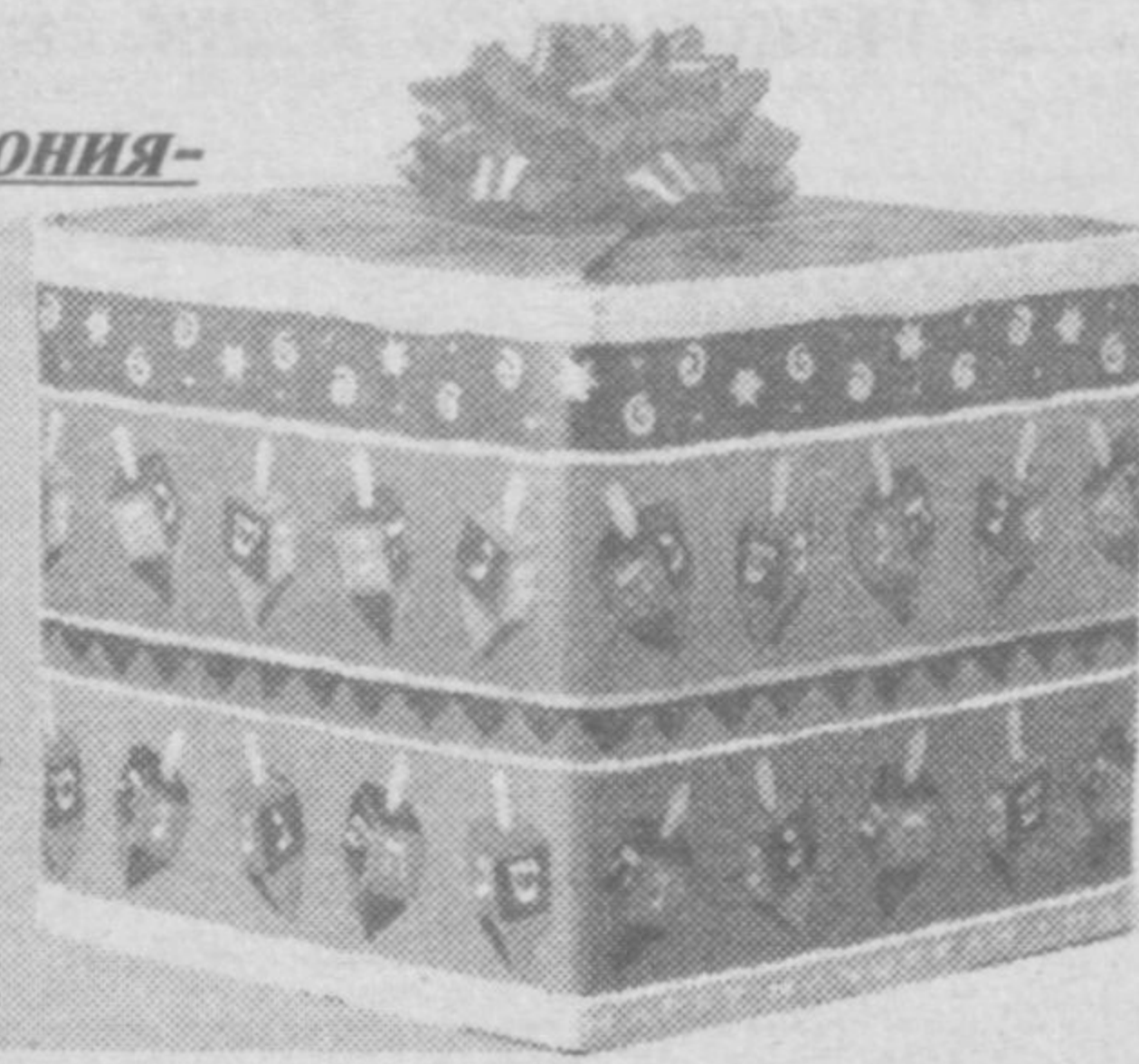
Жисмоний ва юридик шахсларга «СВИФТ» халқаро тўлов тизими орқали пул маблағларини жаҳоннинг исталган нуқтасига зудлик билан етказиб бериш ва қабул қилиб олиш хизматини таклиф этади.

Барча турдаги ўтказмалар энг арзон тариф асосида амалга оширилади.

Сиз пул ўтказмаларингизни Халқ банкининг барча бўлимларида амалга оширишингиз мумкин.

Сиз омонатингизга ҳисобланган фоизли даромадларни олиш билан бир қаторда 1000000 сўм ютуқ совриндори бўлиш имкониятига эгасиз.

«Наврўз совғаси» омонатига пул маблағлари жорий йилнинг 10 мартига қадар қабул қилиниб, ютуқлар тиражи 2003 йилнинг 19-мартида Фарғона шаҳрида ўтказилади.

Омонатга пул маблағлари Халқ банкининг барча бўлим ва шахобчалари орқали қабул қилинади.

ХАЛҚ БАНКИ – СИЗНИНГ ОИЛАНГИЗ БАНКИ

ПОЛВОНЛАР ОИЛАСИ

Паркент қадимдан кураги ерга тегмаган полвонлари билан машхур. Гултўра полвон, Абдуҳалил полвон, Асқар полвон, Хўжааҳмад полвон... Эҳе, уларнинг номларини ипга тизиб айтаверсангиз охирига етмайсиз. Улар сирасига бироз шиддатлироқ сўзлайдиган, ўта чапдаст йигит Қамбариддин Турсуновни ҳам киритиш мумкин.

Қамбариддин эндигона 43 баҳорни қаршилади. Айни навқирон пайти. У шу ёшгача полвонликда шухрат қозонди. Тажриба маҳоратини орттирди. 1976 йил ўрта мактабни тамомлаб, Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия олийгоҳига ўқишга кирди. Назарий, амалий билимларини бойитди. Республика ва Ўрта Осиё биринчилиги мусобақаларида иштирок этиб, Тошкент вилояти шарафини муносиб ҳимоя қилди. Курашда елкаси ерга тегмайдиган полвон эканлигини намойиш этди.

У 1981 йилда олийгоҳни тамомлаб, Паркент

шаҳридаги 2-умумий ўрта таълим мактабида жисмоний тарбия фанидан ўқувчиларга сабоқ бера бошлади. Бир қанча шогирдлар етиштирди. Таълим соҳасидаги меҳнатлари юқори баҳоланди ва "Халқ таълими аълочиси" кўкрак нишони билан тақдирланди.

— Кураш жони дилим, — дейди Қ.Турсунов. — Инсон спорт билан шугулланишни канда қилмаслиги зарур. Шунда у соғлом, тетик, бақувват ва ҳамиша хотиржам юради. Спортчилик фаолиятимда кўп учрашувларнинг гувоҳи бўлдим. Қийинчиликлар ҳам кам бўлмади. Уларни енгиб ўтиш, сабр қилиш орқали кўзланган мақсадимга эришиб бордим.

"Умид ниҳоллари", "Универсиада — 2002" спорт мусобақаларини ташкил этиш ва ўтказишда, жамоани тайёрлашда унинг раҳбарлик салоҳияти сезилиб турди. "Умид ниҳоллари" спорт мусобақасида Тошкент вилояти жамоаси билан қатна-

шиб, учинчи ўринни эгаллади ҳамда тўртта медал билан қайтишди. "Баркамол авлод" мусобақаларида учинчи ўринни олиб, қимматбаҳо совғалар совриндори бўлишди. Вилоят жамоасини жипс-лаштира олди. Айни пайтда Бойқозон кишлоғидаги спорт клубига раҳбарлик қилаётган тажрибали полвоннинг 30 дан ортиқ шогирдлари бор.

ОТ ЎРНИНИ ТОЙ БОСДИ

Рустам Турсунов — Қамбариддиннинг катта фарзанди. У ҳам курашга қизиқади. Отаси изидан бориб, катта ютуқларни қўлга киритди. Уч мартаба республика чемпиони бўлди. Айни вақтда Тошкент давлат аграр университетининг 3-босқич толиби. 2002 йилда Бухорода бўлиб ўтган "Универсиада" мусобақаларида қатнашиб, кумуш медал соҳиби бўлди.

Авазхон Турсунов Тошкент шаҳридаги Ю. Ражабий номли мусика ва

жисмоний тарбия коллежиде таҳсил олаяпти. 2002 йилда бўлиб ўтган "Соғлом авлод жамғармаси" республика биринчилиги мусобақаларида қатнашиб, фахрли иккинчи ўринни эгаллади.

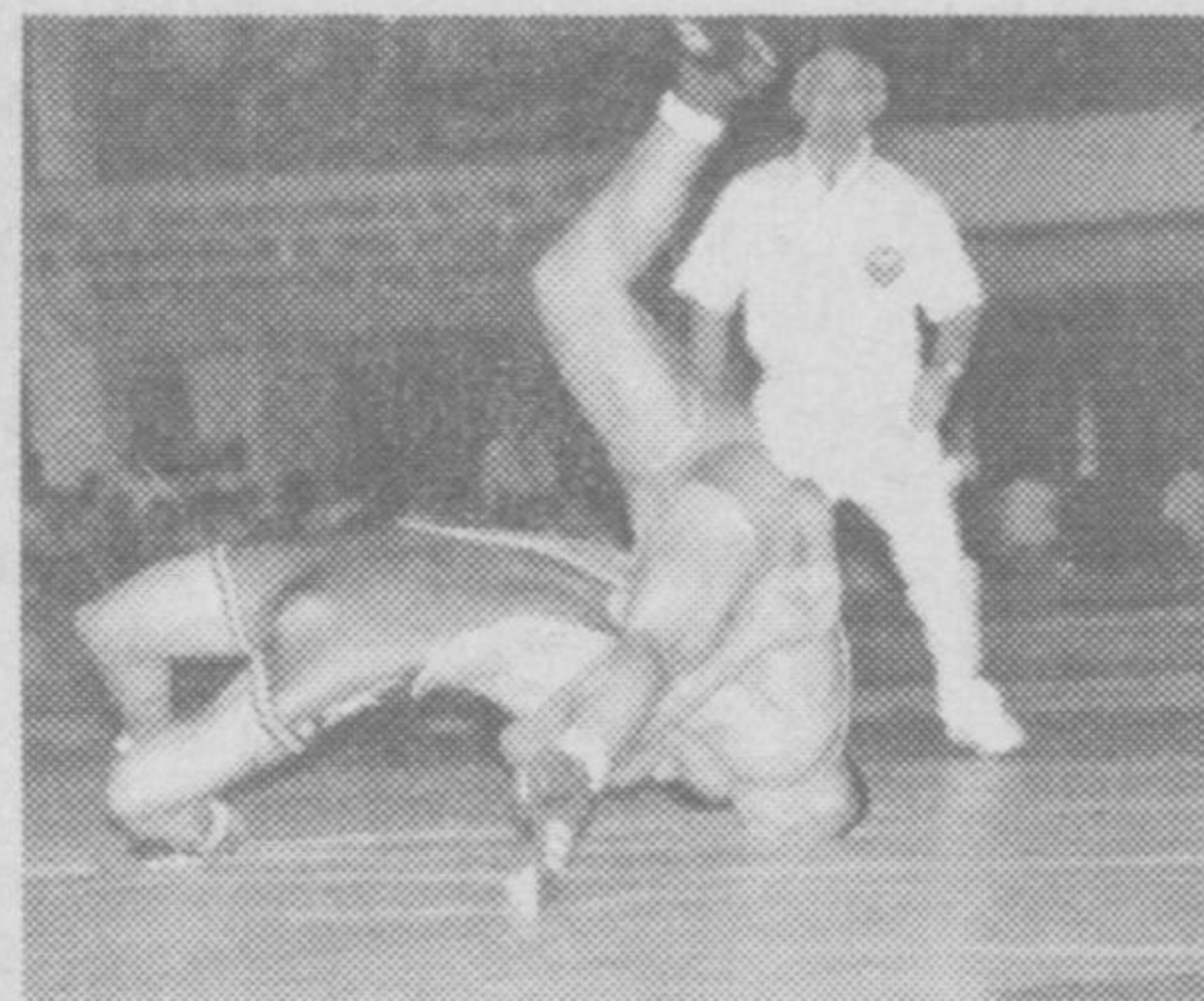
Қамбариддин Турсунов — оиладаги кенжа ўғил. Отаси ва акаларининг изидан бориб, кураш соҳасида тажриба орттираяпти. 1-умумий ўрта таълим мактабининг 8-синф ўқувчиси. 1987 — 1989 йилларда туғилган болалар ўртасида ўтказилган республика биринчилигида кумуш медални қўлга киритган.

Ҳа, Қамбариддин Турсунов оиласини спортчилар сулоласи, десак муболаға бўлмас. Тажрибали кураш устаси нафақат шогирдлари, ўқувчилари, жамоаси фаолиятини кучайтиришга, балки спорт борасида фарзандларига ҳам устозлик намунасини кўрсатаёпти. Кураш сирларини ўргатаёпти. Зеро, бу спортчилар оиласига ҳавас қилса, ибрат олса арзигулик.

Абдузхур ҚОРАБОЕВ, журналист

ХАЛҚАРО ТУРНИР

Март ойи аввалида мамлакатимизда яна бир нуфузли халқаро турнир бўлиб ўтади. Олтинчи бор ўтказиладиган анъанавий "Мустақиллик кубоги" мусобақаларида дунёнинг 17 мамлакатидан келадиган эркин ва юнон-рум курашчилари ўзаро беллашадилар. Келгуси йил Афинада бўладиган Олимпиада мусобақалари учун саралаш вазифасини ўтайдиган "Мустақиллик кубоги" турнири 2-4 март кунлари пойтахтимиздаги "Ўзбекистон" спорт мажмуида бўлиб ўтади.

ЗАФАРЛИ ОДИМ

МДХ давлатлари таркибига кирувчи Россия, Ўзбекистон, Қозоғистон, Тожикистон, Туркменистон ва Қирғизистон давлатларининг уч юздан ошқироқ спортчилари ўртасида Бишкек шаҳрида ташкил этилган самбо бўйича халқаро турнир ҳамюртларимиз учун муваффақиятли кечди.

Жумладан, хоразмлик Алижон Абдуллаев (90 кг.), сирдарёлик Илҳом Тўхтамов (100 кг) оғир вазнлилар ўртасида ғолиб чиқиб, олтин медал соҳиби бўлишган бўлса, бухоролик Сардорбек Олимов (74 кг), тошкентлик Эдуард Ким (100 кг)ларга кумуш, бухоролик Толиб Ҳакимов (62 кг), тошкентлик Рустам Бердиев (70 кг), бухоролик Ҳайдар Хўжаев (82 кг)ларга бронза медаллари насиб этди. Спортчиларимиз умумжамоа ҳисобида иккинчи ўринни қўлга киритишди.

УЮШҚОҚЛИК БИЛАН ЎТДИ

Ўрта махсус касб-ҳунар таълим тизими ўқувчиларининг маънавий етук, жисмонан соғлом бўлиб вояга етишларини таъминлаш мақсадида ташкиллаштирилган "Баркамол авлод" спорт ўйинларининг 1-2-босқичлари Самарқанд вилоятида уюшқоқлик билан ўтказилди. Биринчи босқичда вилоятнинг 80 та ўқув мусасасасидан 42 минг нафар ўқувчи ўзаро кураш олиб борди. Ҳал қилувчи иккинчи босқич беллашувлари эса Пайариқ, Каттақўрғон, Иштихон, Тайлоқ туманлари ва Самарқанд шаҳрида 17 жамоа ўртасида бўлиб ўтди. Спортнинг 14 тури хусусан, стол тенниси, шахмат, баскетбол, волейбол, қўл тўпи (ўғил ва қизлар), ўзбек кураши, енгил атлетика натижаларига кўра, Самарқанд банк коллежи биринчи ўринни эгаллаган бўлса, Самарқанд педагогика коллежи иккинчи, Самарқанд биринчи тиббиёт коллежи жамоалари учинчи ўрин билан кифояланишди.

МУСОБАҚАЛАР НИҲОЯСИГА ЕТДИ

Жиззах вилоятида ҳам "Баркамол авлод" спорт ўйинларининг вилоят босқичи ўтказилди. Айни пайтда спортнинг тўртта тури бўйича уюштирилган баҳслар ниҳоясига етди ва умумжамоа ҳисобида Жиззах олимпиада захиралари коллежи талабалари пешқадамликни қўлга киритишди. Чунки баскетбол, қўл тўпи (қизлар ва ўғиллар) мусобақаларида мазкур коллеж жамоасига тенг келадиган рақиб топилмади. Дарвоқе, ўзбек кураши мусобақаларида ҳам ушбу илм маскани ўқувчилари Рустам Намиров (55 кг), Шерали Аввалбоев (55 кг), Восиб Ҳотамов (60 кг), Нуриддин Умурзоқов (71 кг), Воҳид Ҳамроқулов (77 кг) ғолибликни қўлга киритиб, ўз жамоалари ғалабасига муносиб ҳиссаларини қўшишди.

Абдулла Авлоний номидаги ХТХҚТМОИда 2003 йилнинг март ойида қуйидаги тоифалар бўйича курслар режалаштирилган:

- Мутахассислиги ўзбек тили ва адабиёти бўлган директорлар курси 1-24
- Мутахассислиги тарих-география бўлган директорлар курси 1-24
- Мутахассислиги математика ва информатика бўлган директорлар курси 1-24
- Мутахассислиги физика ва умумий техника фанлари бўлган директорлар курси 1-24
- Мутахассислиги рус ва хорижий тиллар бўлган директорлар курси 1-24
- Мутахассислиги химия-биология бўлган директорлар курси 1-24
- Мутахассислиги жисмоний тарбия ва ЧЕТ бўлган директорлар курси 1-24
- Ёш директорлар (ушбу лавозимда 5 йилгача ишлаётганлар) курси 1-24
- Туман (ш) ХТБ мудирлари курси 1-15
- Туман (ш) ХТБнинг синфдан ва мактабдан ташқари ишлар методистлари курси 1-15
- Туман (ш) ХТБнинг бошланғич таълим методистлари курси 1-15
- Қ.Р., Тошкент шаҳар ва вилоят ПҚТМОИ ҳамда Қ.Р. ХТБ, Тошкент шаҳар ва вилоятлар Халқ таълим бошқармаси хузуридаги методи-

- ка (Таълим) маркази ходимлари учун "Миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари" курсини ПҚТМОИларда ўрганиш самарадорлигини ошириш юзасидан мақсадли курс (Самарқанд ВПҚТМОИда) 1-15
- ПҚТМОИларнинг француз тили ўқитувчилари учун РТМ ва Франция элчихонаси билан ҳамкорликда мақсадли курс: "Француз тилини янги дарсликлар асосида ўқитишга коммуникатив ёндошувнинг интерфаол усулидан фойдаланиш" курси 1-15
- Ёрдамчи мактаб мактаб-интернатларнинг психологлари курси 10-24
- Ёрдамчи мактаб ва мактаб-интернатларнинг математика ўқитувчилари курси 1-24
- Кар ва заиф эшитувчи болалар мактабларининг бошланғич синф ўқитувчилари учун муаллифлик курси 10-15
- Ташхис маркази дифектологлари курси 1-15
- ЎТИМ директорлари курси 10-24

ЭСЛАТМАЛАР:

- Тингловчилар институт меҳмонхонасига жойлашадилар, институт кутубхонаси ва кироатхонасидан фойдаланадилар. Сафар харажатлари институт ҳисобидан тўланади. Йўл харажатлари фақат давлат транспортларининг чипталари асосида тўланади. Курсларда машғулотлар олиб борадилар, санъаткорлар ва оммавий ахборот воситалари ходимлари билан учрашувлар ўтказилади ҳамда Темурийлар тарихи давлат музейи, Хотира майдони, "Шаҳидлар хотираси" ёдгорлик мажмуи ва бошқа зиёратгоҳларга экскурсиялар уюштирилади.
- Тингловчиларнинг сафар гувоҳномасида юқорида қайд қилинган курслардан қайси бирига юборилгани ҳамда лавозими аниқ кўрсатилган бўлиши ва режада кўрсатилган муддатда етиб келишлари шарт.
- А.Авлоний номидаги ХТХҚТМОИ қошидаги санаторий-профилакторийга Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар касаб-ушма кўмитаси томонидан берилган пул ўтказилганлигини тасдиқловчи йўлланма ёки бошқа ҳужжат асосида қабул қилинади.

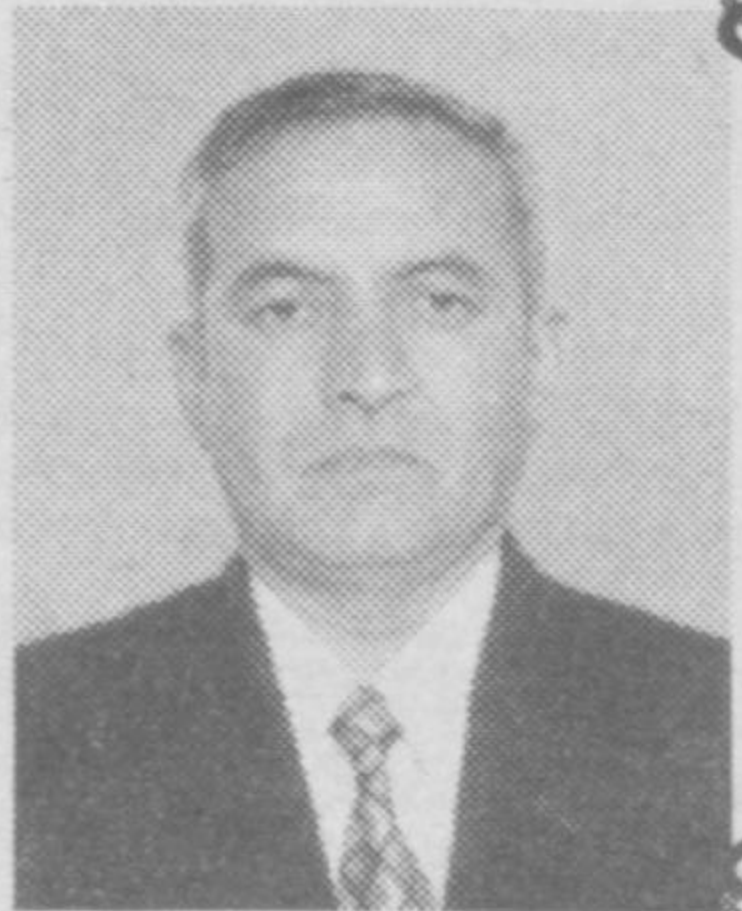
Манзил: Тошкент-95, Талабалар шаҳарчаси, Саидов кўчаси 6-уй.
Транспорт: Шимолий темир йўл вокзалидан 20-троллейбуснинг "Талабалар шаҳарчаси" бекатигача.

"Маърифат" газетаси жамоаси журналист, шоир Сирождин Рауфовга онаси **РОҲАТОЙ** аянинг вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий Университети жамоаси Компьютер технологиялари факультети кафедра мудири, ЎзРФА академиги, профессор Нўмон Сатимовга акиси **Райим ЮНУСОВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор қилади.

Ҳурматли Толибой ҲАЙДАРОВ!
Сизни таваллуд кунингиз ва 50 ёшингиз билан самимий муборакбод этамиз. Республика информатика ўқитувчилари ва мутахассисларининг "Истиқбол" уюшмасида амалга ошириб келаётган ишларингизда муваффақиятлар тилаб, Сизга узок умр, соғлиқ ва оилавий хотиржамлик тилаб қоламиз.

ҲАМКАСБЛАРИНГИЗ

Қибрай туманидаги 45-лицей томонидан 1997 йилда Йўлдошев Турғун Йўлдош ўғли номига берилган ўрта маълумот тўғрисидаги О'Р-А 012503 рақамли шаходатнома йўқолганлиги сабабли бекор қилинади.

TҮРТЛИКЛАР

Ясан-тусанларни ортга суриб қўй,
Таманно, ғоз юриш мавриди эмас,
Ватанни обод эт, эл дилини шод,
Кўрасан, ўшанда, ким раҳмат демас.

Ҳаёт қайик эмас, қўй, лапанглама,
Ўзингни қўлга ол, олгин белкурак.
Унутма, элга ҳам, юртга ҳам ҳар вақт,
Меҳнатда тер тўккан азамат керак.

Ёлғон айтиш ёмон одат-да,
Тухмат қилиш юз чандон ёмон.
Ҳар калима айтган чоғингда,
Ўзингни бур Оллоҳга томон.

Қадди — баст унчамас, чиройи қалбда,
Ёқимлик жилмайиб жон улашади.
Учратган одами танишми ё йўқ,
Ғамгин бўлса ғамгин, шод — кулишади.

Жуман ЧИФАТОЙ,
Термиз Давлат университети
ўқитувчиси

МАНЗИЛИНИ
УНУТГАН
САЁХАТЧИ

Инглиз саёхатчисининг Парижга биринчи марта келиши эди. У етиб келиши биланок Лондонга, оиласига ўзи жойлашган меҳмонхона, унинг манзили ҳамда бу ерларнинг жуда чиройли эканлиги битилган телеграммани жўнатди. У Парижда илк маротаба бўлаётганлиги туфайли бу ернинг диққатга сазовор жойларини кўришга ошиқарди. Тушликдан сўнг саёхатга чиқиб, театрга киришга қарор қилди. Томоша тугагач, кеч тушган, унинг устига саёхатчи меҳмонхонага борадиган йўлни унутган эди. У на меҳмонхонанинг номини, на манзилини биларди. Бирдани-

га бугун эрталаб уйига юборган хати унинг эсига тушди. Шу куни ярим тунда унинг хотини ҳавотирли телеграмма олади.

Унда шундай ёзилган эди. “Илтимос, зудлик билан менга меҳмонхонанинг манзилини ёзиб юбор”.

ШҮМ БОЛА

Катта бинодаги хонанинг эшиги ёнида бир бола турарди. У кўнғироқни босмоқчи эди, лекин бўйи етмади. “Нима қилмоқчисан”, — деб сўради шу ердан ўтиб кетаётган йўловчи боланинг ёнига келиб. “Мен кўнғироқни босмоқчи эдим, лекин бўйим етмаяпти” — деди бола. “Яхши”, — деди йўловчи ва кўнғироқни босди. Бола бўлса “Энди қочинг! Тезроқ!” деди-ю, ўзи узокка югуриб кетди.

ОЛМАЛАРНИ
ТЕРИШ УЧУН
ҚАЙСИ ВАҚТ
ЯХШИ?

Бир куни шаҳардаги мактабларнинг бирида ўқитувчи ўқувчиларга тушунтирарди “Бир йилда тўрт фасл бор: баҳор, ёз, куз, қиш. Баҳорда гуллар очилади. Ёз жуда ҳам иссиқ фасл, кузда эса турли мевалар пишади. Қишда жуда ҳам совуқ бўлиб, кўп қор ёғади. Жами, сўзларимни тингламаяпсан. Тур ўрнингдан, қани айт-чи, олмаларни теришимиз учун қайси вақт яхши экан?”

“Олмаларни териш олишимиз учун энг яхши вақт уйда боғбон, боғда эса кучук бўлмаган вақт”.

Инглиз тилидан
Дилдора ПҮЛАТОВА
таржимаси.

Ta'kid

Агар одамлар чекмай қўйсалар, деб ҳисоблайди машҳур инглиз олими Ричард Дон, у ҳолда рақ касаллигидан ўлиш даражаси уч ҳисса камайган бўлар эди. Ўпка ва нафас йўлларининг баъзи касалликлари амалда бутунлай йўқ бўлар эди, юрак касалликларидан ўлиш эса тўрт ҳисса камаярди.

Ўттиз йилдан ортиқроқ рентгенолог бўлиб ишлаган бир профессордан, соғлом одамнинг ўпкаси рентгенда қандай кўринади? — деб сўрашибди.

— Соғлом одамнинг ўпкаси, — дебди у, — рентгенда худди яшнаган кўм-кўк майсаларга буркалган водийга ўхшаб кўринади.

давомида олиб борган кузатувларидан кейин чиқарган хулосаларини келтирмоқдалар. Унда кўрсатилишича, ҳар куни сиз ўнтадан сигарет чекиб борсангиз, умрингизни икки ярим йилга, йигирматаси 5-6 йилга, қирқта сигарет эса 7-10 йилга қисқартиради.

Шахмат усталари учун энг керакли бўлган хотира ва ироданинг кушандаси никотиндир.

Чекиш билан рақ касаллиги ўрта-сида бевосита алоқа бор. Нағоя шаҳридаги бир гуруҳ онкологлар шундай хулосага келдилар. Улар ўтказган тадқиқот ёшлиқда чекиш, айниқса, хавфли эканлигини кўрсатди: 20 ёшгача чека бошлаган кишилар орасидаги рақ касалликлари чекмайдиганларга нисбатан 3,5 барабар

Хотир ва продажи
хушадан

Узоқ йиллар тамаки чеккан одамнинг ўпкаси-чи?

— Худди чағир тошлар билан тўлиб-тошган, қурум босган тошлоққа ўхшайди, — деб жавоб берган экан профессор.

Францияда мунтазам чекиб юривчи 25 ёшли ҳар минг кишидан биттаси “тамаки—ажал” чангалида жон берганлиги аниқланган.

Никотин қон томирларини, айниқса, юракни қон билан таъминловчи томирларни қисади, кўкрак қисиши (стенокардия) касаллигига мубтало қилади.

Тамаки инфаркт хавфини уч марта, ўпка раки хавфини икки марта оширади.

Тамаки чекиш умрни қанчага қисқартиради?

Бу саволга турли жавоблар бор. Кўпчилик газеталар бир гуруҳи тадқиқотчиларнинг узоқ муддат

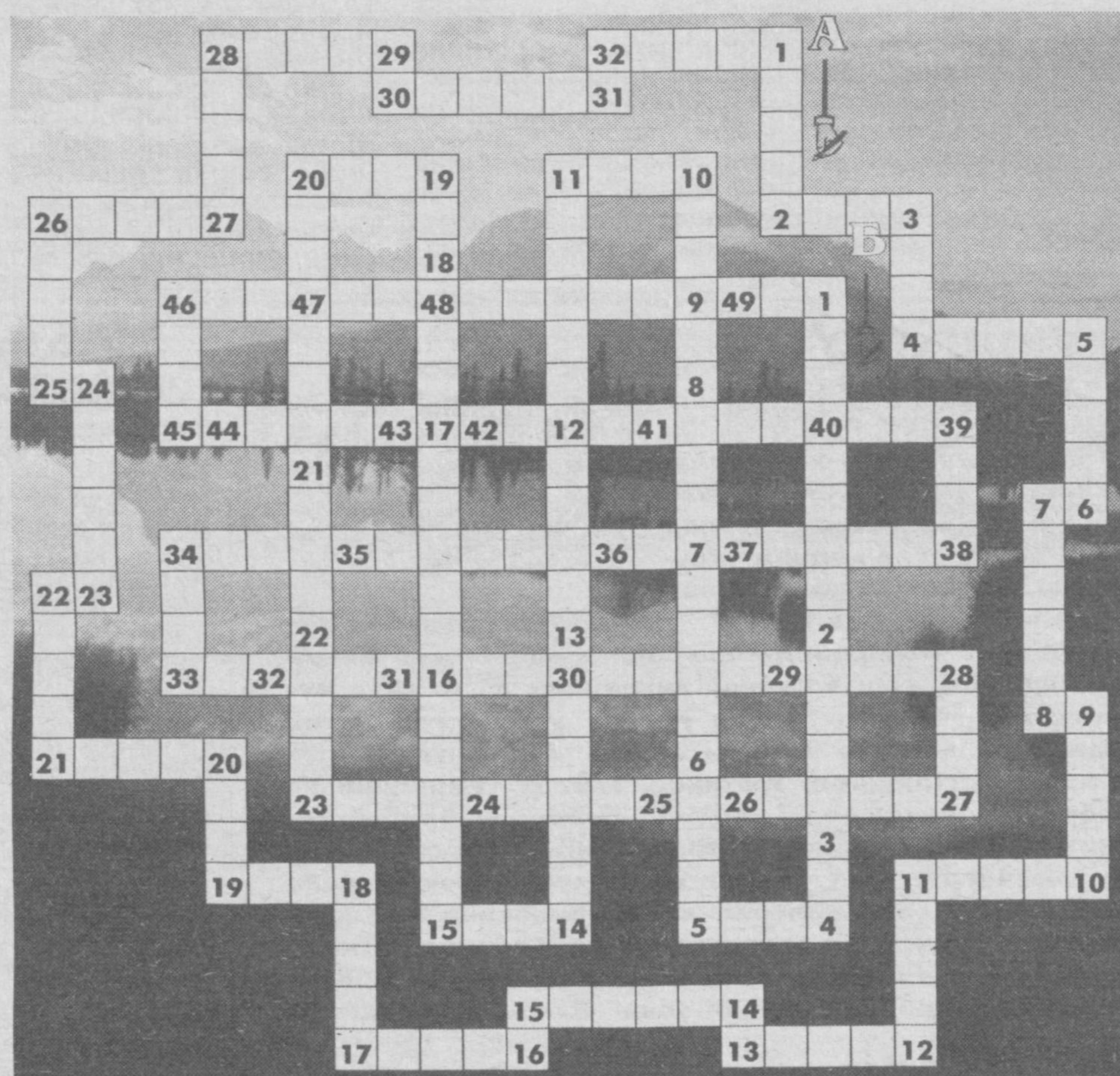
кўпаяди. 23 ёшдан кейин чека бошлаганлар орасида рақ касаллиги чекмовчиларга нисбатан икки барабар кўпроқ учрайди.

Японияда таниқли онколог Мудзуо Секи раҳбарлигида ўтказилган тадқиқотларда чекилган сигарета миқдори билан рақ касаллигига гирифтор бўлиш эҳтимоли ўртасида ҳам бевосита ўзаро алоқа борлиги қайд этилади... Япония ва Америка рақ касаллиги мутахассисларининг Нағояда бўлиб ўтган учрашувида ана шу маълумотлар айтиildi.

Тамаки тутуни билан фақат чекувчи эмас, у билан бир хонада бўлган киши ҳам захарланади. Текширишлардан шу нарс аниқланганки, тамаки таркибидаги никотиннинг 20-25 фоизи организмга унинг тутуни орқали ўтишини олимлар аниқлашган.

Турсунхўжа АЗЛАРХОНОВ
тайёрлади.

“ИШОНЧ” КРОССВОРДИ

А ЙЎНАЛИШ БЎЙИЧА:

1. Машҳур поляк бастакори. 2. Франциядаги шаҳар. 3. Дурадгорлик асбоби. 4. Бобурий ҳукмдор. 5. Жан Жак ... 6. Номус. 7. Буюк итальян рассоми. 8. Жет ... , Брюс ... 9. Ўзбекистон қасаба уюшмалари федерацияси газетаси. 10. Узум нави. 11. Отар, пода. 12. Ҳавоси сўрилган бўшлиқ. 13. Нота. 14. Босқин. 15. Қизил. 16. Тил. 17. Ёзувчи, адиб. 18. Кириллик клуби. 19. Физик асбоб. 20. Штат (АҚШ). 21. Эски ҳужжатлар сақланадиган жой. 22. Боғловчи. 23. Пойтахти Луанда. 24. Марҳум “Пахтакор”чи. 25. Назоратчи. 26. Ҳорун ар-... 27. Энциклопедист Дени ... 28. Санъат тури. 29. Европадаги дарё.

Б ЙЎНАЛИШ БЎЙИЧА:

1. АҚШнинг биринчи президенти. 2. Миллий чолғу асбоби. 3. Эстрада гуруҳи. 4. Зоҳидлар кийими. 5. Хизматкор аёл. 6. Топишмоқ. 7. Дон. 8. Садо, овоз. 9. Харажат. 10. Бақонинг акси. 11. Бобу-

рий ҳукмдор. 12. Футболчи (Уругвай). 13. АҚШ штати. 14. Дарахт тури. 15. Бухородаги туман. 16. Панд. 17. Камар, қайиш. 18. Араб халифаси. 19. Ўтиқод. 20. АҚШ штати. 21. Англия қиролларидан бири. 22. Степан ... 23. Ел, эпкин. 24. Миллий таом. 25. Зарядланган заррача. 26. Ўғил бола исми. 27. ...-сиғи. 28. Диёнат. 29. Кимёвий унсур. 30. Чанг солмоқ. 31. Гина. 32. Авто русуми. 33. Жасур, ботир. 34. Сут маҳсулоти. 35. Этик тури. 36. Келишиқ қўшимчаси. 37. Мусиқа асбоби. 38. Юклама. 39. ... маҳшар. 40. Ўрнак. 41. Қамоқхона. 42. Бахш. 43. Киномукофот. 44. Нота. 45. Рўзгор буюми. 46. Математик белги. 47. Шеърдаги муайян, бир-бирига монанд ва бир ўлчовда бўлакларнинг такрорланиб келиши. 48. Россиядаги шаҳар. 49. Маҳаллий “сепаратор”.

Тузувчи: Муслим МИРЗАЖОНОВ
Риштон тумани

Ma'rifat

ТАБСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги,
Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари қасаба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир:
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Шукр ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хулқар ТҮЙМАНОВА, Нурлан УСМОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Газета Ўзбекистон Республикаси
Давлат Матбуот Кўмитасида
№ 20 рақам билан 12 июнь
1998 йил рўйхатга олинган.

ИНДЕКС: 149, 150. Г-127.
Тиражи 33 034. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табол,
Офсет усулида босилган,
қоғоз бичими А-3.

Навбатчи муҳаррир:
Назозат ХОЛМЕТОВА.
Навбатчи:
Фаррух БҮТАЕВ.

«Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт. Таҳририятга юборилган материаллар муаллифга қайтарилмайдими.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент,
Матбуотчилар кўчаси, 32.

E-mail: marifat@ars-inform.uz

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, олий таълим янгиланган бўлими, мактабгача ва мактабдан ташқари таълим янгиланган бўлими—136-55-58, хатлар, маънавий ва сиёсий ҳаёт янгиланган бўлими—136-54-23, умумий ўрта таълим янгиланган бўлими, ўқувчилари қасаба йўналтириш ва ўрта махсус таълим янгиланган бўлими—136-54-03, реклама ва тарғибот бўлими—136-54-69.

Баҳоси сотувда эркин нархда

Pentium компьютерида
Лилия БИНАШЕВА
ва Малухат ТОШОВА
саҳифалади.

«Шарқ» нашриёт-матбаа
акционерлик компанияси
босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон»
кўчаси 41-уй

Босишга топшириш вақти — 21.00.
Топширилди — 21.00